15 EYLÜL 1959

SAYI :268

AKİS

AFTALIK AKTUALITE MECMUASI

Amerikada bir güvercin
NİKİTA KRUTÇEF

FIYATI : 125 KURUS

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 6, Cilt: XVI, Sayı : 268

Yazı İşleri :

Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel : 18992 P K. 582 - Ankara

İdare :
Demirciler Caddesi 23/B
Rüzgârlı Matbaa Tel : 15221

Fiyatı 125 Kuruş

★

Müessisi

Metin Toker

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul müdür

Kurtul ALTUG

★

Karikatür :

TURHAN

★

Fotoğraf:

Hüseyin EZER
Ege AJANSI
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

★

Klişe :

Doğan Klişe

★

Müessese Müdürü :

Mübin TOKER

★

Abone şartları :

3 aylık	(12 nüsha)	: 12,50 lira
6 aylık	(25 nüsha)	: 25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	: 52.00 lira

★

İlân şartları :

Santimi : 8 lira

3 renkli arka kapak: 750 lira
İlân münderecatından mes'uliyet kabul edilmez

★

İlân işleri :

Tel : 15221

★

Dizildiği ve Basıldığı yer :
Rüzgârlı Matbaa — ANKARA
Tel : 15221

Basıldığı tarih : 13. 9. 1959

Kapak resmimiz

Nikita Krutçef

Füzeli sulh meleği

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Amerikaya ayak basışının arifesinde bir füzeyi Aya göndererek bütün dünya efkârının dikkatini üzerinde toplayan Sovyet Rusyanın 1 numaralı adamı Krutçef, sırf bu hareketi ile, Hollywood reklâmcılarıyla boy ölçüşebileceğini ispat etmiştir. Bu hafta vuku bulacak olan Krutçef - Eisenhower görüşmesi, devrimizin en mühim siyasi hâdisesidir. Bu sebeple AKİS, bu sayısında kapağına Krutçefin resmini almış ve DÜNYADA OLUP BİTENLER kısmında geniş bir yeri Sovyet Rusyanın 1 numaralı adamının Yeni Dünyayı ziyaretine ayırmıştır.

★

D. P. nin yüksek idarecilerinin fikirlerini en büyük bir sadakatla aksettiren Radyo Gazetesi, Cumhuriyet Başyazarı ile giriştiği münakaşada Nadir Nadinin çarşaf aleyhindeki sözlerini de cevaplandırmış ve bunun bir hürriyet anlayışı meselesi olduğunu, vatandaşın dilediği kıyafeti seçebileceğini iddia etmiştir. Fakat tam bu sırada, Sayın Cumhurbaşkanı Celâl Bayarın doğum yeri olan Umurbey köyünde Radyo Gazetesinin değil, ama Nadir Nadinin fikirlerine tıpatıp uygun bir karaçarşafla mücadele tatbikatı yapılmıştır. İşin hoş tarafı, hareketin Sayın Cumhurbaşkanının arzularından alınan bir ilhamla yapılmış olmasıdır. 11 inci sayfamızda "Devrimci Umurbey" başlıklı röportajda, Radyo Gazetesini fiilen tekzip eden Umurbeydeki kıyafet reformu hakkındaki tafsilâtı bulacaksınız.

★

Plân ve program kelimelerini lügatçelerinde ancak istihza ve alay vesilesi olarak bulunduran D. P. propagandacıları, son büyük dış yardımın bir şartı olarak mecburen kabul edilen istikrar politikası tatbik mevkiine konulduktan sonra, bu iki kelimeyi dillerinden düşürmez oldular. Beş yıllık plânlar hakkında daha dün söylediklerini çabucak unuttular ve adına "üç yıllık yatırım plânı" denilen ve alelâcele derlenmiş bir "projeler kokteyli"nin methiyesinde yarışa koyuldular. Bu arada bir değişiklik de, raporlarını yıllarca dosyalarda uyuttukları milletlerarası mütehassısların ağızlarından çıkan lâfların, propagandalarında bir iç istihlâk malı hâline getirilmesidir Şüphesiz, mütehassısların her sözü, D. P. propagandasına uygun düşmemektedir. Fakat geçen hafta Anadolu Ajansının yaptığı gibi, bâzı tercüme marifetleriyle bu sözlerin bile "demokratlaştırılarak" propaganda için kullanıldığı görülmektedir. Dış Yardım başlıklı yazımızda O. E. C. E. ve Para Fonu heyetlerinin memleketimizdeki temaslarından başka, D. P. nin propaganda malzemesi bakımından çektiği sıkıntı da anlatılmaktadır.

★

Batılı mütehassısların sözlerine bu derece ehemmiyet verildiği bir sırada, Batılı iktisatçıların ellerinden düşürmedikleri ciddi The Economist'te Türkiyenin iktisadî durumuyla alâkalı bir makale çıkmıştır. "Türkiyenin En Berbat Meselesi" başlığını taşıyan bu alâka çekici yazının tercümesini İKTİSADİ VE MALİ SAHADA olup bitenlere ayırdığımız sayfalarda bulacaksınız.

★

Geçen hafta Basın âleminde bir yüzü sevinç, diğer yüzü elem verici bir hâdise cereyan etti. Bu iki cepheli hâdise, Başbakan Menderesin muvafakatini geri almasıyla Dünya gazetesi aleyhine açılan Pulliam dâvasının düşmesiydi. İşin sevinç veren tarafı, yetmişini aşmış Falih Rıfkı Atayın hapisten kurtulması, elem verici tarafı ise bunun, kokusunu İspanyol nezlesine tutulmuş burunların bile duyduğu "Dünyevi bir pazarlık" sayesinde mümkün olmasıydı. Basın başlıklı yazımızda hâdisenin her iki cephesi de aksettirilmektedir.

★

Soğuk Harb yayını örnekleri olarak okuyucularımız tarafından gönderilen yazıların en eğlendiricilerini neşre başlamamız, Radyo Gazetesini yürütenler tarafından her halde bir rekabet şeklinde anlaşılmış olmalı ki gülünçlükte, hamle üzerine hamle yapılmaktadır. Bilhassa Devlet Operası sanatkârlarına -Vatan Cephesine giren sanatkârlar- oynatılan skeçten sonra, akla Muammer Karaca veya Aziz Basmacının da Radyo Gazetesinde vazifelendirilmeleri ihtimalinin takılması, "Soğuk Harb Yayını Örnekleri" sütunumuza mektup gönderen okuyucularımızın şevkini arttırmıştır. Fakat bu mecmuanın kanaati şudur ki, okuyucularımız gülünç nümuneler vermekte ne kadar kendilerini zorlarlarsa zorlasınlar, Radyo Gazetesini geçemiyeceklerdir. Gülünçlükte Radyo Gazetesini yenmek mümkün değildir.

Saygılarımızla
AKİS

Millet

Bir seçim olsa...

Dehşetengiz Radyo Gazetesi, geçen haftanın sonunda Cumartesi gecesi, bermutad Muhalefete yüklenirken "1961'den önce seçim yok" haberini de verdi. Haber kimseyi şaşırtmadı. Zira Radyo Gazetesinin D. P. nin resmî ağzı haline geldiği ve D. P. de de değil seçimlere gitmenin, bundan söz açmanın bile ne büyük bir sinirliliğe sebep olduğunu bilmeyen yoktur. Önümüzdeki seçim, hiç şüphe yok, D. P. Genel Başkanına "Allah öyle bir geceyi bir daha göstermesin" dedirten 1957 seçimlerinden çok daha amansız olacaktır. Geçen zaman ve bilhassa D. P. idarecilerinin tutumu, İktidarın aleyhine ve Muhalefetin lehine çalışmaktadır. Milletin ümidi haline gelen C. H. P.'nin kuvveti günden güne çoğalmaktadır. Bir erken seçim yapılsa, İktidarın el değiştirmesi mukadderdir.

Mahallî seçimlerle ara seçimlerinin geri bırakılması, C. H. P.'yi kudretini ispat fırsatından mahrum etmiştir. Memleketimizde Gallup tarzında anketler yapan müesseselerin mevcut olmaması da, muhtemel bir seçimde ibrenin hangi partinin kefesine doğru ağır basacağının rakamla ifadesine imkân vermemektedir. Ama geçen hafta Demokrat İzmir gazetesinde çıkan bir haber, bu bahsi aydınlatıcı işaretler taşımaktadır. Demokrat İzmirin Konya mahreçli haberi aynen şudur:

"Dün Konyadan Adanaya gitmekte olan Mehmet Kartal idaresindeki bir otobüste gayet enteresan bir hâdise olmuştur. 28 yolcusu bulunan otobüste, şoför mahallindeki iki kişi arasında başlayan politik bir tartışma, bütün otobüs yolcularına sirayet etmiş ve neticede otobüste seçim yapılması kararlaştırılmıştır. Yapılan seçimde bir çocuk hariç bırakılmış, 27 yolcu gizli oy kullanmıştır. Bunda 23 C. H. P., 3 D. P., 1 de müstenkif oy çıkmıştır. Böylece tartışma kendiliğinden son bulmuştur."

Bu seçim, şehirden şehire yolcu taşıyan bütün otobüslerde yapılsa, alınacak netice, üç aşağı beş yukarı Konya - Adana otobüsündekinin aynı olacaktır. Anketin hududu otobüslerden kahvehanelere, sinemalara, stadyumlara, velhasıl halkın toplu bulunduğu diğer yerlere kadar genişletilse oyların pek büyük bir kısmının C. H. P.'ye doğru aktığı görülecektir. C. H. P.'nin seçim kazanma şansının âdeta bir çığ gibi büyümekte olduğu, artık inkârı güç bir hakikattir. Vatandaşlar en ufak bir vesilede bile ümitlerini C. H. P.'ye bağladıklarını belirtmek fırsatını kaçırmamaktadır. Meselâ geçen hafta İzmirde, siyasi partilerin geçit resmine katılması yasak edilen 9 Eylül Kurtuluş Bayramında, C. H. P.'ye bağlanan ümitler elle tutulur derecede açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. Protokolda siyasî partiler temsilci ve mensuplarına yer ayrılmadığını, fakat çelenklerin geçit resmine dahil edildiğini gören C. H. P. İl Başkanı Dr. Lebit Yurdoğlu, büyük bir çelenk yaptırmış ve bunu İzmirde bulunan C. H. P. milletvekilleri ile birlikte bizzat taşıyarak geçit resmine katılmıştır. İzmirliler, çelenk taşıyıcısı Dr. Lebit Yurdoğlu, Bülent Ecevit, Suphi Baykam ve arkadaşlarının şahsında mücadele ve tutumu ile milletin ümidi haline gelen C. H. P.'yi doya doya alkışlamışlar ve büyük tezahürat yapmışlardır.

Dr. Lebit Yurdoğlu
Çelenk taşıyan başkan

Bunlar küçük işaretlerdir ve ancak biraraya toplandıkları zaman hakikati -C. H. P.'nin İktidara ne kadar yakın olduğu hakikatini- ifade etmektedirler.

D. P.

Yangın söndürme

Bahçelievlerde, Dikmen Yapı Kooperatifi evlerinden birinde oturan Yozgat Milletvekili Ömer Lütfi Erzurumluoğlu, kendine gelen telgrafı alınca kısa bir tereddüt geçirdi. Telgraf D. P. Genel İdare Kurulundan geliyor ve Genel Başkan Menderesin imzasını taşıyordu. Telgraf "takipli" idi. Yani Ömer Lütfi Erzurumluoğlu nerede olursa olsun kendisini bulacaktı.

Mahrem kaydını taşıyan telgrafta, nazikâne bir lisanla Erzurumluoğlundan Muş vilâyetine hareket etmesi ve orada parti içindeki ihtilâfları halletmesi isteniyordu.

Bir an için tereddüt geçiren Yozgat Milletvekili, kendisinin ne diye bu vazifeye tâyin edildiğini düşündü. Öyle ya, kendisi Yozgat Milletvekiliydi ve Muşu hiç bilmezdi. Orada ne yapacaktı? Partililerin her biri hâdiseleri diledikleri şekilde anlatacaklar, hiziplerin elebaşıları birbirlerini itham edeceklerdi. Hiç bilmediği bir bölgedeki hizipleşmeleri çözmek, bunların iç yüzlerine nüfuz etmek çok zordu.

Fakat her şeye rağmen Yozgatın genç ve ateşli milletvekili partinin kendisine verdiği bu vazifeyi ifa etmek maksadıyla Esenboğa hava meydanına koştu ve Muşa gitmek üzere Doğuya hareket eden bir uçağa bindi.

Aynı gün D. P. nin mutemet bir müfettişi de Edirne kongresinde bulunmak ve oradaki hizipleşmeleri önlemek maksadıyla İstanbula hareket ediyordu Oradan Edirneye geçecekti. Bu müfettiş talihsiz Ankara adayı Seyfi Kurtbekti.

D. P. Genel Merkezinin ezelî endişesi teşkilâttaki hizipleşmeleri önlemek, partiye bir çekidüzen vermekti. Bunun için de en güvenilir adamlar, yurdun dört bucağına gönderiliyordu. Yangın söndürücülerin tesir altında kalmalarını önlemek maksadıyla, her yangın mahalline orayı hiç tanımayan insanlar gönderiliyordu. Yangın söndürücülerin yangına körükle gitmelerini önlemek için başka çare bulunamamıştı. Tarafsız merkez temsilcileri, tanımadıkları, bilmedikleri insanlar hakkında, herhalde kaşına gözüne, yoğurt yiyişine bakarak hüküm vereceklerdi!

Köprü başları

Hizipleri susturma veya sindirme gayretleri işin müdafaa tarafıydı. D. P. Genel İdare Kurulunun bir de sosyolojik araştırmalara dayanan taarruz kararı vardı. Kurul, vatan sathında ardından adam sürükleyebilecek kimseleri ne pahasına olursa olsun partiye almak azmindedir. Genel Kurul, "baş" sayısına dayanan demokraside her başın değerinin sadece bir oydan ibaret olmadığını öğrenmiştir. Bâzı başlar 100, bâzı başlar 500 oya bedeldir.

Gelişi güzel baş toplama faaliyetinden ibaret olan Vatan Cephesi denemesinden sonra, D. P. şimdi "seçme baş" toplama gayreti peşindedir. "Siyasi simsarlar" vatan sathında bir, 2 bin oya bedel "seçme" başlar aramaktadırlar.

Bu denemelerden biri, geçen haftanın ortasında "başkentte seçimleri mutlaka kazanma" hayaliyle Keskinde yapıldı. Keskinde oy değerinin yüksek olduğu sanılan 8 - 10 kişi D. P. saflarına kaydedilmişti. "Nevzuhur" D. P. lilerin değeri, oy miyarına vuruldu ve 5287 rakamı bulundu. Bu 5287 rakamının şerefine Genel

Başkan Menderes Ankara Palas bahçesinde, nevzuhur demokratlarla rakı içti.

"Seçme baş toplama" politikası D. P.'nin son zamanlardaki birçok gemi kurtarma teşebbüsü gibi sadece eğlendiriciydi. "Benim başım bin baş eder. Bin başın da fiyatı budur" diyen kelamiti ve fiyatı, ya kendinden, ya gayretkeş siyasi simsarlardan menkul nevzuhur demokratlar çoğalmadıkça işin eğlencesi artacaktır.

Seçme baş politikası aslında doğru bir müşahedeye dayanmaktadır. Hakikaten her başın oy değeri ayni değildir. Yüzlerce, binlerce oyu ardından sürükleyecek adamlar vardır. Fakat Doğudaki bazı aileler hariç, bu adamlar yüksek oy değerine, kendilerine hürmet edildiği itimat edildiği, parayla, mevkiyle, tehditle satın alınamıyacağı bilindiği için sahiptirler. Bu adamların bir fiyatı olduğu öğrenildiği gün -1959'da D. P. ye giriş bütün milletce bir çıkar meselesi sayılmaktadır- peşindeki reyler herhalde D. P.'den başka tarafa uçup gidecektir. Mamafih D. P. "seçme baş toplama" politikasına önümüzdeki günlerde hız verecek, "seçme başlar" Genel Başkan ile kadeh tokuşturmak şerefine erişeceklerdir.

Radyoyu dinleyiniz!

Seçme başlar toplıyan D. P. Genel İdare Kurulu, Muhalefetin kazandığı 20 seçme ile gidecek 200 milletvekilini hâlâ toplıyamamıştır. Halbuki "ete et, dişe diş" politikasının icabı olarak, Muhalefetin kazandığı illere doğru, D. P. ekiplerinin en geç 1 Eylülde yola çıkacağı ilân edilmişti. Eylülün yarısına varılmasına rağmen, D. P. içinde hâlâ bir kıpırdama yoktur!

Muhalefet hatiplerinin yurt içine fazlasıyla yayılmaları ve D. P. sözcülerinin bunlarla başa çıkamamaları karşısında D. P.'nin yüksek kademeleri başka bir çareye başvurdular: Burhan Belgeyi radyoda konuşturmak! Aslında karar yeni değildi. Daha evvel Menderesin her hafta radyoda konuşması kararlaştırılmış, Menderes radyoda Muhaliflerinin iddialarını bizzat cevaplandırmayı üzerine almıştı. D. P.'yi tutan gazeteler bunu ilân etmişlerdi. Ama nedense bu karardan caydıdı. Şimdi Menderes yerine Burhan Belgenin Radyo Gazetesinde konuşması ve konuşmalarının Ankara, İstanbul ve İzmir radyolarından vatandaşlara duyurulması kararlaştırılmıştır.

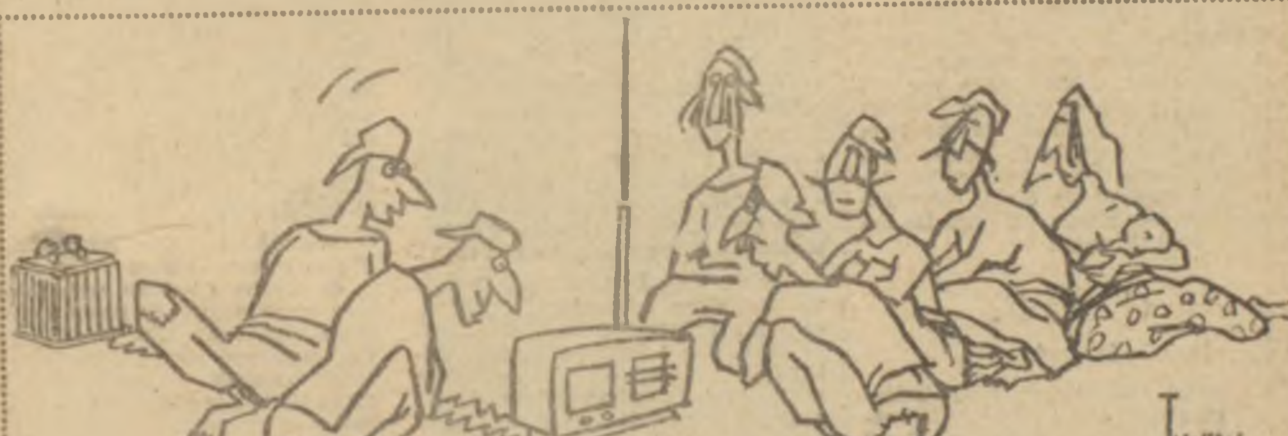
Burhan Belge halen Başbakanlıkta Menderesin yanında bir odaya yerleşmiştir. Bu oda evvelce Devlet Bakanlarından Muzaffer Kurbanoğlunun oturduğu odadır. Bu odanın hafta içinde mefruşatı da değiştirilmiş, D. P. propagandacısının zevkine göre yenilenmiştir. Şimdi 28970 numaralı telefon çevirildiği zaman Devlet Bakanları yerine Burhan Belgenin tok sesi cevap vermektedir. Üstad, bilhassa çok kuvvetli olduğu iktisadi meselelerde, Menderese bizzat tavsiye ettiği Doçent Memduh Yaşat tarafından takviye edilmektedir.

Burhan Belge her gün bu odadan Hükümetin sesini radyoda ayarlamakta, Belgenin sesi Hükümetin sesi olmaktadır. Ünvanı Başbakanlık Basın Müşaviri olan Burhan Belgenin ilk defa Devlet Bakanı ve Hükümet Sözcüsü olması düşünülmüş, fakat mukavemetin fazlalığı karşısında şimdilik bu ünvan münasip görülmüştür. Fakat selâhiyetleri bir Devlet Bakanının selâhiyeti kadardır. Radyoya ve radyodaki propagandaya hâkimdir. Nitekim Vatan Cephesine geçtikleri âlâ ve vâlâ ile ilân edilen opera sanatkârlarının radyoda okunan skeçlerini de Burhan Belge kaleme almıştır. O kadar ki okunan metinler burcu burcu Burhan Belge kokmuştur ve üstadın Zafer gazetesindeki üslûbunu, radyodaki konuşmasını bilenler Vatan Cephesine geçen artistlerin ne çabuk da Burhan Belgeyi taklit eder olduklarına şaşmışlardır.

Üstad Belgenin, sesinin tonunu "bakanlaştırarak" yaptığı konuşmalar, Soğuk Harb yayınlarının kalitesini değiştirmemişse de eğlencesini arttırmıştır. Meselâ geçen haftanın ortasında yaptığı "Muhalefet niçin gayri meşrudur" temalı konuşma pek beğenilmiş, kahkahalarla dinlenmiştir. D. P.'nin gayri resmi propaganda nâzırına göre, Muhalefet -daha doğrusu C. H. P.- üç sebepten gayrı meşruydu: Bir defa bu parti önümüzdeki seçimlerde mutlaka İktıdara geleceğiz diyordu. Gerçi İngiliz İşçi Partisi liderleri de, Moskovada komünist Pravda gazetesine beyanat vererek "Mutlaka İktidara geleceğiz" demişlerdi. Ama bir cins demokratların zihninde Muhalefetin İktidara geliyoruz demesi dünyanın en büyük küfrü idi. Bereket kanunlar nazarında bir Muhalefet partisinin "İktidar benim" demesi suç değildi.

Muhalefetin gayri meşru oluşunun ikinci delili, "hesap soracağız" demesiydi. Bir cins demokrat zihniyete göre, bir cins demokratların hesabını kanunen bugün sormaları lâzım geldiği halde sormadıkları meselelerin, yarın ayni kanunlara dayanarak hesabının aranması "anti - parti" bir davranıştı. Kanunların geç de olsa işlemesini, kanunsuzlukların cezalanmasını istemek üstad Belge demokrasisinde bir partinin aforoz edilmesi için kâfiydi. İşin daha tuhafı, hesap sorma arzusu halktan idarecilere doğru yükselen bir istektir. Üstad Belge, şimdi aynı halka "hesap soracaklar, o halde gayri meşrudurlar" demektedir! Meşruiyeti, gayri meşruluktan ayıran bu ölçüler tabii ki halkı son derece eğlendirmekte, biraz da düşündürmektedir...

Başbakanlık Basın Müşavirinin "bakanlaştırılmış" ses tonuyla ortaya attığı üçüncü delil, ilk bakışta çok daha ciddiydi: Muhalefet gayrı meşru idi, çünkü İktidarın gayrı meşru olduğunu söylüyordu. Böyle bir şey kanun nazarında hakikaten suçtu. Savcıların harekete geçmesi lâ-

RADYO GAZETESİ — BU MEMLEKETTEKİ REFAH VE KALKINMAYI İNKÂR EDENLER...

Tevfik İleri ve Hâdi Hüsman Çatalca kongresinde mikrofon başında

Cepten ne çıkacak?

sımdı. Yalnız üstad Belgenin iddiaları hilâfına savcıların hiçbir şey yaptığı yoktu. Zira hiçbir muhalif 1961 yılına kadar hiçbir kimseye gayri meşrusunuz demiyordu. Ama üstad Belge söylüyordu. Gülünç olduğunun farkına varmadıktan sonra, insan daha neleri söyliyemezdi ki! Yalnız Radyo Gazetesi milleti eğlendirir, gülünçlük ise bir partiyi öldürürdü...

Radyonun Soğuk Harb yayınları eğlendirici olduğu kadar, öğreticidir de... Zira Başbakanlık Basın Müşaviri Üstad Belge, Menderesin yanında bir odada oturmaktadır ve Müşavirin en büyük meziyeti, duyduklarını bir fotoğraf objektifi sadakatıyla kâğıt üzerine geçirmesidir. Bu bakımdan Muhalefetin Üstad Belge yayınlarını çok büyük bir dikkatle takip etmesi lâzımdır!

C. H. P.

Gazetecinin kaderi

Geyikli hâdiselerinin vuku bulduğu günün gecesi, İstanbul gazetelerinin telefonları çınladı ve Genel Sekreter Kasım Gülekin beraberindeki arkadaşlarıyla birlikte ertesi gün saat 11.15'te Yeşilköy hava alanında olacağı haber verildi. Gülek makosen ayakkabısının tozuyla C. H. P. İstanbul İl Merkezinin Sultanahmette hiyeroglifli Dikilitaş karşısındaki ahşap binasına gidecek ve saat 12'de bir Basın toplantısı yapacaktı.

Ertesi gün, güneş tam tepede iken gazeteciler C. H. P. İl Merkezindeydiler. Fakat Genel Sekreter ortada yoktu. Gazetecilere, C. H. P. heyetini Çanakkaleden getirecek uçağın geç hareket ettiği söylendi. Uçak ancak 13'te Yeşilköye vardı.

C. H. P. nin kuruluş yıldönümü kutlandığı gün Gemlik vapuruyla Gelibolu istikametinde yola çıkan heyetten iki kişi noksandı. Noksanlardan biri, fazla kan zayi ettiği için uçakla seyahati doktorlarca mahzurlu görülen Ulus muhabiri Ayhan Yetkiner, diğeri de arkadaşını yalnız bırakmak istemiyen bir gazeteciydi .

Gülek, Karakurt, Tekeli, Coşkun ve Tankuttan müteşekkil Heyet, uçaktan iner inmez doğru İl Merkezine geldi. Genel Sekreter etrafındakilerin ellerini teker teker sıktıktan sonra, yanında Orhan Öztrak olduğu halde, sekreter odasına girdi. Seyahat arkadaşları da başkan odasında gazetecilerle sohbete daldılar. Gülek ve Öztrak kapalı kapının arkasında mahiyeti bilinmeyen bir konuşma yaparlarken hemen yanıbaşındaki odada romancı Esat Mahmut Karakurt, bir gün evvelki hâdiselerin dehşetini tekrar yaşıyormuş gibi gözlerini açıyor, elini kolunu sallıyordu. Bu arada bir kahvecinin elinde çay dolu bir tepsi olduğu halde odayı dolduran gazeteci ve partililer arasında dolaştığı, Gülekin uzayan gizli konuşmasından sıkılmaya başlayan bekleyicileri avutmaya çalıştığı dikkati çekti. Biraz sonra da C. H. P. Şişli Kongresinde "temayüz" eden Yaşar Keçelinin önderliği ile kalabalığın, acıkmış mideleri bastırmak üzere, mısır kebapları atıştırmaya başladığı görüldü. İlhami Sancar ve Atıf Ödül ise, fasla katılmayarak Sultanahmet parkı karşısındaki köftecide ızgara köfte ve piyaz ile öğle yemeğini geçiştirmeyi tercih etmişlerdi.

Saat 13.30'a doğru Öztrak ile gizli konuşmasını bitiren Gülek bu defa da seyahate katılan arkadaşlarını aynı odaya çağırarak Basın toplantısında söylenecek olan sözleri derleyip toplamaya koyuldu. Bu gayretin neticesi olarak, iskambil kartı ebadında bir tomar kâğıt dolduran Genel Sekreter toplantının yapılacağı odaya girdikten sonra T şeklindeki bir masanın baş ucuna, sağında Karakurt, solunda ise Adana milletvekili Tekeli olduğu halde yerleşti. Tabiî bu arada odada bulunanların elleri de teker teker sıkılmıştı. Gülek ko-

nuşmasına başlamadan evvel ayağa kalktı ve gazeteciler arasında Anadolu Ajansı muhabirinin bulunup bulunmadığını sordu. Yakasında Türk Basın Birliğinin rozeti bulunan koyu renk elbiseli bir genç elini kaldırarak Gülekin sualini cevaplandırdı. Barbaros Baykara isimli gazetecinin "Anadolu Ajansı muhabiri benim" deyişine Genel Sekreterin mukabelesi pek zarif olmadı. İktidara yaklaşmış, Ana Muhalefet partisinin Genel Sekreteri söyliyeceklerini, ne niyetle olursa olsun, not etmeye gelmiş gazeteciyi, toplantı odasından çıkmaya dâvet etti. Özürlü terk dâvetinin hemen peşinden işi pişkinliğe vuran muhabir Şehir gazetesinin de muhabiri olduğunu hatırlattı ise de, bu defa aynı zamanda gazeteci olan bir C. H. P. li Gülekin yardımına yetişti ve Şehirin bir akşam gazetesi olduğunu, Gülekin basın toplantısına ait malûmatı gerekirse ertesi günkü sabah gazetelerine bir makas atmak suretiyle temin edebileceğini söyledi. Anadolu Ajansı muhabiri de çaresiz kalarak odayı terketti.

Hâdise hiç hoş karşılanmadı. Hâfızası kuvvetli olan bâzı gazetecilere, 1946 - 1957 yıllarında D. P. kurucularının hoşlanmadıkları gazeteleri aynı şekilde yanlarından uzaklaştırmalarını hatırlattı. Hikâyenin 1950 den sonrası cümlenin malûmu idi. Muhtemel bir neşir yasağını önlemek maksadıyla yapılan bu hareket Gülekin gazetecilere anlatacağı çok haklı dâvayı biraz gölgeledi.

Geyikli hâdiseleri

Hâdise, C. H. P. Heyeti Cuma günü erken saatlerde İmrozda, Bozcaadaya geçmek için motor aradıkları sırada hazırlanmaya başladı. Bir telgraf, Geyiklide hazırlanan oyunu Genel Sekreter Kasım Güleke duyurdu. Mamafih o anda bir motor temini işi çok daha mühimdi. C. H. P. liler şiddetli bir poyraz fırtınasının karıştırdığı denize açılacak bir vâsıta bulmakta güçlük çektiler.Nihayet saat 10'a gelirken Reşit adında bir süngerci Denizkızı isimli motoruyla C. H. P. heyetini ve beraberlerindeki gazetecileri Bozcaadaya götürmeyi göze aldı. Fındık kabuğu kadar küçük Denizkızı, denize açıldıktan ancak beş saat sonra motordakiler Bozcaadayı görebildiler. Küçük tekne hele İmroz fenerini döndükten sonra adamakıllı deniz yemeye başlamış Karakurt ile Coşkunu iyiden iyiye deniz tutmuştu.

Genel Sekreterin tâbiriyle "azgın bir deniz ve maceralı bir yolculuk"tan sonra C. H. P. ekipi Bozcaadada gayet sıkı emniyet tedbirleri, bir yıldırım telgrafı ve C. H. P. liler tarafından karşılandı. Yıldırım telgrafını Çanakkale C. H. P. teşkilâtı çekmişti. Teşkilât, Gülek ve beraberindeki arkadaşlarına, kendileri aleyhinde bir tertip hazırladığının haber alındığını bildiriyor, D. P. lilerin kamyonlarla 500 kadar köylüyü topladıklarını ve Geyiklide hâdise çıkacağını belirtiyordu.

C. H. P. heyetine mensup milletvekilleri vakit geçirmeden Çanakkale valisi Fahrettin Akkutluya bir telgraf çektiler ve müessif hâdiselerin önüne geçilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını talep ettiler. C. H. P. Çanakkale teşkılâtı da daha evvel Valinin nazarı dikkatini çekmişti.

Genel Sekreter ve beraberindekiler Bozcaadaya gelmeden evvel şaraplarıyla meşhur bu adanın Kaymakamı etrafına topladığı motor sahiplerini teker teker ikaz ederek, C. H.P. lilere vasıta verilmemesi için sıkı tenbihatta bulunmuştu. Buna rağmen Heyet, Denizkızı motorüyle hâdiselere sahne olmaya hazırlanmış Geyikli nahiyesine, Bozcaadaya ayak basışından 2 saat 15 dakika sonra hareket etti.

Geyikli C. H. P. lileri Genel Sekreteri ve beraberindekileri sahilde karşılıyarak yapılan hazırlık hakkında bilgi verdiler. Nahiyede 500 kadar insan içkili ve yakalarında D. P. rozetleri olduğu halde Genel Sekreter ile arkadaşlarını pek hoş olmayan bir şekilde karşılamak üzere hazır bekliyordu. Otobüs geyikliye girdikten sonra, evvelce verilmiş olan rakamı teyid eder bir kalabalık, C. H. P. lileri ve gazetecileri getirmiş olan vasıtanın etrafını sardı. Hemen akabinde bir yaylım ateş başladı. Yivli namlulardan birbiri peşinden mermiler çıkmıyordu. Fakat galiz küfürler savruluyor, nâralar atılıyor ve kendinden geçmiş halde bağıran insanlar "bizim oylarımızla İktidara geldiler, biz piç değiliz" diye gırtlakları yırtılırcasına haykırıyorlardı. Verilen taktik gereğince Heyet, C. H. P. bucak binasına sokulmayacak ve hattâ hemen Geyikliyi terke mecbur edilecekti. Otobüsten henüz inmiş olan Gülek ve milletvekilleri kendilerini karşılamak için sopalar, taşlar ve toprağa karıştırılmış cam kırıkları hazırlanmış olduğunu anlamakta gecikmediler. Cam tozuyla karıştırılmış toprak avuç avuç, insafsızcasına, otobüsten inen C. H. P. lilerin gözlerine doğru savruluyordu.

Gülek ve Karakurt
Maceranın başında

Aynı anda gazeteciler de otobüsteki yerlerini terk ederek aşağıya inmişler, hattâ içlerinden ikisi, Ulus muhabiri Ayhan Yetkiner ile Dünya muhabiri Orhan Peksayar, hâdiseyi fotoğrafla tesbit edebilmek için makinalarının kılıflarını açmışlardı. Fakat resim çekmek hiçbirine kısmet olmadı. Aralarında Uşak hâdiseleri sırasında ismi işitilen Reşit Özçoban ile Çanakkale D. P. İl İdare heyeti âzaları, Çanakkale Belediye Başkanı, Çanakkale Şehir Meclisi üyeleri ve D. P. milletvekili Ahmet Sezen de bulunan "meşrûlar" gazetecilere saldırmakta gecikmediler. Geyiklinin inzibatını temin ile vazifeli 4 jandarma erinin ve bir çavuşun gözleri önünde ilk hedef Ulus muhabiri Yetkinerin fotoğraf makinası, sonra da kendisi oldu. Çok geçmeden sıra Dünya muhabirinin fotoğraf makinasına ve elbiselerine geldi. Genç gazeteci Peksayar canını kurtarmaya muvaffak olduğu zaman, Cumhurbaşkanı Bayar ve Başbakan Menderesi karşılamak üzere köylerinden toplanan ve aralarında Çanakkale Şehitler Âbidesi inşaatının jeep'i de bulunan vasıtalarla Geyikliye getirilen yakaları D. P. rozetli adamlar sıkılmış yumrukları, gerilmiş tekmeleri ile Ulus muhabiri Ayhan Yetkinerin yüzünü kan revan içinde bırakmışlardı. Bütün bu hâdiseler cereyan ederken, polisin bulunmadığı yerde inzibatı temin ile mükellef dört jandarma da çekildikleri bir köşeden olup bitenleri seyrediyorlardı.

C. H. P. Genel Sekreterinin tâbiri ile toprak ve cam kırığı karışımından yapılmış "D. P. kokteylleri" savrulurken, etraftan "Vurun, öldürün" feryatları yükseliyordu. C H P. Heyeti zorlu bir mücadeleden sonra Geyikli C. H. P. bucak binasına girmeye muvaffak oldu. Bu esnada, sahilden beri Heyetle beraber olan Geyikli C. H. P. lilerinden bir kısmının içkili D. P. rozetliler arasında kaldığı ve bunlardan bir güzel meydan dayağı yedikleri farkedildi. Ekipin en cüsseli mensubu Karakurt derhal kalabalığın içine dalarak İsmail Sevinç isimli C. H. P. liyi meydancıların elinden kurtararak bucak binasından içeri soktu. Arbede esnasında yaralanmış olan gazeteci Yetkiner ve 10-12 kadar vatandaş da ilk tedavileri yapılmak üzere Ezineye, hastahaneye gönderildiler.

Kurmay başkanlığı, Çanakkale İl Genel Meclisi Reisi Arif Erensoya

verilmiş olan tertip muvaffakiyetle neticelenirken, olup bitenler yurdun hemen her tarafında derhal duyulmuştu. C.H.P. Heyeti hâdiseleri müteakip Çanakkaleye dönmüş ve İl Merkezinde bir toplantı tertiplenerek hâdisenin mahiyeti ile alâkalı bir beyanat verilmişti. Bu beyanatta daha vahim neticelerin C. H. P. lilerin soğukkanlılığı sayesinde önlendiği, fakat bu gibi hâdiselerin tevalisi karşısında meşrû müdafaa yollarına başvurulacağı bildiriliyor, gerekirse hürriyet mücadelesi uğrunda can feda edileceği hatırlatılıyordu.

Genel Sekreter ve 4 milletvekili arkadaşından müteşekkil C. H. P. heyeti Çanakkaleye geldiği zaman, 48 saat evvel hazırlanmış olan Geyikli hâdiselerini bir o kadar zaman evvel haber almış, fakat en basit bir tedbire dahi ihtiyac duymamış olan Çanakkale Valisinin şehri bir sıkı yönetim havasına soktuğu dikkati çekti. Geyiklide her şeyi sadece seyreden inzibat kuvvetleri Çanakkalede sokakları doldurmuş, kol geziyorlardı. C. H. P. İl Merkezi ile C. H. P. milletvekillerinin kaldıkları yerlerin etrafı polisle çevrilmişti. Halk buralara yaklaştırılmıyordu.

Geyikli hâdisesi çoktan başlayan hâdiseler zincirinin bir halkasıydı. D. P. teşkilâtı kanunların ve idare cihazının üstünde tutulduğu müddetçe bâzı gayretkeş Demokratlar, Geyikli hâdiselerini devam ettireceklerdi. Meselâ, Bursa seyahatında da Genel Sekreter Gülek, belki hâlâ haberi olmadığı bir tertiple karşı karşıyaydı. Tertibi, Sayın Cumhurbaşkanı Celâl Bayarın Bursaya kazandırdığı genç milletvekillerinden Hüseyin Bayrı idare ediyordu. Karargâhını Dağcılık Klübü gazinosunda kuran genç milletvekili, köylerden bindirilmiş kıtalar getirmişti. Eğer Genel Sekreter "hududu aşarsa", Gülekin "Amerikan gazetelerine Türkiye aleyhine verdiği iddia olunan beyanatlar" dolayısıyla dokunulmazlığının kaldırılması için kurulan komisyon raportörlüğünü yapan Bayrı, onu "hıyaneti vataniye ve hıyaneti diniye" suçları ile teşhir edeceğini söyliyordu Bereket Gülek "usluluk hudutlarını" aşmamış ve Bayrıya iş düşmemişti.

Basın toplantısı

Çanakkale dönüşü İstanbula varır varmaz yaptığı Basın toplantısında, Gülek sözlerine, hâdiselerden duyduğu teessürü belirterek başladı. İdare adamlarının sayısız ikazlara rağmen, olup bitenlere seyirci kaldığını anlattı. Gülek Geyiklide, mütecavizler arasında, Türk Saganı Suzan Sözenin kocası İstanbul Emniyet Müdür Muavini Ferit Sözeni de gördüğünü söyledi. Halbuki Sözen hâdise günü saat 11.30 sularında gazeteciler tarafından görülmüş, hattâ bunlardan birkaçı ile bir ayaküstü sohbeti bile yapmıştı. Hâdiselerin cereyan ettiği saatte Geyiklide bulunması imkânsızdı. Nitekim akşam üzeri C. H. P. İl Merkezinde gazetelere gönderilen bültenlerde yapılan bu gafın farkına varılarak, bültenin 17,18 ve 19 ncu satırlarının-ki bu satırlar Ferit Sözen hakkındaki cümleyi ihtiva ediyorlardı- silindiği görüldü. İl Merkezinin Basın Bürosu bu gaftan doğabilecek bütün neticeleri hesaba katarak gazeteleri telefonla tekrar ikaz etti. Ferit Sözenin hâdiseler esnasında Geyiklide bulunmadığının, karalamalardan sonra bir de telefon muhaberesiyle teyidi lüzumlu sayılmıştı.

İsmet İnönü
Gözler onda...

Basın

"Dar kapı"

Geçen haftanın sonlarında bir gün, İstanbulda Dünya gazetesine bir telgraf gekil. Telgrafın altındaki imza şuydu: Ankara Cezaevinden Beyhan Cenkçi Beyhan Cenkçi henüz yirmibeşine basmamış bir gazeteciydi. Ulus gazetesinde mesul müdürlük vazifesini, candan arkadaşı Ülkü Armanın hapsedilmesi üzerine cesaretle ve gururla yüklenmiş, suç sayılmasına imkân olmadığına yürekten inandığı yazıları neşretmekten çekinmemişti. Fakat yazılar bâzı kimselerin -meselâ, Tevfik İlerinin- hiç hoşuna gitmemiş- ve tarafların karşısına çıktıkları Ankara Toplu Basın Mahkemesi Heyeti Beyhan Cenkçi gibi düşünmemişti. Beyhan Cençki tam 22 aylık cezasının Temyiz tarafından tasdiki üzerine de kılını kıpırdatmamış ve sadece bir ay evvel evlendiği genç karısını bırakarak Cezaevine girmişti. Cezaevine girmemek için manevralara girişmeyi hatırından bile geçirmeksizin...

Telgraf Dünya gazetesi sahibi Falih Rıfkı Ataya çekilmişti. Genç gazeteci yaşlı meslektaşına söyle diyordu: "Bizler nâmına fedakârlık yaparak girişmiş olduğunuz pazarlığın tek meyvasını başarıyla aldığınızdan dolayı tarifsiz sevinçler içindeyim. Bu kabiliyetinizden dolayı sizi tebrik ederim".

Telgrafın çekildiği Perşembe günü Ankara Cezaevine gelen gazetelerde Falih Rıfkı Atay aleyhindeki meşhur "Pulliam dâvası"nın, şikâyetçi Menderes muvafakatnamesini geri aldığından, düştüğü yazılıyordu.

Bir manevra

Bundan dört ay kadar evvel, Ulus gazetesi aleyhindeki Pulliam dâvasının Ankarada yıldırım hızıyla neticelenip cezaların Temyizce tasdiki üzerine -ki o tarihte, meşhur yazıyı ilk neşreden Vatan gazetesinin duruşması henüz iddia safhasına dahi gelmemişti- Dünya gazetesi sahiplerini bir telâş almıştı. Aynı yazıyı kendileri de neşretmişlerdi ve kendi aleyhlerine de dâva açılmıştı. Temyizin kararını belli etmiş olması istikbal için ümit bırakmıyordu. Bu sıralarda İstanbul gazetelerine İnönünün Ege seyahatiyle alâkalı "neşir yasakları" yağıyor ve tehdit savurmaktan pek hoşlanan D. P.'li borazanlar "şiddetlendirilmiş şiddet tedbirleri"nin Meclisten geçirileceğine herkesi inandırmaya çalışıyorlardı İşte Falih Rıfkı Atay, insiyatifi ele alarak, artık Basınımızda, Pazarlık adı altında maruf olan hareketine o sırada girişti. (Bak. Akis - Sayı 255)

Pazarlıkçılar, bu harekete girişme sebebi olarak derhal asil gayeler ortaya attılar. Efendim, hapishaneler gazeteciyle doluydu, onlar kurtarılacaktı. Basın Kanunu sertti, o yumuşatılacaktı. Sonra da, eh sonra da, daha az asil, fakat bilhassa az tirajlı gazeteleri pek alâkadar eden resmi ilân fiyatları, gazete sayfaları meselesi gibi meseleler vardı. Tabii, başta, hakikaten hapiste bulunan gazeteciler, buna sadece gülündü. Hele "Dünyevi pazarlıkçılar"a, başında aynı dert bulunan Yalmanın süratle katılması ve bu trionun abesi müdafaada rekorlar kırması tebessümleri arttırdı. Hemen herkes pekâlâ anlamıştı ki "Dünyevi pazarlıkçılar" gene zora gelmişlerdir ve Sarolun hışmından Bedii Faikin kurtarılması sahnesi bu sefer Falih Rıfkı Atay için tekrarlanmaktadır. Tabii herkes dilediği gibi harekette serbestti. Özür dilemenin fazileti de pekâlâ kolaylıkla ileri sürülebilir. Ama böyle bir manevra başkaları namına da tezgâha konulmuş gibi gösterilirse, o zaman mesele değişmektedir. "Dünyevi pazarlıkçılar", "arkadaşlar, biz hapis yatmak istemiyoruz, o kadar" demiş olsalardı, bin dereden su getirip herkesi beş yaşında çocuk yerine koymaya çalışmasalardı, kimse sesini dahi çıkarmazdı.

Nitekim hapisteki gazeteciler ge-

ne hapistedirler. Basın Kanunu aynı sertliği ile işlemektedir, eğilmeyi reddeden her yaştan gazeteci evde bavulunu hazırlamaktadır. fakat Falih Rıfkı Atay hapis olmanın ıstırabını çekmiyecektir. Geçen haftanın ortasında genç Beyhan Cenkçiye tebriklerini bildirten bilânço işte bundan ibarettir.

Bir Falih Rıfkı Atay vardı

Falih Rıfkı Atay, Adnan Menderes tarafından affedilmiş bulunuyor. Geçen haftanın ortasında İstanbul Toplu Basın Mahkemesinde okunan feragatname ile resmiyet kazanan bu husus hiç kimseyi -hele AKİS okuyucularını- şaşırtmamıştır. "Dünyevi pazarlıkçılar"ın Pulliam'ın meşhur makalesi dolayısiyle Ulusa ve 25 yaşındaki genç Ülkü Armana verilen cezalar, Temyizce tasdik edilir edilmez giriştikleri manevra böylece meyvasını vermiş oluyor. Meyvasını vermiş oluyor ve manevranın üzerine iki "Dünyevi pazarlıkçı"nın aylardan beri sürmeye çalıştıkları cilânın son kırıntıları da hazin bir şekilde dökülüyor. Zira aynı makaleyi neşreden genç Ülkü Arman, bir manevrayı hatırına dahi getirmemenin şerefli cezasını şu anda Ankara Hiltonun demir parmaklıkları arkasında ödemektedir. İhtimal ki bunun kendisi için tek mükâfatı, yarın Falih Rıfkı Atay ile karşılaştığında "Dünyevi pazarlıkçı"nın gözlerinin içine dimdik bakabilmesi olacaktır.

D. P. zannediyor ki bu topraklar üzerinde herkesin kafasına iyilerin -suyuna gidenlerin- mükâfat, kötülerin -suyuna gitmeyenlerin- ceza göreceği fikri bir kere yerleştirilirse, ortalık süt liman olacaktır. Hesap, yanlış bir hesaptır. Böyle fikirlere kafasında asla yer olmayan koca bir neslin yetişmiş bulunduğu açık bir hakikattir. Bu nesle birkaç kişinin verecekleri ters misaller suyun akışını değiştirmeyecektir. Su, onları bir kenarda bırakarak, varacağı yere mutlaka varacaktır ve o nesle aradığı misalleri başkaları, kendilerine çektirilen insafsız eziyetleri dudaklarında bir tebessümle karşılıyarak vermekten geri kalmayacaklardır. Bütün gayretler bu tebessümü o dudaklardan asla silemiyecektir ve işte bu tebessüm, son zaferin başlıca âmili olacaktır.

"Dünyevi pazarlıkçı"nın badireden başarıyla sıyrılabilip sıyrılamıyacağı hususunda hiçbir endişe gönüllerde yer almamıştır ve meselâ AKİS bugünkü neticeyi haftalarca evvel okuyucularına bildirmiştir. Zira tarafları iyi tanıyanlar ve bundan evvel cereyan etmiş böyle vakaları hatırlayanlar işin niçin başladığını ve nasıl biteceğini kolayca görmüşlerdir. Tecrübenin gözü kör değildir. Gerçi "Dünyevi pazarlıkçılar"ın bütün İstanbul Basınını arkalarında sürükleme gayretleri netice vermemiştir. Değişiklik sadece kendi gazetelerine ve kendi kıymetli makalelerine inhisar etmiştir. Ama bu bile bir mükâfata lâyık görülmüş, Maraştaki gazetecinin yaptığı gibi Vatan Cephesine geçmek veya öteki "Dünyevi pazarlıkçı"nın Sarol vakasında olduğu gibi özür dileme mektupları yazmak talep edilmeksizin mesele kapatılmıştır. Falih Rıfkı Atay gibi yetmişine yaklaşmış, şöhret sahibi olmuş bir edebi şahsiyetin hapislerde yatmasını arzulamak hiç kimsenin hatırından geçmez. Bu bakımdan hâdisenin pratik neticesi pek sevindiricidir. Fakat Ataya bu, aslında, inanılmayacak derecede pahalıya ödetilmiştir. Bir pazarlık ki, meselâ Dünya gazetesinin sütunlarını bol bol dolduran resmi ilânların santiminin 10 liraya çıkarılmasından ve aynı yazıdan dolayı, tâviz vermeyi şiddetle reddedenler hapis yatarken, Falih Rıfkı Atayın viskisini yudumlayabilme hürriyetini sağlamaktan başka netice vermemiştir! Yetmişine yaklaşmış bu adam, 25 yaşındaki Ülkü Armanı hiç hatırına getirmiyecek ve hiç yirmibeş yaşındaki Ülkü Armanın yetmişine yaklaşmış bu adamdan bambaşka şeyler beklediğini düşünmiyecek midir? Düşünürse içinde huzur duyabilecek midir?

Eğer genç ortağına, her şeye rağmen, Sarol vakasından bu yana huzur duymakta ne derece müşkilât çektiğini bir ara sorarsa ve genç ortağının, bu yüzden, kaç geceler uykusunun kaçtığını, bir takım kimseleri görmeye, isimlerini duymaya artık tahammül edemediğini öğrenirse kendisine ödetilen bedelin, aslında, ne kadar ağır olduğunu anlayacaktır.

Falih Rıfkı Atay
!

Ülkü Arman
Baş kesilir, eğilmez

Ahmet Emin Yalman
?

Af yok

Atayın bu yoldan kurtarılması D. P. Genel İdare Kurulunda, Basınla alâkalı olarak son haftalarda yapılan görüşmelerin bir neticesidir. Hakikaten D. P. büyükleri Basın için af çıkarılmamasını karar altına almışlardır. Buna mukabil şahısların açacakları hakaret dâvalarının Türk Ceza Kanunundaki maddeler gereğince görülmesini, Basın Kanunuyla sadece Devletin, Hükümetin ve resmî şahsiyetlerin himayesini sağlayan bir değişikliğin kanunlaştırılması düşünülmektedir. Böylece D. P.'li gazetelerin ve gazetecilerin (meselâ, Necip Fazıl Kısakürekin) ulvi vazifeleri kolaylaşacaktır. Basına karşı D. P.'de bir yumuşama olmayacak, bilâkis "satır satır ve kelime kelime" her yazı cevaplandırılacaktır. Buna mukabil dâva açılması yoluna daha az sık gidilecek, ancak pek inatçılara karşı o silâh kullanılacaktır.

Böylece Basın affı, buna taraftar D. P. Meclis Grupu, D. P. büyüklerine kendi arzularını kabul ettirebilecek bir kudrete erişirse, bu büyüklere rağmen gerçekleşebilecektir.

Yalmanın kaderi

Şimdi merak uyandıran sual, Yalmanın kaderinin ne olacağı sualidir. Yalman da, gayretlerinde Ataydan aşağı kalmamıştır. Hattâ Beynelmilel Basın Enstitüsünün toplantısında gülümsemelerle takip edilen bir-de konuşma yapmıştır. Fakat Vatan Başyazarı, İktidarın başı nezdinde sempatik olmayı becerememiştir. Buna ilâveten Yalmanın yabancı dostları tarafından Başbakan Menderese çekilen, bâzıları hakikaten şımarık üslûp taşıyan ve bir kısmı Vatanda gururla neşredilen telgraflar vaziyeti karıştırmıştır. Yalmanın uğradığı -herkese üzüntü veren- iki mahkûmiyetten biri Pulliam'ın yazısıyla alâkalıdır. Ama Menderes, muvafakatini geri alırsa, bunu, gelen telgrafların zoruyla yaptığı hissinin herkeste uyanacağını bilmekte ve bundan çekinmektedir. Gerçi "Vatanî pazarlıkçı" şimdi büyük gayretler içindedir, Menderese çekilen telgraflarla alâkası bulunmadığına inanılması için çırpınmaktadır. Ataya gösterilen lütuf kendisine karşı da gösterilirse kaleminin ucuna "Yüreğinin iyiliğini bildiğim Menderes", "cesur Devlet adamı", "akıncı ruh" gibi kelimeler inci gibi takılacaktır. Başka meslektaşları, sadece "suyuna gitmeyi" reddettiklerinden hapiste yatarken, kendisinin kurtarılmasını bir "iyilik alâmeti" gibi göstermeye de hazırdır. Nitekim yazılarında hep "bir fikir edinmek için vakit henüz erken. Daha Temyiz var, af ihtimali var" diyerek ve Temyizce cezası tasdik edilip hapsedilmiş meslektaşlarını kaale alamayarak kendisini ölçü diye göstermektedir. Ama bütün bunlar -Fatin Rüştü Zorlu hakkındaki methiyeli yazılarına ilâveten- kendisine, hidayetinin mükâfatı olan inayeti sağlayacak mıdır?

Muhtemelen sağlamayacaktır. Ama sağlanmaması, bugünkü şartlar altında, Ahmet Emin Yalmanın eski bir gazeteci olarak edindiği şöhret ve itibar bakımından kendisi için çok daha iyi olmayacak mıdır? Yol açacağı bütün üzüntülere, eziyetlere, ıstıraplara rağmen... Zira ancak o takdirde Yalman, mecburen dahi olsa, "dar kapı"dan geçmenin şeref ve gururunu duyacaktır.

Hükûmet

Ziraatçılık!

Geride bıraktığımız haftanın son günleri Bakanlar Kurulu üstüste saat 2'ye kadar süren sabah toplantıları yaptı. Toplantılar çok iyimser bir hava içinde geçti. Zira Başbakan Menderes, Ankara Palas bahçesindeki Keskin Heyeti toplantısında veya Barajdaki Bailey ailesi ziyafetinde olduğu gibi, Kabine toplantısında da son derece neşeliydi. Sabahın erken saatlerinde imar gören mıntıkalarda yaptığı gezintiler dahi, Menderesin bir haftalık neşesini kaçırmamıştı. Menderes, imar işinin gecikmekte olduğunu, hattâ Atatürk Bulvarını yapan işçilerin sabahın erken saatlerinde hiçbir iş yapmadan aylak oturduklarını görmüştü. İşçilerin başındakilerine aylaklığın sebebini sorunca, Menderes, Belediyenin para ödemediği için işlerin yavaşladığı cevabını almıştı. Cevap Başbakanı çok kızdırdı ve imar işlerini İstanbuldan çok daha hızlı yürüttüğü için bir hafta evvel çok takdir ettiği Vali ve Belediye Başkanı Dilâver Argunun neşesini kaçıracak bir eda ile paranın ödenmesini emretti. Ama imar işinin aksaması bile Menderesin neşesini bozmadı. Zira, Time'ın tâbiriyle "imarcı Menderes"in zihninde halen başka bir mevzu vardı. Bakanlar Kurulu toplantılarında, gündemi hemen hemen tek başına dolduran bu mevzuu ziraatçılıktı. Erhard gelmiş ziraatten konuşmuştu, yatırım programı denmiş ecnebi mütehassıslar "ziraatten ne haber" buyurmuşlardı. Ortada esasen, büyük akisler uyandıran ve Zorlunun ifadesiyle "bâzı hakikatleri ihtiva etmekle beraber fazla karamsar" Baade Raporu vardı. Gerçi Baade Raporu karamsardı, fakat açlık tehlikesinden söz eden bu karamsar rapor, dış yardım temini için en kıymetli hazineydi. Batılıların tetkikine sunulan "üç yıllık yatırım programı" Baade Raporunun ışığı altında hazırlandığı, yani ziraî yatırımlara en yüksek prioriteyi verdiği takdirde dolar getirme bakımından bir mâna ifade edecekti. Menderes 9 senelik bir rötardan sonra bu hakikati anlamış göründü ve bir zamanlar "Başbakan adayı" diye zalimce takıldığı Ziraat Bakanı Nedim Ökmen ile uzun görüşmeler yaptı. Kabine yaz başlarında yapılan Ziraatçılar Kongresinde bahis mevzuu edilen ziraî kalkınma ve Türkiyenin ziraî bölgelere bölünmesi meselesi üzerinde durdu. Batılı dostlara, Türk Hükümetinin ziraî meseleler üzerinde İstanbul ve Ankaranın imarından çok daha büyük bir ciddiyetle eğildiğini mutlaka ispat etmek lâzımdı. Başbakan Menderes bu ziraî faaliyetlerin, hiç değilse dış yardım teminini bakımından son derece müsmir olduğundan emindi ve bu yüzden İtalyan Başbakanı Segni'yi karşılamak üzere İstanbula hareket ettiği saate kadar neşeliydi. Segni'nin ziyareti büyük bir ihtimalle uzun zamandan beri biribirlerinden ayrı duran Cumhurbaşkanı Bayar ile Başbakan Menderesi de karşı karşıya getirecekti...

Burhan Belge
Kulağı nerde?

Kış hazırlıkları

Kabine, ziraat kadar Meclis içinde ve dışında Muhalefete karşı takınılacak tutum üzerinde de durdu. En mühim meselelerden biri Muhalefete karşı tatbik olunacak sertlik dozajının tâyiniydi. Tevfik İleri, Muzaffer Kurbanoğlu, Medeni Berk ve müşahit Samet Ağaoğlu sertlik dozajının arttırılmasına taraftardılar. Esat Budakoğlu, Nedim Ökmen ve İzzet Akçal dozajın hafifletilmesini daha münasip bulmaktaydılar. Dozajın tâyini hususunda katî bir karara varılamadı ve bu iş hâdiselerin gelişmesine bırakıldı.

Fakat Başbakan Menderes her halükârda "ete et, dişe diş" prensipinin icabı olarak tam kadrolu bir Kabineyle mücadeleye hazırlanmaktadır. Geçen hafta Başbakanlıkta sık sık görülen Samet Ağaoğlu ve Şem'i Ergin tam kadrolu kabinenin tabiî adayları sayılmaktadır. Maliye, Koordinasyon ve Ticaret Bakanları koltuklarında değiş tokuşlar olacağı da söylenmektedir.

Devrimci Umurbey!..

Sayın Cumhurbaşkanı Celâl Bayarın doğum yeri olan Gemlik kazasının Umurbey köyü, geçen hafta, Atatürk devrimlerinden birinin ihyasına sahne oldu. Kıyafet inkılâbının üzerinden uzun yıllar geçmesine rağmen, hâlâ ferace ve ve karaçarşafla gezen Umurbeyli kadınlar, geçen hafta, yüksek bir ilhamla Büyük Atatürkün devrimlerini hatırladılar ve ferace ile karaçarşaf yerine medeni bir kıyafet olan mantoyu seçtiler. Doğrusu Umurbeyli kadınların eski kıyafetleri, Ziraat Bankasının Sayın Cumhurbaşkanının köylüleri için inşa ettirdiği tam konforlu villâlara hiç mi hiç yakışmıyacaktı. (Bak: AKİS, Sayı: 255, "Kalkınan Köy: Umurbey" röportajı).

İrticaın sırtını okşamakta asla kusurlu sayılmıyacak olan D. P. organı gazetelerde geniş akisler yaratan Umurbeydeki devrim hareketi, geçen haftanın ortasında Çarşamba günü vuku buldu.

Seçim bölgelerini dolaşmak cesaretini kendinde bulan nâdir D. P. milletvekillerinden Hilâl Ülman ve Hüseyin Bayrı, Çarşamba günü Umurbeye geldiklerinde kadınlı erkekli köylüleri, Yapı ve Kredi Bankası şubesinin önündeki meydanda toplanmış buldular. Köylüler "heyecan içinde" idiler; zira az evvel köylülerin medenî görünüşüne hiç yakışmıyan ferace ve karaçarşafı artık ortadan kaldırmaya ve bundan sonra kadınların manto giymelerine karar vermişlerdi. Bu "devrimci tutum" Bursanın kadın milletvekili Hilâl Ülman'ı gözyaşlarını zaptedemiyecek derecede mütehassis etti. Genç Bursa milletvekili Hüseyin Bayrı da, arkadaşından farklı hisler içinde değildi. Bu heyecanla derhal Yapı ve Kredi Bankası Şubesine koştular ve telefonla Sayın Cumhurbaşkanını arayıp müjdeyi bildirdiler. Haber, Florya köşkünde de memnuniyet uyandırdı. Umurbeyli kadınlar, büyük kıyafet devrimi kararını verdiklerinin ertesi günü, İstanbuldan bir mesaj aldılar. Mesajda karardan dolayı duyulan memnuniyetten başka "takdir ve tebrikler" de bildiriliyordu. İmza, Sayın Cumhurbaşkanının refikaları Reşide Bayara aitti.

Hâdiselerin sürat'li inkişafı, Hilâl Ülman ve Hüseyin Bayrı tarafından duyurulan heyecanlı müjdenin, ilk bakışta farkedilemiyen ehemmiyetini ortaya çıkarıyordu. Milletvekilleri, Umurbey köyü meydanındaki heyecanlı toplantıda, hali vakti derhal bir manto edinmeye müsait olmayan Umurbeyli kadınlara bu ihtiyaçlarını giderebilmeleri için taksit'le alışveriş imkânını temin etmeyi düşünmeleri, şüphesiz, "devrimci bir davranış" idi. Fakat işin şeref payı, ilk işareti veren Sayın Bayara aitti ve her şey bu yaz, Cumhurbaşkanının doğduğu köyü ziyaretiyle başlamıştı.

Umuryatı ile Gemliğe gelen Sayın Cumhurbaşkanını karşılamak için bu şirin sahil kasabasında büyük hazırlık yapılmış, merhum Şükrü Kayanın evi önünde inşa edilen yeni iskele baştanbaşa halılarla döşenmişti. Halk, kendi aralarından yetişen Devlet Reisini hararetle karşılamak için sabırsızlanıyordu. Fakat Sayın Bayar, bu hazırlıkları boşa çıkardı ve Gemlik iskelesine değil, tam karşısındaki Suni İpek Fabrikasının iskelesine çıktı. Sayın Cumhurbaşkanının bu hareketi, Gemlikteki D. P. liler arasındaki ihtilâflara muttali olunca duyduğu kırgınlığın bir ifadesi şeklinde tefsir olundu. Filhakika Gemlikte aylardan beri D. P. Başkanı, Belediye Başkanı ve Kaymakam arasındaki çekişmelerden bahsediliyordu. Sayın Cumhurbaşkanının Suni İpek Fabrikasına çıktıktan sonra Gemlikte hiç kalmayıp doğruca Umurbeye geçmesi kırgınlığının pek ciddi olduğu şeklinde anlaşıldı. Umurbeyliler Sayın Cumhurbaşkanını candan tezahüratla karşıladılar. Yollara dökülen kadın erkek yüzlerce Umurbeyli, aralarından çıkan büyük adamı alkışlamakta yarış ettiler. Ancak kadınların hemen hepsinin ferace ve çarşaflı olması, Atatürkün yanında çalışmış devrimci Bayarın memnuniyetini derin şekilde gölgelendirdi. Nitekim Sayın Cumhurbaşkanı, yanındakilere hayat seviyesi eskisine nazaran kat kat yükselen Umurbeylilerin niçin hâlâ manto yerine ferace ve karaçarşaf giydiklerini sormaktan kendini alamadı. İşte bu sual, Umurbeyde geçen hafta vuku bulan devrimci hareketin başlamasının ilk işareti oldu.

Sayın Bayarın doğduğu köyde geçirdiği iki istirahat gününde, hoşuna gitmeyen diğer bir hâdise de köylülerin hâlâ inşası çoktan biten yeni evlere taşınmamaları oldu. Bu hâlin sebebi kendisine sorulan Umurbey Belediye Başkanının verdiği cevap tatminkâr değildi. Sayın Cumhurbaşkanı, köylülerin vakit kaybetmeden yeni evlerine taşınmalarını arzu ettiğini belirtti. Fakat, Gemlikte herkesin bildiği bir hakikati Sayın Cumhurbaşkanına anlatmak cesaretini kimse gösteremedi. Umurbeyliler, yeni evlerine taşınmıyorlardı. Çünkü halk arasında C. H. P. iktidara gelince, bu evlerin parasını derhal tahsil etmeye başlıyacağı yolunda kuvvetli bir rivayet dolaşıyordu. Hepsi D. P. li olan Umurbeyliler, C. H. P. nin yakında iktidara geleceğine inanıyor olmalılar ki, bu rivayetler karşısında yeni evlere yerleşmeye cesaret edemiyorlardı..

Umurbeydeki yeni köy evlerinden biri
Ah şu C. H. P.!..

Çarşaf ve ev meselelerinin dışında, Sayın Cumhurbaşkanının doğduğu evde geçirdiği iki gün, tamamile sükûnet ve huzur doluydu. Yapı ve Kredi Bankasının teşebbüsüyle restore edilen baba ocağında Sayın Bayar, sâdece bir değişiklik gördü: Bu eski biçimde, kesme camlı ve petrol yakan bir fenerdi. Köyün ihtiyarları bu fenerin Sayın Cumhurbaşkanının annesi tarafından geceleri komşu ziyaretine giderken kullanıldığı hususunda ittifak edince, tamir edilip parlatılmış ve Sayın Bayarın ailesine ait eski eşyaların toplu bir halde bulunduğu tarihi eve konulmuştu.

Dış Yardım

Madalyonun öbür yüzü

Geçen haftanın sonuna doğru Cuma günü Brükselde Müşterek Pazar Bakanlar Konseyi, Türkiyenın pazara katılma teklifini "müsait" karşıladığını bildirdi. Bunun başka türlü olmasına da zaten imkân yoktu. Altılar, Türkiyeyi aralarına almamaya azimli bile olsalar, aleniyete vurulan Türk talebine politik bakımdan "evet" demek zorundaydılar. Altıların hakiki niyetleri, Müşterek Pazar Komisyonunun, Türk Hükümetiyle yapacağı hazırlık mahiyetindeki konuşmalarda belli olacaktır. Altılar, Türkiyeyi aileye katmak niyetinde değillerse, bu konuşmalarda ileri sürecekleri ağır şartlarla, açıkça söyliyemedikleri bir "hayır"ı dolambaçlı yoldan söyliyeceklerdir. Ağır şartlarla prestiji kurtarmak için veya "hele bir girelim, sonra şartları hafifletiriz" düşüncesiyle Müşterek Pazara girmek de her halde faydadan çok zarar getirecektir.

Yatırım programı

Erhard'ın ziyareti sırasında 600 milyon dolarlık bir şala sarılarak ortaya atılan esrarengiz yatırım programını örten sis perdesi, gün geçtikçe dağılmaktadır. AKİS'in üç hafta evvel yazdığı gibi, ortada yatırım plânı diye bir şey yoktur. Sadece dosyalarda uyuyan, üzerlerinde "iç finansmanı şu kadar, dış finansmanı bu kadar, şu kadar döviz tasarruf ettirir" yazılı bir proje kokteyli mevcuttur. Bu tarz bir kokteyl, Batılı iktisatçıların elbette başını döndürmemiştir. Erhard'a yakın bâzı ecnebi çevreler, sihirbaz iktisatçının yatırım programını "facia" kelimesiyle vasıflandırdığını ve böyle bir programı incelemeye dahi lüzum görmediğini söylemektedirler.

Paristе O. E. C. E. çevrelerinden naklen A. P. ajansının verdiği haber de bu görüşü teyid etmektedir. A. P. Türkiyenin "çeşitli yatırım projelerinin priorite sırasını tespit etmediğini" bildirmektedir. Yani çeşitli projeler arasında bir irtibat kurulmamış, bunlar ehemmiyetlerine göre sıralandırılmamıştır. O. E. C. E. "Ankaradan kati bir plân alınmadıkça" kesenin ağzını açmıyacaktır.

O.E.C.E. esasen, Türkiyeye 50 milyon dolar kredi açan İtalyanın tek taraflı hareketini de tasvip etmemiştir. Mesele O. E. C. E. çevrelerinde konuşulmuş, İtalya şiddetle tenkid olunmuştur.

Batılıların istediği mânada bir yatırım programının mevcut olmayışı, O. E. C. E. Heyeti Başkanı Von Mangoldt'un Türkiyeden ayrılırken hava meydanında verdiği beyanatta yatırım programına dair tek kelime söylememesinin sebebini izah etmektedir.

Von Mangoldt'un kendisiyle ayak üzeri konuşmaya muvaffak olan bir muhabire, "yatırım programı hakkında bilgim yok" dedikten sonra, İstikrar Programı hakkında söyledikleri son derece mânalıdır. Heyet Başkanı: "İstikrar Programının tatbikatında mutabıksınız. Yani onu beğendiniz" sualine, "Ben İstikrar Programının tatbikatında mutabıkız demedim. İstikrar Programı hakkındaki konuşmalarda mutabıkım dedim" cevabını vermiştir. Bu sözlerle Alman Baron, tatbikatla verilen sözler arasında fark olduğunu, İstikrar Programının inhiraflar kaydettiğini belirtmiştir.

Nabza göre tercüme!

Baronun geçen haftanın başında Ankaradan ayrılmadan önce verdiği beyanat da, eğer Anadolu Ajansının tercümesi yerine, İngilizce aslından okunursa, oldukça aydınlatıcıdır. Meselâ Anadolu Ajansının tercümesindeki "Türk ekonomisinin iktisadi istikrar yolunda kaydettiği ilerleme" ibaresi yerine, asıl metinde "mali istikrara erişmeye doğru kaydettiği ilerleme" cümlesi vardır. İlerlemenin başına bir de "good" sıfatı eklenmiştir ki, bu sıfat, fevkalâde veya çok iyi kelimeleriyle vasıflandırılmıyacak bir, ilerlemeyi belirtmektedir. En mühimi "mali istikrara erişmeye doğru" ibaresiyle, Heyet başkanının "mali istikrara henüz erişilememiştir" demek istemesidir. Anadolu Ajansının tercümesinde bu nüans kaybolmuştur.

Anadolu Ajansı "ufacık bir hatâ" da Von Mangoldt'un sondan bir evvelki cümlesinde yapmıştır. İngilizce metinde "Heyet, programının gayelerine erişmek için Türk halkının ve Hükümetinin gösterdikleri gayreti desteklemeyi ve yardım etmeyi arzu eder" dendiği halde, tercümede "Heyet, Türk Hükümetinin ve Türk halkının bu programın gayelerine ulaşması için gösterdikleri gayreti destekliyeceğini ve onlara yardıma devam edeceğini bildirir" cümlesi yer almaktadır. "Yardımı arzu eder" ile "yardım yapacağını bildirir" sözleri arasında her halde Anadolu Ajansının ehemmiyet vermediği "ufacık bir fark" vardır! O. E. C. E. Heyeti Başkanı bilhassa "arzu eder" tâbirini kullanıyor. Bununla "arzu eder, ama istenilen şartlar yerine getirilmezse yardım edemez" demek istiyordu.

Her ecnebinin ziyaretini "görülmemiş bir zafer" şeklinde ilân eden D. P. propagandasına malzeme temini için, Anadolu Ajansı, metnin Türkçe tercümesinde bu ufak tefek "rötuş"ları yapmakta bir mahzur görmüyordu!

"Herkes bizi beğeniyor" diyebilmek için yapılan bu gayretkeşlik, gayretkeşliğin nerelere kadar uzanabileceğini görmesi bakımından ibret vericidir.

Para Fonu temasları

O. E. C. E. Heyeti ayrıldıktan sonra, Para Fonu Heyeti, geçen hafta boyunca Maliye Bakanlığındaki "doküman toplama" faaliyetine devam etti. Heyet Maliye Bakanlığı Kurmay Heyetinin dahi bâzan içinden çıkamadığı "Kambiyo Karşılık Fonu", "İktisadi Devlet Teşekküllerinin mali durumu" hakkında izahat istedi. İki ay evvel Cahan heyetinin yırtamadığı bu sır perdesini, Cochran heyetinin aralamaya muvaffak olduğu çok şüphelidir. Durumu, bir yıl önce Cahan'a "iktisadi durum hakkında çok iyimser bir tablo çizme" tavsiyesinde bulunan Sturc - Cochran'ın muavinidir-, raporunu hazırladığı zaman belli olacaktır.

Bir yıldır mali istikrar yolunda adımlar atıldığı muhakkaktır, ama mali hesaplarda hâlâ bir istikrar yoktur.

Kıbrıs

Hele bir asker gelsin!

Geçen haftanın sonuna doğru, Türk bayrağı taşıyan bir otomobil Lefkoşenin dar sokaklarından geçerek, Başpiskoposluk binası önüne geldi. Otomobilden iki adam indi ve kapıda bekleyen gazetecilere hiç bir şey söylemeden süratle içeri girdi. Bunlar D. P. İktidarının mutemet adamı Prof. Erim ve Dr. Fazıl Küçük idi. Kıbrıs Anayasasının meşhur beşinci maddesi üzerinde Makarios'la müzakereye geliyorlardı. Erim, Ankaradan yeni dönmüştü. D. P. İktidarının mutemet adamının her Ankara dö-

Prof. Nihat Erim

D. P.'nin mutemet adamı

Makarios
Verdikçe istiyor!

ntişünden sonra Anayasa Komisyonu çalışmaları, büyük bir ehemmiyet kazanıyordu. Bilhassa Rumlar bu Ankara seyahatlerine son derece ehemmiyet veriyorlardı. Nitekim Cuma günü de öyle oldu. Cuma sabahı çıkan Rum gazeteleri, Makarios - Erim mülâkatının ehemmiyetini belirtiyorlardı.

Toplantı 2 saat 15 dakika sürdü. Saat 19.15'de toplantı salonunun kapıları açıldı, müzakereciler güler yüzle fotoğrafçılara poz verdiler. Federasyonun Kıbrıs Türklerine empoze ettiği "Rumlardan alışveriş etme yasağı"na rağmen, Rum dükkânlarından alışveriş yaparak Rumların sempatisini kazanan Nihad Erim, gazetecilere gülerek "Her zaman olduğu gibi, bugün de iyimserim" dedi. Ankarada Dışişleri Bakanı Zorlu ve Atina Büyük Elçisi Nurettin Vergin ile görüşmeler yaptığı sırada da Erim, Anayasa çalışmalarının muntazam devam ettiğini, beşinci madde ihtilâfının da halledildiğini Zafer gazetesi muhabirine söylemişti. Erimin sözleri pek haksız değildi. Hakikaten tâviz yolu seçildikten sonra bir müzakere masası başında iyimser olmamak, her ihtilâfın halledileceğine inanmamak için sebep yoktu. Nitekim Rum Cumhurbaşkanı ile Türk Muavininin eşit haklara sahip olması mevzuunda çıkan ihtilâf, Erimin kendi tâbiriyle "mûtad" Ankara temaslarından sonra çabucak halledilivermişti. Türk delegasyonu, "Cumhurbaşkanı ile Muavini eşit haklara sahiptir" tezini bırakıp eşit olmadıkları hakkındaki Makarios tezini benimseyince, kördüğüm kendiliğinden çözülüvermişti. Ama Makarios ilk merhaleyi aştıktan sonra ikinci bir talep listesiyle ortaya çıktı: Rum ekseri-

Kıbrısın Fethi !

Hatırlardadır: "Ya taksim, ya ölüm" tezini tam mânasıyle benimseyip, miting sloganı yaptıran D. P. İktidarı Zürich'de "Kıbrıs Cumhuriyeti" hal çaresine yanaşınca, Dışişleri Bakanı Zorluya B. M. M. kürsüsünde bu iki kutup arasındaki büyük mesafeyi örtme vazifesi düşmüş ve Bakan D. P.'nin politikasını şu sözlerle açıklamıştı:

"— Bir yere varmak için, bâzan başka yoldan gidilir. Biz Zürich'deki büyük avantajlar taşıyan statüyü elde edebilmek maksadıyla taksim fikrini ileri sürmüştük. Bu bir taktikti ve gaye tâviz koparmaktı."

Ama D. P.'nin bu "görülmemiş" taktiği de mûtadı veçhile ters tepti. Yüz bin Kıbrıslı inandıkları -yahut inandırıldıkları- taksim havasından Zorlu gibi taktik üstadı olmadıklarından- sıyrılamadılar. Zorlunun Averof'la, Dr. Küçükün Makarios'la el sıkışıp hemhal olmaları bile onlara tesir etmedi. Ve "Kıbrıslı Rum kardeşlerinin" boyunlarına sarılamadılar. Zaten Rumların da dostluk ellerini uzatmağa hiç mi hiç niyetleri yoktu.

Başka türlü de olamazdı. Bugün Yeşil Ada, ucûbe cumhuriyet daha doğmadan bu "zorlu taktik"lerin ıstırabını çekmektedir: Ana karnındaki cenin, aileyi şimdiden büyük ihtilaflara sürüklemiştir.

Kıbrıslı liderler bâlâdan gelen "Rumlarla dost olacaksınız" emri -evet, emri- ve Kıbrıs Türklerinin arzuları arasında bînamaz kalmışlardır. Küçük ve Denktaş iki şıktan birini seçmek durumundadırlar: Ya Ankaranın arzularına uyarak Kıbrıs Türklerinin atmosferine taban tabana zıt bir duruma girecekler, yahut Ada Türklerinin dilek'lerini gözönünde tutarak D. P. İktidarının gözünden düşeceklerdir. Kıbrıslı liderleri Ankaraya çağırıp, zorla "istenen yol"a sokmak belki mümkündür. Fakat bu bizzat geçmiş politikaların yarattığı dilemi ortadan kaldırmamaktadır.

Problem köklüdür ve Zorlunun "iyi niyet esasları" gibi yuvarlak lâfları ile halledilecek çapta değildir. Grivas baş kaldıracaktır, Makarios'a komple hazırlanacaktır, KEM gizli teşkilâtının sanıldığından çok kuvvetli olduğu meydana çıkacaktır. Sonra da, Atinanın ricası üzerine, Kıbrıs Türkleri "iyi niyetler"inin delillerini vermeye çağırılacaklardır...

Bu şartlar altında iyi niyet gösterileri, her gün karşılıksız yeni tâvizler vermekten başka mânaya gelmemektedir. Ucube cumhuriyet daha doğmadan, ancak Türkiyenin yeni tâvizleriyle yaşıyabilmektedir.

İlk tâviz Rum Cumhurbaşkanının Türk Muavini ile eşit haklara sahip olmıyacağı kabul edilerek verilmiştir. Halbuki Zorlu 28 Şubat 1959 tarihinde B. M. M. kürsüsünden aynen şu sözleri söylüyordu:

"Adanın Reisicumhurluğunu bir Yunanlıya, Muavinliğin ise bir Türke verilmesi sırf şekil bakımından ehemmiyetli olmakta, ancak esas bakımdan Reisicumhurluk makamı ile Muavinlik makamı arasında hiçbir fark bulunmamaktadır."

Londra ve Zürich Anlaşmalarında Cumhurbaşkanı ile Muavininin selâhiyetleri arasında eşitlik ya vardır, ya yoktur!..

Eğer eşitlik yoksa hakikatler tahrif edilerek Zürich ve Londra Anlaşmaları B. M. M.'ne olduğundan farklı aksettirilmiş demektir.

Eğer eşitlik yoksa hakikatler tahrif edilerek Zürich ve Londra bık ettireceğiz. Tâviz yok" açık ve kesin taahhüdüne giren Hükümet, tâviz yoluna sapmıştır.

Mamafih "Ya taksim, ya ölüm" tezinden "Kıbrıs Cumhuriyeti" hal çaresine düşenlerin bu tâviz politikasına devam etmelerinde de hayret uyandıran bir taraf yoktur. İlk tâviz şimdi ikinci bir tâvizle beslenmek üzeredir: Makarios, Rum ekseriyetinin hâkimiyeti altında bulunan Hükümetin selâhiyetlerini, Zürich ve Londra Anlaşmalarını zorlayarak genişletmek istemektedir. Bu pürüzü halletmek için D. P.'nin mutemet adamı Nihat Erim, Ankaradan aldığı yeni emirlerle Adaya dönmüştür. Yeni bir tâviz kimseyi şaşırtmıyacaktır.

Hayret uyandıran taraf, "Kıbrıs fethi"nin düştüğü acınacak durumdur. Çünkü tarih, bir "fatih"in devamlı surette gerileyerek fetihlerde bulunduğunu ilk defa kaydetmektedir!..

yetli kabine üzerinde Cumhurbaşkanı Muavininin tesirini sıfıra indirmeye ve kabinenin selâhiyetlerini arttırmaya mâtuf yeni bir talepte bulundu. Elinde kuvvetli bir koz da vardı: "Ben Zürich ve Londra anlaşmalarını kabul ettim diye öldürülme tehlikesiyle karşı karşıyayım. Benden sonra Grivas gelecektir" tarzındaki hatırlatma hakikaten kuvvetli bir kozdu. Fakat Kıbrıslı liderler Makarios'un teklifini reddettiler. Bunun üzerine Erim, Ankaraya "mûtad" seyahatlerinden birini yaptı. Dönüşte de, Ankarada söz dinleyeceğini mecburen vaadeden Dr. Küçükle birlikte Makarios ile görüşmeye gitti.

Bu son görüşmenin neticesi henüz meçhuldür. Bilinen tek şey, Ucube Anayasanın -ki hazırlıkları Eylül başında bitecekti- tamamlanması için yeni tâvizlere ihtiyaç olduğu ve Makarios'un tâviz veremiyeceğidir.

Adadaki durum

Kıbrıs Türkleri son derece endişeli günler yaşamaktadırlar. Buna sebep Grivas'ın Atinada ve Lefkoşede kazan kaldırması değildir. KEM gizli teşkilâtının "Karamanlis ve Averof Kıbrısa geldikleri zaman öldürülecek ve Enosis gerçekleşecektir" tarzında beyannameler neşretmesi, Makarios'a karşı suikast teşebbüslerine girişilmesi de fazla endişe yaratmamaktadır. Endişeye sebep, şimdiye kadar "Türk Hükümeti arkamızda" garantisiyle maneviyatı yüksek tutulan Türk cemaatinin bu garantiden şüpheye düşmeye başlamasıdır. Yeni bulunan Türk - Yunan dostluğunun, Türk cemaatinin meselelerini ikinci plâna düşürmesinden ciddiyetle korkulmaktadır. Adada, Fazıl Küçük ve Denktaşın Ankarada "Anayasa, Kıbrıs Türkleri ister beğensinler, ister beğenmesinler yürürlüğe girecektir" cevabını aldıkları ısrarla söylenmektedir. 9 Eylülde İzmire gidecek heyete vize verilmemesi, gençlik kolları faaliyetinin frenlenmesi, Erim tarafından Yunan mallarına yapılan boykotun kırılması ve Türk kooperatiflerine vaadedilen yarım milyon sterling tutarındaki yardımın 6 aydır hâlâ gelmemesi Türk cemaatinin moralini iyice bozmuştur. Morali yükseltmek için Adada son günlerde sık sık işitilen "Hele bir Türk askerleri gelsin" sözleri, Adada esen "terkedilme" haleti ruhiyesini değiştirmeye yetmemektedir.

Cento

Eski hamam, eski tas

Geçen haftanın ortasında, Birleşmiş Milletler toplantısına katılmak üzere New York'a giden, Pakistan Dışişleri Bakanı Manzur Kadir, Tahran ve Ankaraya uğramayı ihmal etmedi. Tahranda Şah ile, Ankarada Menderes ile görüştü. Türkiyeden ayrılırken bir de basın toplantısı yaparak, Ankarada eski ismiyle Bağdat Paktı, yeni ismi ile CENTO'ya müteallik meselelerin gözden geçirildiğini açıkladı.

Pakistan Dışişleri Bakanının söylediğine göre, CENTO'nun 8 Ekimde Washington'da yapılacak mûtat Bakanlar Konseyi toplantısında "Paktı daha müessir bir hale sokmak için, müzakereler yapılacak, bu hususta hazırlanan bir takım projeler ele alınacaktır".

Manzur Kadir, projeler hakkında izahat vermedi. Ama Tahrandaki basın toplantısında, hâlâ eski ismiyle anılan Bağdat Paktı hakkında yaptığı şikâyetler gözönünde tutulursa, Manzur Kadirin projelerini tahmin etmek güç değildir.

Pakistan Dışişleri Bakanı Tahranda CENTO'nun gerektiği gibi işlemediğini, Washington'da teşkilâtı kuvvetlendirmek için bir teklifte bulunacağını, teklifini İran Şahının pek beğendiğini söylemiştir.

CENTO'nun iyi işlemediği İran ve Pakistanın yıllardır ileri sürdükleri bir iddiadır. Aslında yanlış da değildir. Yalnız İran ve Pakistan komünizme karşı kurulan Paktın iyi işlememesini, Amerikanın dolar kesesini ardına kadar açmaması, mahallî ihtilâflarda tarafsız kalması, Hindistana yardım etmesi gibi sebeplere bağlamaktadır. Pakistan Dışişleri Bakanının Washington'da açıklıyacağı teklif, her halde yıllardır her Bağdat Paktı toplantısında tekrarlanan ve Amerika tarafından bir teselli mükâfatıyla geçiştirilen bu tarz şikâyetlerden ibaret kalacaktır. Paktın Bakanlar Konseyini Washington'da toplıyarak, Pakta verdiği ehemmiyeti gösteren bir jest yapmak isteyen Amerika, ihtimal aynı şekilde bu fırtınayı da geçiştirecektir.

Türkiye sonu gelmeyen bu ihtilâflarda arabulucu rolünü oynamaktadır. İran ve Pakistan -evvelce Irak da vardı- komünist tehlikesini, Amerikaya da Pakistan ve İranın taleplerini yerine getirmezse, bundan doğacak tehlikeleri hatırlatmaktadır.

Ayni sahneler şimdi Washington'da tekrarlanacak, İran ve Pakistan, "Pakt işlemiyor" diyeceklerdir. Ama Paktın asıl onlar tarafından mahallî dertlerin halli için bir vasıta ve dolar makinesi olarak düşünülmesi yüzünden işlemediğini hatırlarına bile getirmiyeceklerdir.

Soğuk Harb Yayını Örnekleri

Bir zamanlar bu memlekette yıldız, burun gibi kelimeler dahi telâffuz edilemez gazeteler sansür edilirdi. Dehşetle hatırladığımız o günlerin yanında bir diğer devre vardır ki kulaktan kulaklıktan bahsedilemez olmuştur. İşte bu devre tek parti istibdadının taaffün etmiş havasının koyulaştığı ıstırap ve sefalet devresidir. Gerçi şimdi de vatan sathında millî menfaatlerimizi ve büyük kalkınma hamlemizi baltalayacak millî birliğimizi ve akıncı ruhumuzu zedeliyecek tezvir ve nifak tohumlarının saçılmasını önleyecek tedbirlerimiz -elhamdülillâh- mevcuttur. Ama bunlar D. P.'nin nurundan körleşmiş haset sahiplerinin topyekûn şahlanan milletimizi kandırmamaları için büyüklerimiz tarafından vâzedilmiş asgari müeyyidelerdir.

Esasen hürriyet hiçbir zaman kayıtsız şartsız olmamıştır. Ama bugünkü hürriyet dünkü ile mukayese edilemiyecek kadar büyük ölçüler içindedir. Artık dün yasak olan yıldız, burun, kulak, kulaklık kelimelerini vatandaş göğsünü gere gere, nefesini tükete tükete söyliyebiliyor, haykırabiliyor. Bu ne saadet, bu ne hamiyettir!.. Bu hamiyetin feyizli kaynaklarını D. P.'nin bitmeyen, tükenmiyen gayret ve çalışması teşkil etmektedir.

Mücahit Okur - İstanbul

★

Tezvirci ve nifakçı basın doymak bilmez iştihası ile bu sefer de aç bir kurt gibi Devlet Tiyatrosu sanatkârları üzerine saldırmış memleketin bu hassas ve asil evlâtlarını politika gayyasının karanlığında yok etmeğe çalışmıştır. Bu kalemler bilmiyorlar mı ki bu büyük sanatkârları Vatan Cephesine iten kuvvet memleketin büyük kalkınmasından aldıkları ilhamın rüzgârıdır. Elbette biliyorlar. Fakat bizatihi bu hâdisenin göz yaşartıcı tablosu ve memleketin sanatkâr ruhlarında mâkes bulan D. P. İktidarının haşmeti, kıskançlıktan gözlerini döndürmüş, güzel vatanımızın sathında özene bezene yetiştirilen ince ve duygulu artistlerimizin, o üzerinde şefkatle durulması gereken sanatkârlarımızın şahsiyetlerinde kör olası ihtiraslarını tatmine koşmuşlardır.

Elbette memleketin bu en mümtaz simaları Vatan Cephesine koşacaklardır. Elbette asil ruhlarının kendilerine vazeylediği birlik vazifesine tehalükle atılacaklardır. D. P. İktidarından gördükleri alâkayı, yakınlığı, muhabbeti hangi İktidardan görmüşlerdir. Her ne kadar Dahiliye Vekâletinin emriyle gazinolarda ve tiyatrolarda rol yapan artistlerin siyasetten bahsetmeleri yasak edilmiş ve dinlemeyenler karakola bile celbedilmiş ise de bu onların hassas ve çabuk tesir altında kalan benliklerini korumak içindi. Şimdi de bir ikinci himaye mülâhazasıyla Vatan Cephesinin şefkat kanatlarını üzerinde titrediğimiz sanatkârlarımızın omuzlarına germiş bulunuyoruz.

Fuat Sağıroğlu - Bursa

Dayak Yiyen Amerikalı Döviz Kaçakçıları

Bu haftanın başında Pazartesi günü, AKİS'in bu sayısı baskıya girdiği sırada İzmir Üçüncü Asliye Ceza Mahkemesinde son derece alâka çekici bir dâvanın ilk duruşması yapılacaktır. Aslında mesele basit ve olağan bir "karakolda dayak" hâdisesidir. Ama bu defa dayak yediklerini iddia edenlerin döviz kaçakçılığından sanık, NATO'ya mensup Amerikalı çavuşlar olması ve gerek yerli, gerek yabancı basında bu mevzu ile ilgili derin akisler yaratan yazıların çıkmış olmasıdır. Bilhassa, bir yabancı "tahkik heyeti"nin İzmire gelmesi Vali, Savcı ve Emniyet Müdürüyle konuşması, dayak atıldığı iddia edilen karakolda incelemeler yapması, dâva dosyalarını okuması hassas halk efkârının alâkasını uyandırdı. Amerikalı general ve albaylardan müteşekkil tahkik heyetinin İzmirdeki faaliyeti dikkatle takip edildi. Bu sırada Amerikanın Türkiyedeki Büyük Elçisi Ekselâns Fletcher Warren'ın sırf bu iş için Washington'a kadar uçup dönmesi, Adalet Bakanı Sayın Esat Budakoğlunun beklenmedik bir sırada İzmire gidip tetkik ve temaslarda bulunması gözden kaçmadı. Bilâhare Ankarada Başbakan Adnan Menderesin, Amerikan Büyük Elçiliğinin talebi üzerine Ekselâns Warren'ı makamında kabul etmesi ve bu mesele hakkında onunla görüşmesi, meselenin fiilen diplomatik safhaya girmiş olduğunu gösteriyordu. Nitekim bu ziyaret, münferit bir hâdise olarak kalmadı. Amerikan Büyük Elçisinin Türk resmi şahsiyetleriyle bu mevzudaki temasları tevali etti. Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu yurt dışında olduğu için ona vekâlet eden Dr. Namık Gedik, Amerikan Elçisi Warren tarafından Dışişleri Bakanlığında ziyaret edildi. İşin dikkat çeken tarafı bu görüşmede, dâvet üzerine Dışişleri Bakanlığına gelen Adalet Bakanı Esat Budakoğlunun da hazır bulunmasıydı. Gerçi halk efkârının son derece hassasiyetle karşılandığı bir mesele üzerine her yerde fikirler yürütüldüğü bir sırada, Adalet Bakanının makamında Amerikan Elçisini kabul etmesi elbette müsbet akisler yaratan bir hâdise teşkil edemezdi. Ama bir Adalet Bakanının bir yabancı devlet elçisiyle görüşmek için kalkıp Dışişleri Bakanlığına gitmesi de halk efkârının kolaylıkla kabul edeceği bir jest değildi. Budakoğlundan beklenen, böyle bir talebi kati şekilde reddetmesiydi. Zira o sıralarda yağmur gibi yağan, "sandık cinayeti"nden Milli Türk Talebe Birliği Sekreterinin beyanatına, Mardin şosesindeki gasıp hadisesinden İstanbul civarında bir ecnebi ailenin tecavüze uğramasına kadar çeşit çeşit neşir yasağı kararı arasında "İzmirdeki Amerikalı çavuşların döviz kaçakçılığı" dâvası hakkında konulan neşir yasağı bilhassa ehemmiyet arzediyordu.

Nitekim neşir yasağı kararının verildiği gün, İzmir Ağır Ceza Mahkemesi salonunun kapısı önünde iki Amerikalı gazeteci, duruşmada iddia makamını işgal eden Savcı Yardımcısı Süreyya Tarlana sâdece neşir yasağı kararının sebebini sordular. Amerikalı gazeteciler meşhur Time ile, A. P. nin muhabirleriydiler ve yasak kararının niçin alındığını anlıyamamışlardı: Acaba neşir yasağı, basında çıkan yazıların Türk - Amerikan dostluğunu zedeliyebileceği mülâzahasıyla mı konulmuştu? Savcı Yardımcısı bu düşünceyi şiddetle reddediyordu. Ona göre, "Basın hâdiseyi yalan yanlış ve kanaat katarak aksettiriyordu. Bu yazılar iyi netice vermediğinden ve tahkikata tesir edici olduğundan neşir yasağı talep etmiş" idi!

Filhakika duruşmadan bir gün sonra okuyucular gazetelerde İzmirdeki kaçakçılık hâdisesinin duruşma safahatı yerine şu yasak kararını okudular:

Döviz kaçakçılığından sanıklar: Mc Cuistion, James Kink, Jozef Pb. Proetti, Jack, Resevite, Jiokomo, Marino, Davit Kohen, Refael Bencuya, Soli Bencuya, Salavador Kehnka, Süreyya Eslek, Turhan Ülkülü ve Zeki Çırpıcı haklarında 2.9.1959 tarihinde İzmir 1. Ağırceza Mahkemesince yapılan duruşmada mahkemenin karar ve muameleleri üzerinde tesir yapabilecek bu dâvaya ait her türlü neşriyatın menine Basın Kanununun 30/2 nci maddesi mucibince karar verildiği aynı mahkemeden alınan 2.9.1959 gün ve 14 sayılı müzekkere ile İzmir C. M. U. lığından bildirildiği hakkındaki Ankara C. M. U. lığından 2.9.1959 tarih ve 6/8955 sayılı yasak kararı tarafıma tebliğ edildi. İmza ederim 2.9.1959.

Hâdisenin, neşir yasağının şumulü içine girmeyen tarafları şunlardı:

Sabah saat 9'da Bucadaki yeni cezaevinden otomobille Adliyeye getirilen Amerikalı sanıkların bileklerinde kelepçe yoktu. Kendilerini görmeye gelenlerle rahatça konuşuyorlardı. Çünkü diğer mevkufların muhafaza edildiği merdiven altına sokulmamışlardı. Duruşmaya saat tam 9.30'da başlandığı zaman, mahkeme heyetinin şu şekilde teşekkül ettiği görüldü: Başkan Celâl Varol, üyeler de Reşat Soysal ve Meliha Yalazdı. İddia makamında Süreyya Tarlan vardı. Dâvanın 13 sanığından 11'i duruşmada hazırdı.

Duruşma açıldığında...

Rita'nın bacakları

America I love you!.

Coca - Cola içiniz

Şifa niyetine!.

Marlen'in sabun köpükleri

Sıhhatler olsun!..

... duruşma başka bir güne talik edilerek celse kapandı. Sanıklar geldikleri gibi gene otomobille Bucadaki cezaevine gönderildiler. Savcı Yardımcısı Süreyya Tarlan, Amerikalı gazetecilerle kısaca konuştuktan sonra telâşlı adımlarla odasına gitti. Kapısı bir müddet kapalı kaldı ve bu sırada telefonu, hep "meşgul" işareti verdi.

Kalkınma

Gerileme rekoru

Birleşmiş Milletlerin geçenlerde yayınlanan 1958 istatistik yıllığı, 1953'ten itibaren dünya memleketlerinin kalkınma yolunda aldıkları mesafenin en şaşmaz ifadesi olan bir tablo ihtiva etmektedir. Tablo, muhtelif memleketlerde 1953 yılı 100 sayılarak, adam başına düşen reel millî gelirde artışları göstermektedir. Tablodaki memleketlerde, 1953 - 1957 arasında geçen 4 yıllık devrede, adam başına düşen reel millî gelirde yüzde 15 ilâ 36 nisbetinde bir artış vuku bulmuştur. Yâni bu memleketlerdeki halkın hayat seviyesi yılda yüzde 4 ilâ 9 nispetinde yükselmiştir. Tabloda bir tek istisna vardır, o da Türkiyedir. Her tarafta hayat seviyesi yükselirken, memleketimizde gerileme vuku bulmuş, 1957 yılında 1953 seviyesine dahi erişilememiştir.

Bu acı gerçeği, ziraattaki hava şartlarıyla mazur göstermeye de imkân yoktur. Zira tablodaki memleketlerden ne Güney Kore, ne Yunanistan, ne Birmanya sanayi memleketidir. Ama buna rağmen bu memleketlerde hayat seviyesi her yıl muntazaman ve hızla yükselmiştir.

Aşağıdaki tablo, görülmemiş kalkınmanın hazin bilânçosunu göstermektedir.

ADAM BAŞINA DÜŞEN REEL MİLLÎ GELİR

Memleketler	1953	1954	1955	1956	1957
Avusturya	100	116	122	129	136
Belçika	100	103	107	111	112
Birmanya	100	103	109	110	119
Finlandiya	100	108	113	115	116
Fransa	100	104	110	114	121
Almanya	100	106	117	123	128
Yunanistan	100	102	110	117	126
İtalya	100	104	111	115	122
Japonya	100	101	108	117	127
Güney Kore	100	106	111	106	118
Hollanda	100	106	112	115	117
Rodezya	100	110	108	117	123
İsveç	100	108	109	111	115
Türkiye	100	88	92	96	98

Maliye

Vergi tahsilâtı

Geçen haftanın ortasında, Maliye Tetkik Kurulu tarafından hazırlanan "Maliye Bülteni"nde Mart-Temmuz devresine ait beş aylık vergi tahsilâtı yayınlandı. Buna göre, beş aylık tahsilât 2 milyar 216 milyon liradır. Geçen yıl aynı devrede tahsilât 1 milyar 914 milyon idi. Demekki geçen yıla nazaran tahsilâtta yüzde 16 nispetinde bir artış vardır. Halbuki 1957'ye nazaran 1958 yılının ilk beş aylık devresinde artış yüzde 19 olmuştu. O halde devlet gelirlerinin artış hızında bir yavaşlama vardır.

Bu yavaşlama son derece mühimdir; zira 1959 bütçesi, devlet gelirlerinin bir yıl evveline nazaran yüzde 33 nispetinde artacağı faraziyesine dayanılarak yapılmıştı. Fiilî artış yüzde 16 nispetinde olduğuna, yâni tahminlerde yüzde 50'yi aşan bir hatâ yapıldığına göre, ilk bakışta durum nâzik görünmektedir.

Durumun nezaketinin Maliye Bakanı Hasan Polatkan da farkına varmış olacak ki, vergi tahsilâtı hakkında üstüste iki beyanat yapmak lüzumunu duydu. Fakat Polatkanın Ağustos sonundaki ilk beyanatı, duyulan endişeleri arttırmaktan başka bir şeye yaramadı. Zira Polatkan beş aylık fiilî tahsilat miktarı olan 2 milyar 216 milyon rakamını, 2 milyar 781 milyon lira olarak Zaferin manşetine geçirebilmek için, Mart - Temmuz devresi neticesine, Eylül ayı içinde tahsil olunacak gelir vergisi taksitini de katmıştı! Polatkan ayrıca, İktisadî Devlet Teşekkülleri ve benzeri müesseseler tarafından, mal ve hizmet satışları dolayısıyla müstehlikten tahsil edildiği halde, Temmuz ayı sonuna kadar Hazineye ödenmiyen 435 milyon liralık vergi borcunu da hesaba katmıştır.

Vergi borcunu ödemiyen bu şirketlerin başında, Merkez Bankası kapılarının ardına kadar açık olduğu devrede çok açılan Şeker Şirketi gelmektedir. Şekere büyük bir zam yapıldığı halde, geçen malî yılın ilk beş ayında müstehlikten tahsil ettiği 115 milyon liralık vergisini Hazineye intikal ettiren Şeker Şirketi, bu yıl aynı devrede ancak 58 milyon lira istihsal vergisi borcu ödemiştir. Yani hukukî bakımdan alelâde bir anonim ortaklık olan Şeker Şirketi Devlet namına tahsil ettiği vergileri, kendi ihtiyaçları için sarfetmektedir! "Başbakanın" emirleriyle yapılan bu muameleler hakkında hukukçuların her halde çok söyliyecekleri vardır.

Hukukçular kadar, Maliye Bakanlığının teklifsiz misafiri haline

Hasan Polatkan

Rakamlar emrinde!

gelen Para Fonu mütehassısları da, tahsil edilen vergilerin, başka ellerde kalmasıyla ilgilenmektedirler. Bu ilginin bir neticesi olacaktır ki Polatkanın bildirdiği üzere, Ağustos ayında bu borçlardan 227 milyon lirası Hazineye ödenmiştir.

Maliye Bakanının 6 Eylül tarihli ikinci beyanatı daha az tafsilâtlıdır. Polatkan bu beyanatında malî yılın ilk altı aylık neticelerini açıklamıştır. Fakat bu sefer, Hazine tarafından fiilen tahsil olunan miktarı bildirmekten kaçınmıştır. "Hazine veya Hazine nâmına amme müesseseleri tarafından tahsil olunan devlet gelirleri" tâbirini kullanarak, verdiği 3 milyar 113 milyon rakamı içine, İktisadî Devlet Teşekkülleri ve benzeri müesseselerin ödemedikleri vergileri de katmıştır.

Polatkana göre, önümüzdeki ikinci altı aylık devrede, vergi tahsilâtı daha da artacak ve 1959 bütçesi açık vermek şöyle dursun, fazla ile kapanacaktır. Yalnız Polatkanın bu tahmininin gerçekleşmesi için, önümüzdeki altı aylık devre zarfında: 1) İktisadî Devlet Teşekkülleri ve benzeri müesseselerin ödenmemiş vergi borçlarını ödeyecek duruma gelmeleri ve bundan sonra vergi borçlarını muntazaman ödiyebilmeleri; 2) İthalâtın hızlanması lâzımdır.

İthalâtın hızlanması normal sayılabilirse de, İktisadî Devlet Teşekkülleri ve benzeri müesseselerin halen içinde bulundukları malî krizi nasıl atlatabileceklerini kestirmek güçtür. İktisadî hayattaki durgunluğun da buhranın hallini kolaylaştırmadığı muhakkaktır.

Ucuzluk

Elektrik ucuzlamıyor

Sanayi Bakanlığı Vekili Sebati Atamanının 11 Temmuz 1959 tarihli Zafer gazetesinde çıkan beyanatında bildirdiği elektriğin ucuzluyacağı haberi gerçekleşmedi. Filhakika fazla miktarda elektrik kullanan müteşebbislerin Başbakan Menderes nezdinde yaptıkları teşebbüsün ve biraz da imarzede belediyelerin feryatlarının neticesi olarak Etibank yukarıdan gelen emir üzerine cereyan verdiği belediyelere yüzde 30, müesseselere yüzde 20 nispetinde bir tenzilât yaptı. Etibank bu yüzden 36 milyon lira tutarında bir kayba uğramaktadır. Mali durumu pek parlak olmayan Etibankın kaybı, yukarıdan gelen vaade göre, bütçeden, yâni vatandaşlardan alınan vergilerden karşılanacaktır.

Elektrik fiyatlarının indirildiği haberi -ki büyük bir zam dalgasından sonra geliyordu- vatandaşa büyük bir müjde olarak manşette verildi. Zafer, Atamana atfen "Belediyeler Sanayi Vekâletinin yaptığı bu tenzilâta muvâzi olmak üzere tarifelerini yeniden tespit edecek ve elektrik ücretlerini aynı nispette düşüreceklerdir" müjdesini veriyordu.

Aradan iki ay geçmesine rağmen daha evvelki elektrik zammını sineye çeken vatandaşlar bu indirmeden tek bir kuruş faydalanmadılar ve faydalanmıyacaklardır. Yalnız bu indirme dolayısıyla İstanbul Belediyesi 10 milyon lira civarında açıktan bir gelir temin etmiştir. Bu geliri hiç şüphe yok, imar adı verilen meşhur yıkım faaliyetlerinde kullanacaklardır.

Sebati Ataman

Beyanatla ampul yanmıyor!

Türkiyenin En Berbat Meselesi

*Moğol Fatihi Timur, 1402 tarihinde **Ankara Muharebesinde Osmanlı Sultanı Bayazıdı mağlûp etmeden evvel, fillerini muharebe meydanının** civarındaki bir ormanın içine gizlemiştir. Bu tarihi noktadan, bugün hangi istikamete bakılırsa bakılsın, uzayıp giden çöle dönmüş ağaçsız arazi kelimelerin yapacağından daha büyük bir belâgatla mühim bir hikâyeyi anlatmaktadır: Bir zamanlar münbit Anadolu yarımadasında asırlar boyunca ormanlar hızla tahrip edilmiş, bunun neticesinde toprak erozyonu başlamıştır. Birleşmiş Milletler mütehassısları tarafından bu mevzuda yapılan son bir inceleme -Baade raporu-, eğer âcilen köklü tedbirler alınmazsa, Anadolu yaylasının büyük bir kısmının çöle döneceğini göstermektedir. Durum Türkiyede her yıl nüfusun yüzde 3 artmasına -yeryüzündeki en hızlı artış- sebep olan, yüksek doğum nisbeti yüzünden daha çok ciddiyet kazanmaktadır. 1927'den beri Türk nüfusu iki misline çıkmıştır. Nüfus halen 24 milyondur. 1975'te 40 milyona erişecektir. Nüfus artışının hızlanması, doğumlarda ölüm nispetinin ani düşüşünün ve Türkiyenin sıtma mücadelesindeki şayanı dikkat muvaffakiyetinin neticesidir. Nüfus artışı nisbetinin ilerideki yıllarda düşmesi çok zayıf bir ihtimaldir. Çocuk yapmasını önliyecek tedbirlerin alınması - ki Büyük Atatürk tarafından hoş karşılanmamıştır - fiilen bir tabu'dur. Türkiye bu nüfusu nasıl besliyecektir?*

Ekim sahasını genişletmek imkânsızdır. Filhakika ekime müsait toprakların hududu çoktan aşılmıştır. Türkiyenin 77 milyon hektarlık arazisinin, memleket dağlık olduğu için ancak 16,4 milyonu ekime müsaittir. Fakat halen 24 milyon hektar sürülmektedir. Bu demektir ki, Türkler, orman toprağını ve marjinal toprakları ekmişlerdir. Neticede tehlikeli toprak erozyonu artmıştır. Türkiye kurak bir memlekettir, bu yüzden daha da kurak bir hale gelmektedir.

Rüzgâr, su ve keçiler erozyon faciasının âmilleridir. Anadolu toprağını sürükleyip götüren Türk nehirleri kırmızı renkte akmaktadır. Ankaranın Batısındaki Sakarya nehri üzerinde yeni kurulan Sarıyar barajının 150 yıl kadar sonra sürüklenen topraklarla dolacağı tahmin edilmiştir. Fakat şimdiki toprak dolma nispetine dayanarak, mütehassısların son yaptığı tahminler, barajın 46 yılda dolacağını göstermektedir. Yerinde çok kıymetli, yanlış yerde çok zararlı olan toprak düz Orta Anadolu yaylasında son birkaç yıl içinde, muntazaman sık sık sarı toz bulutları halinde rüzgâr tarafından götürülmektedir. Buna sebep keçilerdir. Halen Türkiyede 24 milyon keçi vardır. En kalabalık keçi sürüleri Orta Anadoluda dolaşmaktadır. Keçiler, bozkır çayırlarını aşırı otlamakla ve çayırı otsuz bırakmakla kalmamakta, toprağı gerçek bir pudra haline getirerek, Mart ve Nisan rüzgârları tarafından kolayca sürüklenmesine sebep olmaktadırlar. Birleşmiş Milletler raporu, mevcut keçi stokunun yüzde 80'inin yok edilmesini tavsiye etmektedir. Fakat bu nasıl gerçekleştirilecektir?

Oldukça gariptir ki, terakki işareti sayılan traktör de Anadolu yaylasının zayıf bünyeli, tozlu toprağının istikrarını azaltarak, rüzgâr erozyonuna sebep olmaktadır. Birleşmiş Milletler raporunun isabetle belirttiği gibi, Türkiyenin son 10 yıl içinde ithal ettiği 45 bin traktörle gelen, toprağı sürmeye mahsus çelik demirler ve diskler, Batının toz fırtınaları kopan bölgelerinde çoktandır kullanılmamaktadır. Bunun yerine toprağı ters çevirmeden çukur açan âletlerden istifade edilmektedir. Eski Türk "kara sapan"ı, bu bakımdan çok daha az zarar yapmıştır.

Mühim meselelerden biri de gübre kullanılmamasıdır. Türkiyenin gübre istihlâki son derece azdır ve döviz kıtlığı yüzünden çok cüz'i miktarda ithal edilmektedir. Son zamanlarda Kütahyada bir nitrat fabrikası faaliyete geçmiştir, fakat bu fabrikanın yıllık istihsali ancak 100 bin ton civarındadır. Anadolu köylüsü tezeği, odun temin edecek orman kalmadığından, gübre yerine, ısınma vasıtası olarak kullanmaktadır. Birleşmiş Milletler raporu, Türkiyenin her yıl asgari 1 milyon ton nitrojene, 2 milyon ton fosfata ihtiyacı olduğunu belirtmektedir.

Yakacak ağaç kalmaması, başlangıçta köylünün kabahatidir. Birleşmiş Milletler raporu, Türk köylüsünün "ormanları istediği şekilde kullanmayı, havayı teneffüs gibi" hudutsuz bir hak saydığını belirtmektedir. Henüz tahrip edilmemiş ormanların yanında yaşayan köylüler, toprak ihtiyacını ağaçları keserek karşılamakta ve çıplak hale getirdikleri yamaçlarda ziraat yapmaktadırlar. Netice, erozyondur. Yağmurlar toprağı nehirlere, nehirler denize götürür. Ormanların kullanılması kanunen sıkı tahditler altındadır, fakat fiiliyatta kanun hemen hemen hiç tatbik edilmemektedir.

Bu son derece vahim meselenin hallinde bir başlangıç olmak üzere, mütehassıslar Antalya civarında örnek teşkil edecek bir sulama projesinin tatbikini istemektedirler. Bu projeye göre, 200 bin hektar sulanacak ve dağ köylerindeki çok fakir 32 bin aile, sulanacak olan münbit ovalara yerleştirilecektir. Türk Hükümetinin projeyi tasvip ettiği ve projenin finansmanı için Birleşmiş Milletlerin "Hususi Fon"una müracaatta bulunduğu anlaşılmaktadır. Birleşmiş Milletler raporu, dörtnala giden hastalığın durdurulması için sulama, ormanlandırma ve erozyon kontrolu mevzuunda her yıl asgari 350 milyon dolar harcanması gerektiğini açıklamaktadır.

— The Economist —

Doğu - Batı

Mucize!

(Kapaktaki Başbakan)

Geçen haftanın ortasında esmer, düz siyah saçlı bir adam, "Ruslar, Krutçefin uçağı kalkar kalkmaz fezaya bir adam fırlatırlarsa şaşmam" dedi. Genç ve oldukça yakışıklı adam, bu şaşırtıcı cümleyi söyledikten sonra hemen ilâve etti: "Rusların bu tarz dramatik jestlere müthiş merakı vardır".

Moskovadan büyük bir sürpriz bekleyen esmer adam, Rusların Sputnik'i fırlatmasından biraz sonra fezaya "Kâşif"i yollıyarak Amerikanın prestijini kurtaran Alman asıllı atom âlimi Von Braun idi. Krutçefin seyahati arifesinde, Rusyanın bütün dünyayı hayrete düşürecek bir sürpriz yapacağına inanıyordu.

Von Braun'ın falcılığı, gazetecileri şaşırttı. Milletlerarası Astronomi Kongresi dolayısivle Londrada bulunan Sputnik programının Başmüşaviri Dr. Leonid Sedor'u sorguya çektiler. Dr. Sedor, biribiri ardısıra yağan Sputnikvari suallere uzun ve gevrek bir kahkaha ile cevap verdi, sonra hemen mevzuu değiştirdi. Böylece bu alâka çekici mevzu hakkında fazla bir şey öğrenmek mümkün olmadı. Von Braun'ın falcılığının tutup tutmıyacağını öğrenmek için, 15 Eylül Salı günü, Rus Başbakanı ve Komünist Partisi Genel Sekreteri Krutçefi Amerikaya götürecek olan TU - 114 jet yolcu uçağının havalanmasını beklemek lâzımdır. Ruslar aya bir insan fırlatmazlarsa bile, AKİS baskıya girerken aya varılacağı sanılan bir füze atmışlardır.

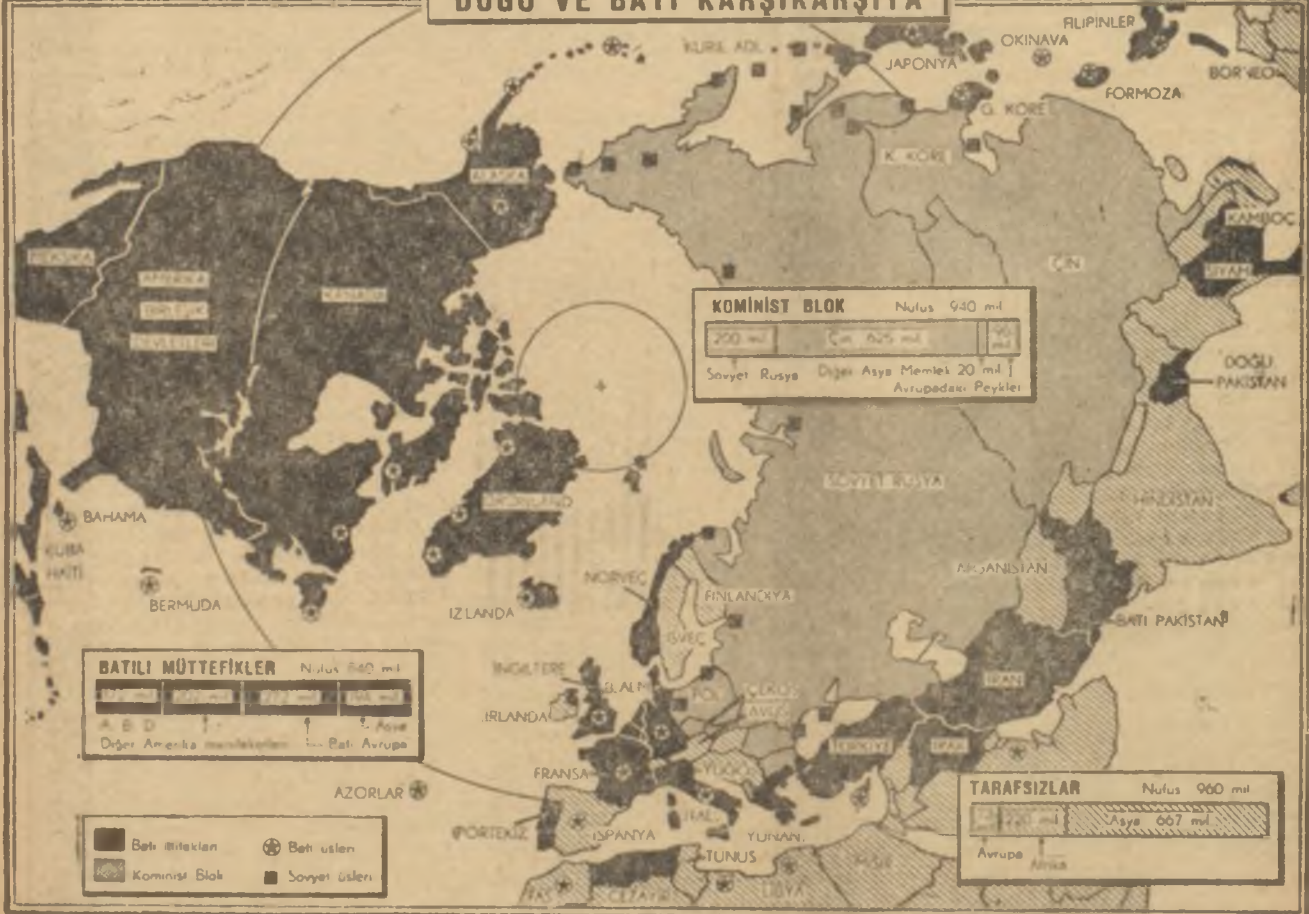
Başka bir mucize

Köpekler ve maymunlardan sonra, ilk defa bir insanın feza yolunu tutması -bu şeref kime ait olursa olsun- ilmî bir mucize teşkil edecekti. Ama Rusyanın 1 numaralı adamı Krutçefin Eisenhower tarafından Amerikaya çağırılması da, hiç şüphe yok, politik bir mucizeydi. Bu politik mucizenin vuku bulacağı hakkında ilk falcılığı da Fransız Dışişleri Bakanı Couve de Mourville yaptı. Yaz başında Cenevrede, Fransız delegasyonunun ikamet ettiği Versoix villâsında, beraber yemek yediği Amerikan ve İngiliz dışişleri bakanlarına, Couve de Mourville, damdan düşercesine "Gromyko ile Zirve Konferansı için anlaşamıyacağız. Bu hikâye Krutçefin Eisenhower'i Amerikada ziyaretiyle son bulacak"...

O tarihlerde böyle bir iddia, hakikaten falcılıktı. Ama Cenevrede bu işi falcılık saymıyan tek bir adam vardı: Dulles'ın yerini alan Amerika Dışişleri Bakanı Herter... Herter, patronu Eisenhower ile birlikte Cenevre Konferansı hikâyesinin Krutçefin Amerikaya dâvetiyle biteceğini çok iyi biliyordu. Soğuk görünüşlü, fakat zeki Couve de Mourville, hakikaten isabetli bir falcılık yapmıştı. Türk Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu da, Krutçefin seyahatı ilân edilince, bir beyanat vererek, "bu, tabii bir neticeydi" dedi.

Eisenhower ve Herter bir müddetten beri Krutçefi Amerikaya dâveti ciddi olarak düşünüyorlardı. Ama Amerikan halk efkârını buna hazırlamak lâzımdı. Herter, işe bir deneme balonu uçurtmakla başladı. Beyaz Saraya yakın birkaç gazeteciyi toplıyarak, onlara "Eğer Krutçef, Amerikadaki Rus Sergisini açmaya gelirse, bir şey diyemeyiz" dedi. Krutçef Birleşmiş Milletlerdeki Rus delegasyonunun başı olarak ta Amerika yolunu tutsa, yapacak bir şey yoktu. Haber, gazetecileri ve Amerika halk efkârını pek şaşırtmadı. Ama iyi bir atlet olan Krutçef, Atlantiki aşmak için Herter tarafından uzatılan bu sırığı yakalamadı. Amerikaya

DOĞU VE BATI KARŞIKARŞIYA

kaçamak gelmek niyetinde değildi. Sırtını Supıtnık'e dayayan Rusyanın 1 numaralı adamı, Amerikayı çapına lâyık bir şekilde ziyaret etmek istiyordu. Kaçamak bir ziyareti, kendine yakıştıramıyacak kadar gururluydu. Krutçef Amerikaya ille de büyük kapıdan girecekti. Nitekim dâvet haberini öğrenir öğrenmez, eşitliği temin maksadıyla Eisenhower'in de Rusyayı derhal ziyaretini şart koştu.

Eisenhower ve Herter'in dâvet hususunda hâlâ biraz tereddüdleri vardı. Fakat Moskovada Rus Başbakanı ile görüşen 9 Amerikan valisinin seyahat dönüşü "Krutçefin ancak Eisenhower'in kulağına fısıldıyacağı bir sır var" demeleri üzerine, bu son tereddüdler zail oldu. Krutçefin mutemet adamlarından Kozlov'un Rus Sergisi dolayısiyle Amerikaya yaptığı seyahat sırasında, Herter, dâvet haberini onun kulağına fısıldadı. Dâvetten bir Eisenhower'in, bir de Herter'in haberi vardı. Hattâ gelecek seçimlerde Doğu - Batı arasındaki buzları çözmek suretiyle, Cumhuriyetçi Partinin Başkanlık adaylığını garantilemek için insanüstü bir gayret gösteren Eisenhower'in muavini Nixon'un, Temmuz sonunda Moskovada Krutçefi yumuşatmaya çalışırken bu dâvetten haberi yoktu.

Amerika dâveti yaptıktan ancak bir müddet sonra, fikirlerini anlamaya lüzum görmediği Batılı dostlarına emrivakiyi açıkladı. Zirve Konferansını hazırlamak için Cenevrede ikinci defa toplandıkları zaman, dört dışişleri bakanı durumdan haberdardılar. Ama bir falso yapmamak için, birinci sınıf aktörler gibi hareket ettiler ve artık ikinci plâna düşen Zirve Konferansının şartları hakkında rol icabı çekişip durdular. Bu komedi, konferansın bitmesine yakın, Amerikanın dâvet haberini açıklamasıyla son buldu.

Dâvet haberi dünya için bir sürpriz oldu. Dâveti "tabii bir netice" sayan Türk Dışişleri Bakanı "haberimiz vardı" diyerek sürprizi küçümsedi. Batılı devlet adamları da, başta Eisenhower olmak üzere, dâveti küçümsemeye çalıştılar. Ama Avrupa halk efkârı yanılmadı. Soğuk Harpte bir dönüm noktası teşkil eden dâvetin mânasını anladı: Her iki tarafın da muazzam tahrip imkânlarına sahip olduğu bir devrede, iki blokun liderlerinin masa başına oturup çetrefil meselelere bir çare bulmasından başka bir yol yoktu. Dâvet, aklı selimin inatçılığa karşı bir zaferiydi.

Amerikanın reaksiyonu

Eğer bir yıl önce, bir kimse ortaya çıkıp ta "Krutçef Amerikaya geliyor" deseydi muhtemelen kıyamet kopardı. Basın, kilise, Doğu Avrupa ve Rusyadan gelen muhacirler şeytan görmüş gibi feryadı koparırlardı. Halbuki dâvet haberi Amerikada büyük ölçüde memnuniyet uyandırdı. Amerikalıların çoğu ziyareti tabii karşıladılar. Bunda, Ike'a olan sonsuz itimadın büyük payı vardı. Birçok Amerikalı "Mademki Ike onun gelmesini istiyor, o halde bu iyi bir iştir" kanaatına sahipti. Ama buna rağmen tek tük muhalefet sesleri çıktı. Muhaliflerin en heybetlisi Kardinal Spellman idi. Kürsüden "Yeni bir Pearl-Harbour ihaneti ile karşı karşıya mıyız" çığlığını koparan Kardinal, New York'un 1,5 milyon katolığını, Krutçefin Amerikaya varışının arifesinde bir saat duaya çağırdı. Doğu Avrupa menşeli mülteciler "Krutçefi dâvet ederek Ike, şeytanın elini sıkmaya razı oldu" tem'ini yaymaya çalıştılar. Fakat bu gayretler tesirli olmadı. Rus çizmesini tanımış mülteci gruplarında dahi şiddetli bir reaksiyon yoktu. Krutçefin Amerikan toprağına ayak basarsa öldürüleceğine dair, geçen haftanın ortasına kadar ancak 20 mektup ve telefon alınması da bunun deliliydi. Halbuki Mikoyanın turist olarak Ocak ayında yaptığı ziyarette dahi 60 tan fazla tehdit mektubu alınmıştı! Mikoyana çürük yumurta atan mülteciler, pasif mukavemet gösterisiyle yetinmeye râzı olmuş gibidirler.

Stalinden sonra Krutçef

"İfşa ediyorum!"

Von Braun

Faust.

Gürültülü boyundan büyük Laos hâdisesi bile bu teslimiyet havasını değiştirmedi. Meşhur gazeteci Alsop'un "Yeni bir Kore" feryadı tutmadı. Mamafih ne olur ne olmaz endişesiyle, İngiltere Laos'ta yangının başlamasını önlemek için Sir Robert Scott'u derhal Laos'a gönderdi. Seçim kampanyası sırasında İngilterenin Laos'a asker göndermek zorunda kalması her şeyi altüst edebilirdi! Rusya da Eisenhower-Krutçef mülâkatı arifesinde bu meseleyi küllendirmeyi tercih etti. Nitekim geçen haftanın ortasında Tass Ajansı "âsilerin müzakereye hazır olduklarını" bildirdi.

Krutçefin Amerika seyahati önünde, artık hiçbir mania yoktur. Geçen hafta yazın son uzun week-end'i olan "İş günü" tatilinden dönen Amerikalılar artık merakla "Nikita Amca"nın gelişini beklemektedirler.

Çobanlıktan Zirveye

Amerikalıların İngiliz Kraliçesinden çok daha büyük bir alâkayla karşılamaya hazırlandıkları bu pehlivan yapılı, babacan tavırlı adam bundan 63 yıl evvel Kalinarka köyünde çamurdan ve taştan yapılmış bir kulübede doğdu. Ailesi son derece fakirdi. Ufak arazisi ailenin boğazını doyurmaya kâfi gelmediği için Sergey Krutçef, kışın madenlerde çalışırdı. Ailenin değişmez gıdası olan lahana çorbasına yeni katılan ağıza Nikolas -Çarın ismi- adı verildi. Nikolas cılız ve tembel bir çocuktu. 1903 te kilisede din dersleri alırken dört İncili ezberleyip su gibi okuması, köy papazı dahil, herkes için bir sürpriz oldu. Papaz bunun üzerine Krutçefi köy okuluna yazdırdıysa da Nikita okumaya karşı heves göstermedi. Çobanlığı tercih etti. Çobanlığı da çok kötü yaptığı, sürüyü başıboş bıraktığı için köy ihtiyar heyeti tarafından 1905 baharında vazifesinden affedildi.

Küçük çoban artık delikanlı çağına geliyordu. Heybetli, yakışıklı, zaptürapta gelmez bir delikanlı olarak şöhret yaptı. 15 yaşına geldiği zaman köyde flört etmediği kadın, sırtını yere getirmediği pehlivan kalmamıştı. Yalnız artık bir baltaya sap olmak lâzımdı. Krutçef 1909 yılında

bir makine tamircisinin yanına çırak girdi. Daha sonra vinç yapan bir fabrikada çalıştı. Fabrika bolşevik işçilerin bulunduğu bir karargâh hâlindeydi. Krutçef bolşeviklik stajını burada yaptı. Pravda'yı okumaya ve dağıtmaya başladı. Stalini ilk defa orada gördü ve hayran kaldığı bu adamın Çar tarafından sürgüne gönderildiğini öğrenince, Partiye girdi. Çeşitli işlerde çalıştı. Son derece gayretli bir propagandacıydı.

Bu sırada harb geldi çattı. 22 yaşındaki genç bolşevik, Kızıl muhafız kıtalarında çarpıştı. Brest-Litovsk anlaşması imzalandıktan sonra köyüne döndü. Fakat Almanlarla harbın durması, harbin bitmesine kâfi gelmedi. İç harb başladı. Kapitalist memleketlerin açık yardımıyla her tarafta beyaz ihtilaller başladı. Bunun üzerine Krutçef köyünde eli silâh tutan kimseleri toplayarak, St. Petersburg yolunu tuttu. Orada Kızıl Ordu birliklerinden birinde bölük kumandanlığına getirildi. Bitmez tükenmez enerjisi, cesareti ve insanları sürükleme kabiliyeti sâyesinde temayüz ederek 1920'de mensup olduğu alayın siyasi subaylar kumandanlığına getirildi. Siyasi subayın vazifesi, ordunun maneviyatını kuvvetli tutmak, ona ihtilal prensiplerini aşılamaktı.

İç harb 1921'de bitti ve bolşevikler Rusyanın hâkimi oldu. Krutçefe artık orduda yapacak bir iş kalmamıştı. Ordudan ayrılarak Don vâdisi madenlerinde işletme müdürü muavini olarak çalışmaya başladı. Enerjileri orduda savaş için seferber eden genç bolşevik, aynı enerjileri maden ocaklarında daha fazla istihsal uğrunda seferber etmeye muvaffak oldu. İstihsal hayatının harb ve ihtilâl dolayısile tam bir felce uğradığı Rusyada, Moskovaya ulaşan ilk kömür yüklü vagonların üzerinde "Don vâdisi İmar Komitesi Sekreteri Krutçef" yazılıydı. Gelgelelim bölük kumandanı, sıyasi subay, işletme müdür muavini, imar komitesi sekreteri Nikita Krutçef 28 yaşına gelmesine rağmen hâlâ doğru dürüst okuma yazma bilmeyen bir kara cahildi! Mutlaka bilgisini arttırması lâzımdı. Krutçefin durumunda, parti içinde sivrilmiş daha birçok kara cahil vardı. Bunları yetiştirmek maksadıyla Lenin, Rab Fak isimli bir mektep kurmuştu. Mektepte Marksizm ile Leninizmin elifbası ve okuyup yazma öğretiliyordu. Krutçef bu mektebe gönderildi. Mektebi 1294'te birincilikle bitirdi. Komünist Partisinin faal üyesi artık okuma yazma bilen bir adamdı.

Mektebi bitirdikten sonra, Krutçef, ücretli olarak mahalli parti teşkilâtında vazife aldı. Bir zamanlar çıraklık ettiği Yuzarka'da Bölge Komitesi Başkanı oldu. Mikoyanla burada tanıştı ve onun üzerinde son derece müsbet intiba bıraktı. Mikoyan onun hakkında "Bu genç mutlaka tekrar karşıma çıkacak. Tepeye ulaştığı zaman kendisini karşılamayı

Eisenhower

Sulh peşinde

pek isterdim" diyecek kadar ileri gitti.

Mikoyan ve Krutçefin ikinci karşılaşması 1929 yılında, Krutçef Sanayi Akademisine girdiği sırada vuku buldu. Sanayi Akademisi bir cins siyasi mühendis mektebiydi. Burada muvaffak partililere işçileri, mühendisleri, idarecileri istihsali arttırmak

Krutçef

Kalın enseli adam

yolunda gayrete getirmek, onlara liderlik etmek için gerekli eğitim veriliyordu. Mikoyan mektebin açılış günü kalabalık talebe grubu arasında, Krutçefi kalın ensesinden tanıdı ve 1924 yılındaki faicılığını hatırladı. Mikoyana göre, otuzunu aşan Sanayı Akademisi talebesi tepeye doğru çok yavaş ilerliyordu.

Sanayı Akademisinden çıktıktan sonra, Krutçef, parti içindeki kademeleri süratle tırmanmaya başladı. 1934-1938 yıllarında Moskova Komünist Partisinin Başkanı oldu. 1938'den 1949'a kadar Ukrayna Komünist Partisinin Birinci Sekreteriydi. Aynı zamanda 1934'ten itibaren Komünist Partisinin Merkez Komitesi üyesiydi. 1938'de Politbüro adayı, 1939'da da Politbüro üyesi oldu. 1941-1945 yıllarında Almanlara karşı dövüştü ve bâzı cephelerde büyük muvaffakiyetler gösterdi. Müthiş enerjisi ve insan sevketme kabiliyeti sâyesinde Stalingrat müdafaasında ve Alman ordularının püskürtülmesinde büyük bir rol oynadı. İşgal altındaki Ukraynada çetecilik faaliyetlerini yürüttü. Harpten sonra Ukraynada istihsal faaliyetini tanziminde başlıca âmil oldu. Stalin devrinin ateşli komünisti, insafsız, merhametsiz, kanlı metodlarla Ukraynayı birinci sınıf sanayi merkezi hâline getirdi. Fakat aynı zamanda gayeye erişmek için hiçbir şeyden çekinmiyecek bir insan olduğunu ispat etti. Stalinin gözüne girdi.

1944'ten 1953'e kadar Krutçef yine Moskova vilâyeti Komünist Partisi teşkilâtı birinci sekreteri ve Merkez Komitesi birinci sekreteriydi. Krutçef, Rusyada parti her şeyin üstünde olduğuna göre, bu suretle zirveye varmasa bile tepedeki adamlardan biri hâline gelmişti. Stalinin ölümünden sonra da Staline Rusyanın tek adamı olmak için gerekli manivelayı veren Komünist Partisi Merkez Komitesi Birinci Sekreterliği mevkiine yerleşti. Mamafih 1953 yılında Krutçef tek başına Stalinin halefi olacak durumda değildi. Malenkof'un başbakanlık yaptığı kolejiyal bir idare mevcuttu. Krutçef, Malenkof, Bulganin ve orduyla işbirliği yaparak evvelâ en tehlikeli rakip olarak gözüken Beria'yı ortadan kaldırdı. Krutçef, Stalin metodlarının artık demode olduğu kanaatındaydı: Ağır sanayie ehemmiyet vermekten vazgeçmemekle beraber hayat seviyesini yükseltmek lâzımdı. Plânlama metodlarında aşırı merkeziyetçilikten vazgeçip ademi merkeziyetçiliğe gidilmeliydi. Totalitarizmin demir mengeneleri Rusyada ve peyklerde bir parçacık gevşetilmeliydi. Peyk memleketleri de içine alan geniş bir bölge plânlaması yapılmalı, yani "Komünist blok müşterek pazarı" kurulmalıydı. Dışarıda da Sovyet Rusya, Stalinin değişmez prensip edindiği "kabuğundan çıkmama" politikasını bırakıp dünyaya açılmalıydı.

Krutçefin bu politikası, Malenkof, Kagonoviç, Molotof gibi Stalincilerin muhalefetine uğradı. Stalinciler, yeni fikirlerin müdafiliğini yapan Parti

Genel Sekreterini devirmeye karar verdiler. Yugoslavyayla uzlaşma politikasının netice vermemesi, Macaristanda kanla bastırılan hürriyet infilâki, Polonyadaki ayaklanmalar Krutçefin durumunu sarsmıştı. Muhalifleri bu fırsatı kaçırmak istemiyorlardı. 1957 yılı yazında Parti Prezidyumu, Krutçefin akıbetini konuşmak üzere toplandı. Parti Genel Sekreterine "biraz bahçede dolaşması" söylendi. Kagonoviç beş saat müddetle Krutçef aleyhinde konuştu. Ekseriyet Krutçefin aleyhindeydi. Krutçef tepelerden paraşütsüz yuvarlanmak üzereydi. Durumu Mikoyan kurtardı. Parti tüzüğüne dayanarak Genel Sekreteri ancak Parti Merkez Komitesinin azledebileceğini kabul ettirdi. Krutçef kurtulmuştu. Zira Genel Sekreter, Parti Merkez Komitesine sâdık adamlarını çoktan yerleştirmişti. Nitekim 22 Haziranda toplanan Parti

Tek adama karısı, kızı ve İzvestia'nın başyazarı olan damadı refakat etmektedir. Stalinin son günlerinde "doktorlar komplosu" dolayısile tevkif edilen ve Stalinin ölümüyle ölümden kurtulan 77 yaşındakı Dr. Vinogradof, Krutçefin hususi hekimi sıfatıyla kafileye dahildir. Stalin 1952 Ocağında, Sovyet liderlerine suikast yaptıkları iddiasıyla ekseriyeti yahudi olan bircok meşhur doktoru tevkif ettirmişti. Stalin zamanındaki sayısız kanlı tasfiye hareketlerinden birinin daha vuku bulması bekleniyordu. Stalinin ölümüyle suikast iddiasının bir masaldan ibaret olduğu anlaşıldı. Doktorların tevkifinin suçu Beria'ya yüklenerek, Beria öldürüldü.

108 yolcu arasındaki diğer meşhur bir sima da meşhur yazar Şolohof'dur. 1930 yıllarının merhametsiz tasfiye günlerini tasvir eden ve kahramanı Davidof'un intiharıyla biten

Macmillan Moskovada Krutçef'le

İlk adım

Merkez Komitesi, Nikita Sergeviç Krutçefe olan "mutlak itimad"ını izhar etti. Malenkof, Kagonoviç, Molotof, Şepilof, Suslov ve Prezidiyumdaki toplantıda müstenkif kalan Başbakan Bulganin partiyi kaybettiler. Krutçefe artık zirve yolu açılmıştı. Önünde belki tek mania olarak prestiji fazla artan ve sesi fazla çıkmaya başlayan Mareşal Zukov vardı. Krutçef bu maniayı da kolayca aştı. 1958 yılında Başbakanlığı da üzerine alarak fiilen ve şeklen Sovyetler Birliğinin tek adamı hâline geldi.

Muazzam hazırlıklar

Rusyanın tek adamı bu haftanın başında, 15 Eylül günü öğle üzeri Washington'da Andrews Field hava meydanında bizzat Başkan Eisenhower tarafından karşılanacaktır. Krutçef, 108 kişiyle birlikte gelmektedir.

son eseri, Komünist Partisi tarafından son derece kötümser bulunan Şolohof, bizzat Krutçef tarafından ayağına kadar gidilerek çağrılmıştır. Daha evvel Şolohof'a sosyalist realizmin icabı olarak bir eserin asla kötümser bitemiyeceği, kitabının sonuna iyimser bir pasaj ilâve etmesi söylenmişti. Ama Şolohof inat etti ve sonunda partiyi kazandı.

Bay ve Bayan Krutçef, Andrews Field'de 101 pare top atışıyla selamlanacaklardır. Amerikan donanmasının, kara ve hava kuvvetlerinin en güzide muhafız birlikleri Krutçefe resmi tazimde bulunacaktır. Millî marşları Amerikan Kara Kuvvetleri bandosu çalacaktır. Krutçef ve beraberindekiler 125 ayak uzunluğundaki kırmızı halının üzerinde yürüyeceklerdir. Kırmızı halı, ancak son derece güzide misafirler için nâdiren

yayılmaktadır.

Eisenhower ve Nixon'lar Krutçefi hava meydanında karşılayacaklardır. Hava meydanından Washington'da resmî devlet misafirlerinin ağırlandığı Blair House'a giden 25 kilometrelik yol üzerinde iki tarafta askerî birlikler bulunacaktır. Kafileye yüzlerce atlı ve motorlu polisler ile askerî birlikler refakat edecektir.

Emniyet tedbirleri

Bütün dünyanın gözlerini üstüne çeken bu ziyaret dolayısile görülmemiş emniyet tedbirleri alınmıştır. Sovyet Başbakanı Krutçefi muhtemelen nümayişçilerden ve suikastçilerden korumak maksadıyla 15 bin polis seferber edilmiştir. Hava meydanından Blair House'a giden yolda 2500 polis bekliyecektir. Emniyet şefi Nikolay Zaharov'un emrindeki 12 Sovyet gizli polisi bu faaliyete katılacaktır. Amerikaya daha önceden gelen 5 Sovyet gizli polisi Krutçefin 13 günlük ziyareti esnasında geçeceği yolları şimdiden incelemişler ve alınan emniyet tertibatını tatminkâr bulmuşlardır. Eisenhower ve Nixon halkı nazik davranmaya sevketmektedirler.

Washington şimdiden 2 bin yabancı gazeteci tarafından istilâ edilmiştir. Bu, gazetecilik tarihinde bir rekordur. Krutçef İngiliz Kraliçesine ait olan gazeteci toplıyabilme rekorunu kırmıştır. Kraliçe Elizabeth II peşinden ancak 1400 gazeteci sürükliyebilmişti. Şimdiye kadar Amerikan Dışişleri Bakanlığına 30 memlekete mensup gazeteciler müracaat etmiştir. Bu memleketler arasında İspanya, Yunanistan, Birleşik Arap Cumhuriyeti, İsrail, Yugoslavya, Viet-Nam bulunduğu halde Türkiye yoktur. Bu, Soğuk Harpte bir dönüm noktası teşkil eden Eisenhower-Krutçef mülâkatına memleketimizde olimpiyatlardan, dışardaki bir futbol veya güreş müsabakasından çok daha az ehemmiyet verildiğine bir işarettir.

Amerikada 13 gün

Sovyet Başbakanı Amerikada 13 gün kalacak ve 6 şehri dolaşacaktır. Krutçef âdeti üzere, emniyet kuvvetlerinin tertibatını altüst ederek halkın arasına karışacak, sayısız el sıkacak, sırt okşıyacak ve kendine has müthiş nükteler savuracaktır. Krutçefin müthiş nükte'erine aynı silâhla mukabele edebilmek için, Dışişleri Bakanlığının yüksek personeli ve bâzı politikacılar bir iki aydır taşı gediğine koyan Rus atasözleri ezberlemektedirler. Mamafih Krutçefle çene yarıştıracak çapta bir politikacı bulmak epiy güç olmuştur. Eisenhower, bir cins Karagöz-Hacivat çekişmesini andıran Krutçefvâri söz düellolarına alışık değildir. İnatçı ve yırtıcı Nixon, Moskovada bu sahada bir hayli ihtisas sahibi olmuştur. Fakat henüz kâfi tecrübeye sahip değildir. Söz düellosunda en usta adam olarak Birleşmiş Milletlerde Ruslarla yıllardır çetin söz savaşları veren

tecrübeli Birleşmiş Milletler Delegesi Henry Cabot Lodge seçilmiştir. Cabot Lodge, Krutçefe 13 gün müddetle refakat edecektir. Lodge şimdiye kadar Vişinski, Gromyko, Zorin v.s. gibi ikinci sınıf adamlarla muvaffakiyetle çene yarıştırmaya alışıktır. Krutçef çapında, neredeyse Nasreddin Hocayla çene yarıştırabilecek bir hazırcevap karşısında Lodge'un ne dereceye kadar başarı göstereceği merak mevzuudur.

Krutçef 13 gün zarfında sayısız ziyafetlerde bulunacak, politikacılarla, işadamlarıyla görüşecektir. Demokraside işçilerin durumunu anlaması için, Sovyet Başbakanına Pittsburgh'da sürüp giden çelik grevinin gösterilmesi düşünülmektedir. Yalnız sendika liderleri, Rusyada "mecburi çalışma" bulunduğu için, Krutçefi resmen görmeyi reddetmişlerdir. Mamafih bâzı işçi liderleriyle hususi konuşmaların vuku bulması muhtemeldir. Sendika liderleri gibi, Kongre üyeleri de Krutçeften kaçanlar arasındadır. Amerikan Kongresi, Krutçef'in Kongrede konuşması ihtimalini en kibar şekilde önlemek maksadıyla mütat hilâfına erken tatile girmiştir. Bu suretle Kongrede konuşmaktan mahrum kalan Krutçef, Televizyonda ve Milli Basın Kulübünde konuşabilecektir. Krutçefin ziyareti Millî Basın Kulübünün tarihinde bir ihtilale vesile teşkil etmiştir: Kulübe ilk defa olarak kadın gazeteciler de alınabilecektir. Mendès-France'ın ziyareti sırasında, Millî Basın Kulübüne girmek isteyen bir gazeteci "Kadınlara yasak" cevabıyla karşılaşmış, "Ben kadın değilim, gazeteciyim" demesine rağmen barajı aşamamıştır. Bu hâdiseyi hatırlayan kadın gazeteciler, yasağın kalkması haberine çok sevinmişlerdir. Sovyet Başbakanının basın toplantısında, en insafsız, en güç sualler sormaya hazırlanan gazeteciler arasında, hiç değilse kadın gazeteciler, Millî Basın Kulübünün kapısını kendilerine açan adama karşı insaflı davranacaklardır.

Ne konuşulacak?

Krutçefin Amerikayı ziyareti haberi, duyulduğu andan itibaren çeşitli tefsirlere yol açtı. Avrupa gazeteleri iki devin küçük memleketlerin sırtından pazarlık yapacağını yazdılar. Amerika bu görüşün doğru olmadığını göstermeye çalıştı. Eisenhower'in Avrupa seyahati, NATO Bakanlar Konseyine Herter'in izahat vermesi büyük ölçüde bu "pazarlık" endişesini silmek için yapılmıştır. Geçen haftanın ortasında Avrupa dönüşü radyoda konuşan Eisenhower, dâvet sebebini bir defa daha açıklamıştır. Amerikan Cumhurbaşkanına göre, "Birinci sebep, Krutçefe Amerika ile Amerikalıların ne olduğunu görmek fırsatını vermek, ona büyük ve hakiki bir hürriyet içinde bulunan bir milleti yakından göstermektir. İkinci sebep te, Krutçefe Batı Berlin de dahil olmak üzere günün belli başlı meseleleri hakkında halkımızın esas görüşlerini bildirmek ve bu meseleler hakkındaki görüşlerini bizzat ondan dinlemektir". Yani bir pazarlık bahis mevzuu değildir. Eğer Krutçef yapıcı görüşler ortaya atarsa, bir Zirve Konferansı yapılarak ihtilâf mevzuu meseleler üzerinde müzakere açılacaktır. Washington'da bir diplomat, "Pazarlık tabiî ki yok. Krutçef görüşünü açıklıyacak, Ike görüşünü açıklıyacak, sonra usanmadan ayni fikirleri tekrarlıyacaklardır" diyerek resmî izah tarzını nükteli bir şekilde ifade etmiştir. Aslında Washington'da ciddi müzakereler yapılmasa dahi, Batı halk efkârının çoktan hissettiği gibi, ziyaret Doğu-Batı münasebetlerinde bir dönüm noktasıdır. Washington görüşmeleri, dünyayı mahvedecek silâhlara her ikisinin de sahip bulunduğu hasım tarafların, ihtilâflarını masa başında karşılıklı konuşarak halletmekten başka çare kalmadığını resmen tanımalarının ifadesidir. Krutçeften sonra Eisenhower Rusyaya gidecektir. Bu suretle başlayan yüksek kademe temasları, hiç şüphe yok, daimî bir mahiyet alacaktır. İki blok arasındaki ihtilâflar derindir. Amerika müttefiklerinin tasvip etmiyeceği hal çarelerini empozeye kalkışmıyacak bir memlekettir. Bu sebeple ihtilâfların bugünden yarına halli beklenmemelidir. Almanyanın birleştirilmesi, Berlin meselesinin halli, Avrupanın emniyeti dâvası kolayca çözülecek kördüğümler değildir. Belki Soğuk harb yıllarında dünyayı infilâk ettirebilecek anormalliklerin üstüste yığıldığı Uzak Doğuda ufak tefek rötuşlar yapma yoluna gidilebilir. Orta Doğuda İsrail - Arap ihtilâfına son verme çareleri düşünülebilir. Fakat bütün bu meseleler çok vakit alacaktır ve bu meselelerin hallinde de en mühim unsur karşılıklı emniyet ve itimattır.

Bu bakımdan silâhsızlanma ve az gelişmiş memleketlere müşterek yardım iki ana mesele olarak ortaya çıkmaktadır. Gerekli emniyet, silâhsızlanma meselesine bir hal çaresi bulunursa, hakikaten, teessüs edecektir. Bloklar şimdiden, beş Batı ve beş komünist memleketin temsilcilerini toplayan bir silâhsızlanma komitesinin teşkilini kararlaştırmışlardır. Silâhsızlanma yolunda önümüzdeki bir iki yıl içinde müsbet bâzı adımlar atılırsa, kötümserliğin ve şüpheciliğin yerini iyimserlik alacaktır.

Az gelişmiş memleketlere müşterek yardım, dünyayı fakirler ve zenginler arasında bölünmek tehlikesinden kurtarmakla kalmıyacak, 1,5 milyar insanı barındıran bu memleketlerdeki karşılıklı rekabet ve entrikaların son bulmasını, bir işbirliği havasının yaratılmasını sağlayacaktır.

Eisenhower, Krutçefe Berlin, Laos v.s. gibi âcil meselelerin yanında, en çok silâhsızlanma ve müşterek iktisadî yardım mevzularını anlatacaktır.

Kraliçe Elizabeth II
Rekoru kırıldı

Henry Cabot Lodge
Vazifesi: Çenebazlıkl.

İngiltere

Erken seçimler

Geçen haftanın başında İngiliz Başbakanı Macmillan'ın, Kraliçe ile görüşmek üzere İskoçyadaki Balmoral Köşküne gitmesi, gazetecilere "Tamam! Seçimler kapıda" dedirtti. Filhakika Macmillan ertesi gün, seçimlerin 8 Ekimde yapılacağını ilân etti.

Gaitskell
İşçilerin lideri

Başbakan, seçimleri altı ay öne alınmasının sebeplerini "önümüzde mühim milletlerarası müzakereler var" cümlesiyle açıkladı. Halk, bu müzakerelerde kimler tarafından temsil edilmek istendiğini söylemeliydi. Macmillan haklıydı. Hakikaten Eisenhower - Krutçef görüşmeleri dörtlü bir Zirve Konferansına müncer olacaktı. İngilterenin müddetini doldurmuş ve seçimlerde değişmesi muhtemel bir hükûmetle bu konferansta ağır basabilmesi beklenemezdi. Tâze kuvvete ihtiyaç vardı. Bu sebeple seçimlerin erkene alınması normaldi. Mamafih Macmillan'ın Sonbaharı, partisi için "en münasip zaman" olduğu için seçtiği herkesin malûmuydu. Muhafazakâr Partinin lideri çoktanberi bu "en münasip zamanı" bekliyordu.

İngilterede 1956'daki Süveyş bozgunundan beri seçim lâfı vardı. Ara seçimlerinin çoğunu kazanan İşçi Partisi erken seçim istiyordu. Macmillan da partisinin bozulan moralini takviye için seçime taraftardı. Bütün mesele müsait anın yaratılmasıydı. Zirve Konferansı temi, Macmillan'a müsait anı yaratma imkânını verdi. Doğu-Batı blokları arasındaki çetrefil meselelerin masa başında halli için, Moskova yolunu tutan Başbakan, İngiliz halkının büyük ekseriyetinin sempatisini kazandı. Soğuk Harpte dönüm noktası teşkil eden Eisenhower-Krutçef mülâkatı büyük ölçüde onun eseri sayılmaktadır. Eisenhower'in İngiltere ziyareti sırasında 1 milyon Londralının alkışları "Ike" kadar "Mac"e de gitmiştir.

Macmillan ve partisinin prestiji yükselirken, Süveyşten sonra yıldızı parlıyan İşçi Partisi, Hidrojen bombası hakkında Parti görüşünün tâyininde çıkan ihtilâf yüzünden, seçim kaderini tâyin edecek "kararsız" seçmenler nezdindeki itibarını az çok kaybetmiştir. Velhâsıl politik hava Muhafazakâr Parti için müsaittir. Nitekim nabız yoklamalarındaki isâbeti dolayısiyle dünya çapında şöhret yapan Gallup, Muhafazakârların üçüncü defa kazanacaklarını bildirmiştir. Bu, yirminci asırda İngilterede hiçbir partiye nasıp olmıyan bir başarıdır. Ancak 1857 - 1874 yıllarında Liberal Parti 4 devre iktidarda kalabilmiştir.

Gallup'un İngilteredeki temsilcisi Dr. Henry Durant'a seçimlerin Muhafazakârların zaferiyle biteceğini ilân fırsatı veren anketin neticesi şöyledir: Sorguya çekilen şahısların yüzde 41,5'u Muhafazakârlar lehinde rey kullanmıştır. Yüzde 36 İşçi Partisine taraftardır. Yüzde 8 Liberallere gitmektedir. Yüzde 14 henüz kararsızdır. Bu neticeye göre, Muhafazakârlar rakiplerinden yüzde 5,5 ileridedirler. Borsada çelik tahvillerinin, seçim haberi üzerine yükselmesi de, Muhafazakâr zaferine itimadın bir işareti sayılmaktadır. Zira İşçilerin çelik sanayiini millileştireceklerini ilân etmelerine rağmen, çelik tahvillerinin yükselmesi, aşırı bir itimadın delilidir.

26 Mayıs 1955'te yapılan seçimlerin neticesi şöyle idi:

	Koltuk sayısı	Rey sayısı	Nisbet
Muhafazakâr Parti	344	13336000	% 49.8
İşçi Partisi	278	12405000	46.3
Liberaller	6	722000	2.6

1955 seçimlerinde rakiplerinden yüzde 3.5 fazla rey alan Muhafazakârlar, 344 koltuk kazanmışlardır. İşçi Partisi ancak 278 koltuk alabilmiştir. Hâlen Muhafazakârlar, rakiplerinden 58 koltuk ileridedirler. Eğer reyler yüzde 1,6 nisbetinde İşçi Partisi lehine bir kayma gösterirse, İşçiler Parlâmentoda çok hafif bir ekseriyet elde edebileceklerdir. Fakat bu ekseriyetle memleketi idare etmek imkânsız olacağından, yeni seçimlere gideceklerdir. Eğer reylerde, yüzde 3 bir kayma vukubulursa, İşçi Partisi rahat bir ekseriyet elde edecektir. Buna mukabil Muhafazakâr Parti lehine yüzde 2 kayma, Macmillan'ın partisinin koltuk fazlasını 58'den 150'ye çıkaracaktır. Seçimin neticesini Gallup anketinin bildirdiği yüzde 14 nisbetindeki kararsızlar tâyin edecektir.

Kampanya

Macmillan'ın seçim haberi muhalif parti liderlerini Moskovada yakaladı. Parti liderleri Gaitskell ve Aneurin Bevan, Rusyadan sonra Polonyaya gitmek kararındaydılar. Fakat Macmillan'ın sürprizini öğrenince acele Londraya döndüler. Dönmeden evvel, Bevan, meşhur Pravda'ya "Mutlaka kazanacağız" diye bir beyanat vermeyi unutmadı.

Londraya döner dönmez İşçi Partisi Sekreteri, Cuma günü kampanya mütehassıslarını topladı ve seçim kampanyasını hazırladı. Önümüzdeki günler çetin bir mücadeleye sahne olacaktır.

Gaitskell, Perşembe günü Blackpool'daki sendika kongresinde "İşçilerin Zaferinin sâdece İngiltere için değil, bütün dünya için ehemmiyetli olduğunu" söylemiştir. Gaitskell'e göre Doğu - Batı tansiyonunu azaltacak her türlü imkânı, ancak İşçi Partisi en iyi şekilde arayıp bulabilir.

İşçi Partisi Genel Kurmayı, "Tori dolandırıcılığı, 1951 - 1959" ismini taşıyan bir broşürü piyasaya çıkarmıştır. Broşürde Macmillan kabinesindeki 13 bakanın, ancak çok nüfuzlu asılzâdelerin gidebildiği Eton'dan mezun olduğu anlatılmakta, bununla İngiliz demokrasisini mahdut bir asılzâde grupunun idare ettiği gösterilmek istenmektedir.

Buna mukabil Muhafazakâr Parti Başkanı Lord Hailsham -başkan, partinin idari işleriyle uğraşan teknik adamdır- parti teşkilâtına, "nasıl olsa kazanacağız" havasına kapılmamayı tavsiye etmiştir. Lord Hailsham, muhalif partinin "çamur attığını", kendi partisinin bu seviyeye düşmiyeceğini söylemiştir. Mücadele serttir.

Önümüzdeki günlerde, muhtemelen 17 Eylülde Parlâmento toplantıya çağırılacak, 18 Eylülde kendi ken-

Bevan
Kampanyanın beyni

Kral Suud ve Albay Nâsır
Karakediyi yendiler

dini fesih kararı verecektir. 28 Eylülde adaylık için müracaatlar yapılacaktır. 8 Ekim seçim günüdür. Kazanan milletvekilleri 14 Ekimde yemin edecekler, 20 Ekimde yeni parlâmento toplanacaktır.

Fas

Arap Birliği

Arap Birliği bayrağının üzerinde sallandığı Kazablanka şehri Belediye binasında yapılan Arap memleketlerinin bakanlar kademesindeki toplantısı geçen haftanın başında sona erdi. Israrlara rağmen Tunus ve Irakın katılmadığı Kazablanka toplantısı birlik gösterisi mahiyetindeydi. Bu sebeple, Filistin ve Cezayir meseleleri gibi, birliği temin eden dâvalar konferansın başlıca mevzuu oldu. Ama zihinlerdeki asıl mesele hiç şüphe yok Arap Birliği teşkilâtını Mısırın âleti olmaktan kurtarmaktı. Kuliste en çok bu mesele üzerinde duruldu.

Pazartesi günü kabul edilen kararda Filistin meselesinin siyasî, askerî ve iktisadî veçhelerinin incelendiği bildirilmektedir. Filistin mevzuunun bâzı tarafları Ocak başında yeniden görüşülecektir.

Tebliğ bu "bâzı taraflar"ın ne olduğunu söylememektedir. Fakat "bâzı taraflar" lâfıyla Kral Suud ve Başkan Nâsırın Kahire toplantısında kararlaştırdıkları "bir Filistin ordusu ve hükümeti kurma" fikrinin kastedildiği aşikârdır.

Tebliğin ele aldığı ikinci mevzu, Cezayir meselesidir. Cezayir milliyetçilerinin de katıldığı konferansta, Milliyetçilerin görüşü kolay tasvip bulmuş. Birleşmiş Milletlerde "Fransa mezalimi"nin ele alınması kararlaştırılmıştır.

Bu arada General de Gaulle, Cezayirin kaderini tâyin edeceği söylenen ve büyük bir merakla beklenen bir beyanat yapmaya hazırlanmaktadır. General de Gaulle, Cezayir meselesinin biran evvel hallini isteyen Eisenhower'e Paris ziyareti sırasında plânını açıklamıştır. Fakat plân hâlen son derece gizli tutulmakta, psikolojik bir şok yaratılmak istenmektedir. Mamafih General de Gaulle'ün zihninden, Cezayire muhtariyet tanıma düşüncesi geçtiği sanılmaktadır. General, büyük bir ihtimalle, 15 Eylül konuşmasında, "dahilî işlerde muhtar bir Cezayir Hükümeti kurulması için seçim yapılacağını" ilân edecektir.

Böyle bir teklifin, 5 yıldır Cezayirin istiklâli için dövüşen ve bir Cezayir Hükümeti kuran Milliyetçiler tarafından kabulü çok zayıf bir ihtimaldir. Milliyetçiler, Fransız idaresinde yapılan seçimlerin, kuklaları işbaşına getireceğinden haklı olarak şüphe etmektedirler.

Milliyetçilerin talebi, Fransız ve Cezayir Hükümeti arasında müzakereler yapılması ve Cezayirin statüsünün bu müzakerelerde kararlaştırılması merkezindedir. General de Gaulle, Cezayirli milliyetçileri tek muhatap saymamakta ısrar etmektedir.

Bu sebeple General de Gaulle'ün merakla beklenen nutkunun, Cezayir meselesinde yeni bir durum yaratması beklenmemektedir.

Japonya

Anayasa ve üsler

Geçen haftanın ortasında, Japon Yüksek Mahkemesi, Amerikan ve Japon Hükümetlerinin yüreklerini ağızlarına getiren çok alâka çekici bir dâvanın duruşmasına başladı.

Hikâye 7 Japon talebesinin Tokyo civarındaki bir Amerikan üssüne hücumuyla başladı. Alt mahkeme talebeleri beraat ettirdi. Beraata sebep olarak da, Amerikanın himmetiyle yapılan harb sonrası Japon Anayasasının 9 uncu maddesini ileri sürdü. Bu madde, Japonyanın harb etmekten vazgeçtiğini, bu sebeple hava, kara, deniz kuvvetleri ve diğer harb vasıtaları bulundurmıyacağını bildirmektedir.

Bu hüküm üzerine, dâva Amerikalıların Japon topraklarında asker bulundurmasının ve üsler tesis etmesinin Anayasaya uygun olup olmadığı gibi çetin bir mesele haline geldi.

Yüksek Mahkemede Japon avukatları, Amerikan askerlerinin ve üslerinin Japonyayı, istemediği halde harbe sürüklenme tehlikesine mâruz bıraktığını ve Anayasayı ihlâl ettiğini ileri sürmüşlerdir. 26 avukat, Amerikan askerlerinin Japonyayı terketmesini ve Alt mahkeme kararının tasdikini istemektedirler.

Alt mahkeme kararını temyiz eden hükümetin temsilcilerine göre, Amerikan askerlerinin Japon topraklarında bulunması, Anayasanın 9 uncu maddesine aykırı değildir. Zira Japonya, harbi reddetmekle, nefsini müdafaadan vazgeçmemiştir. Amerikan askerleri Japonyada, Uzak Doğunun sulh ve emniyetini muhafaza için bulunmaktadırlar. Bu durum bölge anlaşmalarına cevaz veren Birleşmiş Milletler Andlaşmasına uygundur. Sonra milletlerarası andlaşmalar, Yüksek Mahkemenin selâhiyeti dışında kalmaktadır.

Yüksek Mahkeme, henüz kararını vermemiştir. Görünüşe göre, Yüksek Mahkemenin 15 üyesi, Anayasanın hükmüne uyarak Uzak Doğudaki Batı savunma sistemini altüst etmek veya realist davranarak Anayasayı çiğnemek gibi çetin bir durumla karşı karşıyadır.

BASIN YAYIN

Tanıtma

"Biz buna inanıyoruz"

«Türkiyede Biz Buna İnanıyoruz" New York'tak. Türk Haberler Bürosunun yayınladığı bir kitapçığın adıdır. Muhteviyatına bir göz gezdirince hayretler içinde kalmamıya imkân yoktur. Türkler neye inanıyorlar? Bu "inanç" Amerikalılara nasıl tanıtılıyor? Türk Haberler Bürosunun müdürü Nuri Eren, bu iş için Türk karikatüristlerin eserlerine başvurmuş, derlediği karikatürlerden bu, temiz baskılı, güler yüzlü kitapçığı meydana getirmiştir. İrkiltici olan, Türkiyenin yabancı memleketlere tanıtılması bahsinde, Basın-Yayın Umum Müdürlüğünün Ankara merkeziyle New York şubesi arasındaki zihniyet ayrılığıdır. Merkezde, gerçeklerin gizlenmesi ana prensiptir; zülfüyare dokunmama kaygısı, müsbet propaganda kaygısını yok etmektedir. New York'ta ise tanıtma anlayışı bunun tam tersidir. Amerikalılar Türkleri günden güne daha sempatik görüyorlarsa, bunda Nuri Erenin çalışmalarının büyük bir rolü olduğu şüphesizdir.

İşte "Türkiyede Biz buna İnanıyoruz" adlı kitapçıktan bâzı örnekler: "Politikacılar Daima Memlekete Yol gösterir" başlıklı sayfada iki karikatür.. Birincisi "Sulh Zamanı" başlığını taşıyor. Politikacı milletin önüne geçmiş, ona yol gösteriyor. İkincisinin adı "Harb Zamanı"... Bu sefer millet asker olmuş. Öndeki politikacı bu kere arkaya geçmiş, yol göstermе işini arkadan yapıyor. "Seçim Kampanyası Sırasında Yapılan Vaatlerin Tutulması Gerektiğine İnanıyoruz" başlıklı sayfadaki iki karikatüre gelince, birincisinde politikacı, vaat yüklü bir torbayla seçmenin ayağına gelmiştir: İkincisinde, seçimler bitmiş, vatandaş, vaat yüklü torba bu sefer kendi sırtına yüklenmiş olarak, ortada kalakalmıştır. Bir başka sayfada "Parti Politikası.. Günlük Hayattan Uzak Kalmalıdır." başlığı altındaki karikatürde bir sandal. Denizde bir adam boğulmakta. Sandaldaki soruyor: "Demokrat mısın? Halk Partili mi?" Bir başkası "Eski Alışkanlıklar Çabucak Unutulur" diyor. Birinci karikatürde köylü eşeğini ağaca bağlamış, ikincisinde traktörünü..

Yalnız iç politika bahsinde değil. Amerikayla. Kıbrısla. günlük hayatla, aile ve aşk hayatıyla, meslek hayatıyla alâkalı bahislerde, Türklerin ne düşündüğünü aksettirmek için seçilen karikatürler, bir yandan Türk mizahının, Türk karikatürcülüğünün seviyesini uygun bir zaviyeden Amerikalılara tanıtmakta, öte yandan da, bütün insanların anlıyabileceği bir mizah görüşü kitapçığın düzenlenmesine hâkim olduğu için, Amerikalı Türkü eninde sonunda kendinden ayrı olmıyan, kendi gibi düşünebilen bir insan olarak görebilmekte, bunun sonunda da pek tabiî olarak Türke olan yakınlığı, sempatisi, alâkası artmaktadır. "Türkiyede Biz Buna İnanıyoruz" kitapçığı, Nuri Erenin propaganda işlerinde gösterdiği başarıların en tesirli ve en göze görünürlerinden biridir.

Çıkmaz sokakta

Mamafih Amerikalılar kendi memleketlerinde Türkiyeyle ancak, posta yoluyla temasa geçebilme imkânına sahiptirler. Türk Haberler Bürosuna mektup yazıp neşriyat isteme arzusu da yalnız, ya Türkiyeyi görmüş, ya da Türkiyeyi bir dostlarından işitmiş Amerikalılarda uyanmaktadır. Bunun sebebi de Türk Haberler Bürosunun, gözden uzak bir semtte bulunmasıdır. 52 nci sokağın doğu ucundaki bir binanın onuncu katında bir apartman dairesine sığınmış olan Türk Haberler Bürosu gerçi şehrin muteber muhitlerinden birindedir -yandakı apartmanda Greta Garbo oturur-; fakat onbeş milyonluk New York'ta Türk Haberler Bürosunun nerede bulunduğunu bilenlerin sayısı 500'ü geçmez. Halbuki, diğer memleketlerden hemen hemen hepsinin tanıtma ve turizm büroları, şehrin merkezî yerlerindedir; iş mahallerindedir. Hem de onuncu katta değil, fakat cadde üstünde.. Çoğunun bir dükkânı ve vitrini vardır. Hergün yüzbinlerce New York'lu, yabancı tanıtma bürolarının vitrinlerinde, o memleketlerin câzip taraflarından birer parça bulur; o memleketleri gezme görme isteği içinde uyanır. İstediği zaman dükkânın kapısını açıp içeri girer; enformasyon memurundan istediği bilgileri, istediği broşürleri alır. Türk Haberler Bürosunun bu çeşit ziyaretçisi ise yok denecek kadar azdır. Büronun yerini bilenler bile, otobüs ve metroların uğrağı olmıyan bir sokağa gitmeyi göze almamaktadırlar. Büro, propaganda işini daha çok posta yoluyla yapmaktadır. Büronun günlük mektup hacmı oldukça yüksektir. Gene de New York nüfusuyla kıyaslanınca, günde 100 kadar bilgi talebi mektubunun ne kadar ehemmiyetsiz bir rakam olduğu anlaşılır. Türkiyenin Amerikada iyi tanınmamasının sebeplerinden başlıcası, Nuri Erenin bu sahadaki bütün bilgisine, muhitiyle temas kaabiliyetine, müsbet zihniyetine rağmen, büronun rasyonel denebilecek bir propaganda çalışmasına yıllardır girememiş olmasıdır. Bundan beş yıl önce büroyu merkezî bir yerde, dükkanlı ve vitrinli bir ofise taşıma tasavvuru bugüne kadar henüz gerçekleşmemiştir. Türkiye adını çoğunlukla "This Is Turkey = İşte Türkiye" adı altında American Broadcasting Company radyosunda yayınlanan ve Türk Haberler Bürosu tarafından hazırlanan programlardan duyan New Yorklular, istedikleri bilgileri ancak posta yoluyla elde edebilmektedirler.

Türk Haberler Bürosunun hazırladığı broşürler neyse ki, gerek baskı ve gerek muhteviyat bakımından, üstün kalitededir; hatta bu kalitenin, başka yabancı büroların broşürlerininkine kıyasla, çok daha üstün olduğu söylenebilir. Ankarada, Basın-Yayın Umum Müdürlüğünün hazırladığı tanıtma ve turizm broşürleriyle, New York bürosunun hazırladığı broşürlerin kıyası, aradaki farkın kıyas ölçülerini aştığını ve merkezdeki neşriyat bürosunun boşuna çalıştığını ortaya koyar.

Okullardan başlıyarak

Bugünkü şartlar içinde doğrudan doğruya halka inmek imkânsız olduğuna göre, büro müdürü Nuri Eren bu işi, bâzı teşekküllerle ve bilhassa okullar ve üniversitelerle teması temin etmek suretiyle yapmayı tercih etmektedir. Hele okul ve üniversiteler, Türk Haberler Bürosunun başlıca "müşterileri" arasındadır. Türk hayatı, Türk kültürü mevzularında hazırlanmış çeşitli broşürler, okullara Türkiyenin coğrafyası, tarihi, idare sistemi hakkında bilgi veren, vazıh ve alâka çekici surette hazırlanmış eğitim malzemesi, Türkiyenin farkına varmış bir Amerikan neslinin yetişmesinde, gerçi kifayetsiz, fakat gene de ehemmiyetli bir rol oynamaktadır.

Erenin kayda değer işlerden biri de, Adnan Saygunun "Yunus Emre" oratoryosunu plâk halinde yayınlatmasıdır. Geçen yılın Kasım ayında, Leopold Stokovski idaresinde Symphony of the Air ve Crane Korosu tarafından Birleşmiş Milletlerde icra edilen "Yunus Emre" oratoryosunun bu icra sırasında kaydedilmiş şeritleri, Türk Haberler Bürosunca, mahdut baskılı, 33 devirli bir uzun çalan plâk haline getirilmiştir. Bir yandan Amerikada musikişinaslar sendikasının şartları, öte yandan Türk Haberler Bürosunun ticarî işe girişmesine imkân olmaması, "Yunus Emre"nin ticarî plâk halinde çıkmasına engel olmuştur. Fakat, görünüşü bakımından tıpkı bir ticarî uzunçalan plâğa benziyen "Yunus Emre" plâğı, Üniversitelerin musiki bölümlerine, musiki tenkitçilerine, manacerlere, gazetecilere ücretsiz olarak dağıtılmakta, böylece bu tesirli kişiler vasıtasıyle eserin tanıtılması sağlanmaktadır.

K A D I N

Sağlık

İstirahat şart

Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtı Genel Sekreteri Mr. Cahan, bize "24 saatte 23 saat çalışma" tavsiye ededursun, iktisatta değil anıa hıfzıssıhada ondan kat kat selâhiyetli ilim adamlarının fikri şudur: İyi çalışmak, verimli çalışmak için iyi istirahat etmek şarttır.

Tabıat, bu kaıdeden insan vücudunun hiçbir uzvunu müstesna tutmamıştır. Hattâ durmadan çalıştığını zannettiğimiz kalb bile iki darbe arasındaki bir anlık duraklamalar sayesinde çalışma kudretini muhafaza edebilmektedir. Mide iki hazım arasında dinlenir. -tabiî oburlarınki değil- Toksinlerin yıprattığı sinir hücreleri ise, ancak istirahat anlarında bundan kurtulur ve yeni bir enerjiye sahip olur.

Şu halde, sağlam sinirlere sahip olmanın çaresi iyi istirahattir. Yalnız, çalışmayı durdurmak ıstirahat etmek değildir Meselâ ev işlerinden fazlasıyla yorulan bir kadın süpürgeyi elinden atıp oturduğu ve hattâ yattığı yerde mütemadiyen yetiştiremediği işleri, kocasının ve çocuklarının eve döndüklerinde yemeği hazır bulamıyacaklarını düşünürse, ya da kendisini üzecek diğer şeyleri kurmaya, hesaplamaya başlarsa kat'iyen istirahat etmiş sayılmaz. Zihnî yorgunluklar, bedenî yorgunluklardan daha yıpratıcıdır. İstirahat anı dediğimiz dakikalarda elimizi kolumuzu nasıl dinlendiriyorsak, düşünce mekanizmamızı durdurup zihnimizi de dinlendirmemiz şarttır. Fakat kafamızı bir saat gibi kurmak veya kurmamak, her zaman elimizde olmadığı için, tamamiyle istirahat etmek istediğimiz zaman bir yere uzanıp zihnî meşgalemizi bir mecmuanın sayfalarını karıştırmak, yaptırmayı düşündüğümüz yeni elbiseyi düşünmek, odanın şeklini nasıl değiştirebileceğimizi tasarlamak gibi şeyler kafamızı dinlendirmekte çok faydalıdır. Çalışırken iş değiştirmek de insanı dinlendirir. Meselâ iki saat durmadan mutfakta yemekle uğraşmaktansa bir saat yemek pişirmek, yarım saat odayı tanzim etmek, yarım saat dolap yerleştirmek daha az yorucudur.

İyi dinlenmekten başka, çalışırken de dikkat edilecek bâzı hususlar vardır: ağır bir yemek yedikten sonra, bedenî veya zihnî faaliyette bulunmak doğru değildir. Hazım saatlarında istirahat şarttır. Akşam yemeklerini hafif yemek iyidir diye söylenirse de, bu öğle yemekleri mutlaka ağır yenmeli demek değildir. Yemekten sonra hemen yatmamak ve biraz yürümek şartiyle en kuvvetli yemek akşam sağlanmalıdır. Öğle yemeğini takip eden saatların çalışma saatları olduğu ve hazım faaliyetinin çalışma randımanını düşüreceği düşünülürse, öğle yemeklerının niçin hafif tutulması lâzım geldiği kolayca anlaşılır.

Dinlendirici işler

Kadın veya erkek, her insanın günlük vazifeleri haricinde zevk duyduğu başka meşgaleleri de olmalıdır. Birçok meşhur iş veya siyaset adamının tatil günlerinde balık tutarak, resim yaparak, keman çalarak dinlendikleri malûmdur.

Pul veya kitap merakı, marangozluk, bahçe işleriyle uğraşmak v. s. gibi meşgaleler işinden dönen erkeği yormaz. Bilâkis işinin en sıkıntılı bir anında yeni elde ettiği pulları, alacağı bir kitabı, yeni yaptığı bir etajeri, tarhın ortasına diktiği gül fıdanını hatırlıyarak ferahlar. Kadınlar asırlardan beri dantel ve yün örerek, kanaviçe işliyerek ağır ev işlerinin yükünü hafifletmesini bilmişlerdir. Bugün, her ev kadınının sepetinde arada sırada eline alabileceği bir iş bulunmalıdır. Boş zamanlarında evlerine abajurlar yapan, tahtadan bir tabağı resimle süsleyen bir kadın bu suretle hem zevk duyar, hem de hakikaten dinlenmiş olur.

Dinlendirici meşgale, mutlaka insanın esas işinden farklı olmalıdır. Meselâ bir edebiyat profesörü için iyi bir ikinci meşgale, eve gelip resim yapmak veya şiir yazmak değil, bahçede çiçek yetiştirmek, atölyeye gidip marangozluk yapmaktır.

Anneler çocuklarını küçük yaştan ikinci meşgalelere alıştırırlarsa, onlara büyük iyilik etmiş olurlar.

Açık hava

Bürolarda ve diğer kapalı yerlerde çalışmaların iyi dinlenebilmeleri için tatil günlerinden istifade ederek açık havaya çıkmaları şarttır Evleri, işyerlerinden uzakça olan insanlar biraz yürümeye mecbur oldukları için, bu, onların farkında olmadıkları bir şekilde fayda verir

Dikkat edilecek diğer bir nokta da çalışırken telâşa kapılmamaktır. İşini yetiştirememek, fena yapmak veya bir an önce bitirmek telâşı insanı iki misli yorar. Şu halde yorulmadan iş görmek için, telâşsız çalışmak, zaman zaman iş değiştirmek ve istirahat ederken zihni üzücü ve yorucu mevzulardan uzak tutmak lâzımdır.

Tatil günleri

Başta hafta tatili olmak üzere, iş yerlerinin kapalı bulunduğu diğer günlerde insan daha iyi dinlenme fırsatı bulabilir. Ancak bu günlerin tam bir istirahat halinde geçmesini ev kadını tanzim eder.

Pazar günleri erkek evde diye ona bütün sıkıcı işleri yüklemek haksızlık olur. Pazar günü ev kadını da mümkün mertebe ev işi yapmamalıdır. Ailenin en çok sevdiği yemeğin malzemesi bir gün evvelden alınıp her şey önceden hazırlanmalıdır. Tatil günü ikinci yemek de kaldırılmalı, hazır bir tatlı ve salatayla iktifa edilmelidir Akşam yemeği yerine de iyi bir kahvaltı tercih edilmelidir. Bu sâyededir ki tatil günü hakiki bir istirahat günü olabilir ve insan hem vücudunu, hem kafasını tam mânasıyle dinlendirebilir.

Güzellik

Ağız temizliği

Giyimi, gözleri, saçları, kısaca yüzü son derece güzel olan bir kadında ihmal edilmiş ağız temizliği bütün güzelliği gölgelemez mi? Ağız bakımı ve temizliği hiç ihmale gelmiyen bir iştir. Nice güzel kadınlar görürüz, sararmış dişleri, biçimsiz boyanmış dudakları, sarımsak veya soğan kokan ağızlarıyla sadece tik-

Spor yapan bir kadın
Bu da bir dinlenmedir

sindiricidirler. Sarımsaklı, soğanlı, yiyecekler yenmez mi? Şüphesiz yenir. Fakat bu kokuları yok etmek çok kolaydır. Çünkü ağızdaki arızi kokuları giderecek pastiller yahut suya damlatılıp gargara yapılacak dezenfektan maddeler vardır. Arızi kokulardan başka devamlı ağız kokuları vardır ki, bunların başlıca sebebi bakımsız diş, bademcik iltihabı veya mide rahatsızlıklarıdır. En iyi çare doktora başvurup sebebinin ortaya çıkarılmasıdır. Mide, bademcik ve diş tedaviyi icap ettiriyorsa tabii ki bu, doktoru ilgilendiren bir bahistir.

Bir de dişin bakımsızlığından ileri gelen ağız kokusu olabilir ki, bunun halli pek kolay ve basittir. Dişleri fırçalamak, çocuklukta elde edilen bir alışkanlık olmalıdır. Ama böyle bir alışkanlık edinilmemişse bilhassa ihmal etmemiye dikkat edilmelidir. Kullanılan diş fırçalarının ne çok sert, ne de yumuşak olması lâzımdır. Günde en az bir defa yatmadan önce mutlaka dişler fırçalanmalıdır. Bundan başka iki üç günde bir balmumu sürülmüş ibrişimle diş aralarını temizlemek faydalıdır. Haftada bir defa dişleri macun yerine çok ince sofra tuzuyla ovmak beyazlatmak için en iyi usûldür. Diş etlerinin kuvvetlenmesine ihtiyaç varsa bir miktar dereotu suda kaynatılıp süzüldükten sonra bir iki damla tentürdiyot ilâve edilerek elde edilecek suya yumuşak bir fırça batırılmak suretiyle diş etleri hafif hafif ovulmalıdır.

Ağız kokusunu gidermek için en tabii ve en güzel çareyi, eski Yunanlılar bulmuşlardır: Bir portakal veya elma yemek, sonra da sevgiliye aynı meyvadan yedirmek Yunan delikanlılarında âdetmiş.

Diş ve ağız içi temizliği temin edildikten sonra dudak sıhhati ve güzelliği düşünülebilir. Bâzı dudaklar çatlar, kurur ve küçük kabarcıklar yapar. Çoğu zaman bu gibi dudak sıhhatsizliğine rujların sebep olduğu sanılırsa da daha ziyade içten gelen rahatsızlıklar yüzünden olduğu bilinmelidir. Mamafih böyle hallerde ruj kullanmamak daha doğru olur. Dudakların çatlamaması için sirke, limon veya kolonya ile ovmaya kalkmak hatalı bir iştir. En iyisi kaynamış yağmur suyu ile sık sık yıkayıp tuzsuz tereyağı sürmektir.

Renksiz ve cansız dudaklar vardır. İşte, masaja ihtiyacı olan dudaklar böyle görünür. Sadece konuşmak dudak için lüzumlu hareketi temin etmez. Çok konuşan kadınlarda bile renksiz dudaklar pek çok görülür. Kanı harekete geçirmek ve dolayısıyle renkli bir görünüş temin etmek için masaj lâzımdır. En kolay dudak masajı P harfiyle başlayan kelimeleri sıralamak suretiyle her gün beş dakika içinde yapılabilir. Bütün mesele P harfini kuvvetli söylemektedir. Patlıcan, pırasa, punç, pelte, portakal, pudra, pilâv v.s. gibi kelimeler bu temrinler için en uygun olanlarıdır.

Bakımlı ve sağlığı yerinde olan dudaklar biraz dikkatle boyanırsa cazip bir ağıza sahip olmamak için hiç sebep kalmaz. Eskiden moda olduğu gibi küçücük bir ağız ve gül dudak devri çoktan geçtiğine göre ister büyük, ister küçük olsun, bakımlı ağız, güzel boyanmış dudaklar daima hoşa gider. Boyanırken de temiz ve titiz olmak şarttır. Evvelki boya tamamiyle çıkarıldıktan ve dudaklar hafif yağlı bir krem'le veya kakao yağı ile ovulduktan, yağ tuvalet kâğıdına içirildikten sonra kalemle dudağın şekli belirtilmelidir. İnce bir tabaka halinde pudra sürülebilir. Bu rujun sabitliğini temin eder. Eğer ağız genişse ve nispeten

Bunalan Gençlik

Fatma ÖZCAN

Harb hakikaten sosyal bir felâkettir. İkinci Dünya Harbi biteli şunca yıl olduğu halde açtığı yaralar hâlâ kapanmak bilmiyor. Liderlerin peşinden sürüklenmek zorunda olan halk kütleleri istemilen yaptı, öldü ve öldürdü. Dünyayı saran ateş içerisinde yıllarca yaşamaya çabaladı. Artık her şey bitti. Ölüler unutuldu, düşman olan devletler barıştı, yıkılan şehirler onarıldı, belki de eskisinden daha güzel oldu. Ama bombardıman altında dünyaya gelen, babasının cephede şehit düştüğünü duyan, anasının hayatını idame ettirebilmek için gayri meşru yollara saptığını gören, geceleri bir harabede gözünü kapayıp gün ışığına orada gözlerini açan, nihayet hayatını aynı çetin şartlar altında kazanmaya çabalayan dünün çocuğu, bugünün genç nesli neye inansın? Kime bel bağlasın? İşte bu sual harb felâketini görmüş bütün memleketlerde âdeta gençliğin parolasıdır. Gençlik inançsızlık içindedir. Mesuliyet bilmiyen âsi ruhlar bunalmaktadır. Dini, ahlâki, siyasi hiçbir görüşü ve anlayışı seçmiyen bu gençler, ne yapmak, nereye gitmek istediklerini bilmiyorlar. İnançlarının kaybıyla pusulasız hale gelenler, karşı koydukları şeyi şuurlu bir şekilde ortaya koyamıyorlar.

Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya, Danimarka, İtalya, Rusya ve Japonyanın yarınını tehdit eden bu âsi gençler, eğitimcileri acı acı düşündüren karışık bir problem olarak görünüyor. Bunun nasıl halledileceği merak edilmiyecek şey değildir. Ancak gazetelerde okuduğumuz bâzı küçük haberler bu problemin halli uğruna muhafazakâr kilise çevrelerinde bile mülâyim bir davranışın mevcut olduğuna dikkatimizi çekiyor. Meselâ bâzı dinciler, gençleri kendilerine çekebilmek için kilisede Rock and Roll çalınmasına bile rıza gösteriyorlar!

İşte, dünyayı saran bu bunaltılı, âsi gençler modası, bir gün de bizim memleketimize uğrıyabilir. Gerçi bizim genç nesil fiilen harb felâketi görmedi, bu yüzden mânevi değerleri ölmüş değil. Fakat Amerikadaki "Beat Generation", İngilteredeki "Teddy Boys", Almanyadaki "Halbstarken" ve Japonyadaki "Tokyo Joku" adlarını alan âsi gençlerin davranışları bir moda olarak memleketimize girerse, eminim ki kolayca yer eder.

Çünkü bizde dışardan gelen her şeyi çabuk kabul etme temayülü vardır. Bundan başka bu moda, delikanlılık çağı dediğimiz, heyecanlı ve mesuliyet duygusunun hafiflediği yaştakiler arasında yayılacağı için tesiri daha süratli ve kuvvetli olacaktır. En çıkar yol, gençlerimizi böyle bir modaya kapılmaktan uzaklaştırma çarelerinin aranmasıdır. Yaygın hale gelirse, eğitimcilerimizin bu meseleyi ne şekilde halledebilecekleri meçhuldür.

küçük görünmesi isteniyorsa alt ve üst dudağın tam orta yeri yanlara nazaran daha koyu boyanmalıdır. Bâzı kimselerde de ya üst yahut da alt dudak diğerine nazaran daha ince olur. O zaman da ince olanı koyu boyamak icap eder. Dudak uçlarının aşağıya doğru sarkık olması yüzü yaşlı gösterir. Onun için dudak kalemle çizilirken mümkün olduğu kadar uçları kaldırmıya gayret edilmelidir.

Bu yılın modasında dudaklar solgundur. Dudak boyalarını bu sebeple açık renklerden seçmek icap edecektir.

Terbiye

Zekâca geri çocuklar

Memleketimizde ele alınmıyan meselelerden biri de, doğuştan zekâca geri olan çocukların tahsilleri ve yarınlarının hazırlanmasının ne şekilde olacağıdır. Esefle belirtmek icap eder ki bu yolda hiçbir ciddî çalışma mevcut değildir. Bütün medenî memleketlerde bu bedbaht çocuklara ve şanssız ailelerine hükümet ve hususî teşekküller tarafından tatbik edilen eğitim sistemleri, ailenin yükünü hafifletmekte ve çocukların hayata hazırlanması, aile ile okulun yapacağı işbirliği sayesinde nispeten kolay hale gelmektedir.

Batı memleketlerinde zekâca geri çocukların yüzde 3 - 4 nispetinde olduğu söylenmektedir. Bizim memleketimizde ise bu nispetin yüzde 2 olduğu ve 500 bin çocuğun zekâca geri bulunduğu tahmin edilmektedir. Şu halde, 500 bin çocuğun eğitim ve öğretim meselesi kısa zamanda halledilmelidir. Zira rakam küçümsenecek gibi değildir. Amerika Birleşik Devletlerinde 1958 yılı istatistiklerine göre devlet veya hususî müesseselerin idaresindeki, muhtelif kapasitedeki okul sayısının üç binin üzerinde olduğu söylenmektedir.

Geri zekâlı çocukların ilerde işe yaramaz bir insan olacağını düşünmek pek yanlıştır. Yalnız bizim memleketimizde bu hususta yardımcı olacak hiçbir ciddî müessese olmadığı -yeni kurulmuş, mahdut imkânlı bir dernek vardır-, hattâ teferruatlı yazılmış, kılavuzluk edecek bir kitap dahi bulunmadığı için, çaresizlik içinde kalan aile böyle düşünebilir. Fakat bu, asla kesin bir hüküm değildir.

Böyle çocuklarda, çocuğun takvim yaşı esas kabul edilmeyip, zekâ yaşına göre hareket edilmelidir. Zekâ yaşını bir takım testlere göre ölçtürmek mümkündür. Zekâ yaşı esas kabul edildikten sonra meselâ, on yaşına geldiği halde, zekâ yaşı dört yaşında normal bir çocuğunki gibi olabilir. O zaman aile çevresindekilerin çocuğa karşı davranışları on yaşındaki çocuğa göre değil de dört yaşındakine göre olmalıdır. Böyle çocuklar bir şey öğrenirken dikkatlerini devamlı olarak uyanık tutamazlar. Sıkıldığı zaman ısrar etmek hiç doğru değildir. Öğrenemiyeceği gibi, o şeye karşı nefret de duyabilir. En iyisi zorlamadan hemen vazgeçmek ve başka bir zaman aynı şeyi öğretmek için denemeye girişmektir. Yeni bir yere gitmek, yeni bir şeyle

Aynı yaşta iki çocuk

Akıllar aynı değil

karşılaşmak, geri çocukları normal çocuklardan daha çok şaşırtır. O kadar ki, aklı karışıp, hiçbir şey anlayamaz hale gelir. Böyle durumlarda daha evvel hazırlamak uygun olur. Meselâ ilk defa tünele binecek yahut sinemaya gidecek çocuğa daha evdeyken tünel veya sinema hakkında bilgi verilmeli, karşılaşacakları anlatılmalıdır. Gördüğü zaman daha kolay ve çabuk kavrayıp anlıyabilir. Aynı usûl, yani anlatabilmek için itina gösterme usûlü, terbiye ederken de düşünülmelidir. Böyle bir çocuk kabahat yaptığı zaman bağıra bağıra paylamak faydasızdır. Çünkü o anda söylenilenden hiçbir şey anlamaz. Zamanla, bağırılarak yapılan ihtara alışır, bunun da bir tesiri kalmaz. Kabahatini sükûnetle anlatmak, suçlu olduğunu kabul ettirmek icap eder. Süreli ceza vermek, meselâ, sabahleyin yaptığı bir kabahat için "Akşamı üzeri seni parka götürmem" demek ve bunu tatbik etmek yanlıştır. Çünkü, hafızası dar olan çocuk, akşama kadar yaptığı kabahati unutacak ve parktan mahrum kalış sebebini anlayamıyacaktır.

Zekâca geri çocukların âzami derecede ruhî sükûnete ihtiyaçları vardır. Daima sevildiğini bilmek, hattâ kabahatli olsa bile sevildiğine inanmak onlar için başlıca şifadır.

Anne ve kızı iş başında

Zekâ derecesine göre, eğitim

CEMİYET

Kaprisleri ve skandalları ile meşhur soprano **Maria Callas** ile milyarder armatör **Onassis** arasındaki gizli bir aşkın geçen hafta aleniyete çıkması, bütün dünya gazetelerinin dedikodu yazarlarını seferber etti. İtalyada çıkan Il Messafero gazetesinin muhabirleri hemen **Battista Meneghini**'yi yakaladılar ve sıkıştırmaya başladılar. Maria Callas'ın kocası olan bu adam, önce konuşmak istemedi. Gazetecileri "Söylenecek sözüm yok" diye başından savmaya kalkıştı. Lâkin muhabirler yaşlı adamın can damarına basmasını bildiler: "Bakın onlar -Callas ve Onassis'den bahsediyorlardı- rahat rahat konuşuyorlar. Kendilerini müdafaa ediyorlar. Susmakla, umumî efkâr önünde partiyi kaybetmiş olacaksınız. Sözleriniz bir hücum değil, bir nefis müdafaası olacaktır.."

İşte bu "Yaranın üzerine parmak basış" yaşlı adamı konuşturmaya kâfi geldi. Bir an düşündü ve sonra sakin anlatmaya başladı. İlk sözü şu oldu: "Ah.. Ah.. O yat yok mu?.. Ne oldu ise, işte o yatta oldu". Battista Meneghini'nin bahsettiği yat, Milyoner Onassis'in Christina isimli yüzen sarayı idi. Bilindiği üzere bu yat, geçen ay içinde Akdeniz içinde büyük bir dinlenme gezisine çıkmış, bu arada Türkiyeye de gelmişti. Yata halk arasında "Meşhurlar Yatı" da deniliyordu. Zira taşıdığı misafirler arasında dünyaca meşhur bir siyaset adamı **-Sir Wiston Churchill-**, beynelmilel bir sanatçı -Soprano Maria Callas- Tıp âleminin meşhur bir doktoru **-Dr. Alphonso Castelinni-**, ünlü bir fransız yazarı, şöhret yapmış bir ressam da bulunuyordu. Nihayet yatın sahibi de milyonların, petrol tankerlerinin ve Monte Carlo gazinosunun sahibi Aristotales Onassis idi.

Aristotales Onassis
Kırkından sonra azan

Christina İzmirde bir, İstanbulda iki gün kalmıştı. Motorcular dolmuş yapmış, gazeteciler ve foto muhabirleri seferber olmuştu. Başbakan ve Dışişleri Bakanı yatı ziyaret etmişler, Churchill ile görüşmüşler, Christina'da yemek yemişlerdi. Ama hiç kimsenin aklına da bir Callas - Onassis macerası gelmemişti. Halbuki işte tanınmış sopranonun kocası keyfiyeti gayet açık bir şekilde açıklıyor "Ne oldu ise, o seyahatte, o yatta oldu" diyordu...

Anlaşılan Yunanlı Milyoner için meşhurlar, misafirler, seyahat, ziyaret ve gezintiler, hepsi hepsi bir bahane, bir teferruattan ibaretti. Churchill de dahil olmak üzere herkes kendisinin Maria Callas ile olan macerasında birer figüran rolüne sahiptirler. Doğrusu bu, iyi sahneye konmuş bir temsildi! Ne çare ki Margaret'ten, Süreyyadan, Bergman'dan sonra dedikodu sütunlarını dolduran bu gönül hikâyesi fazla gizlenememiş, Milâno'daki bir gece kulübünde başbaşa geçirilen saatlerden, yanak yanağa edilen danslardan, içilen şaraplardan sonra ortaya çıkıvermişti. Boşuna dememişler "Aşk bir, sefalet iki... İşte bu iki şey asla gizlenemez" diye...

Callas = Pygmalion?

İtalyan gazetecilerin seri sualleri karşısında "Maria ile ayrılacağımız katidir" diyen Meneghini, daha sonra onunla tanıştığı, evlendiği günleri şöyle hikâye etti:

"Çocukluğumdan beri lirik musikiye karşı derin bir alâka ve yakınlık duyarım. Bütün arzum, dünyanın hayranlığını çekecek bir kadın opera sanatkârı yetiştirmek ve lânse etmekti. İdealimdeki yıldızı ararken, bir gün Verone'de karşımda Maria Callas'ı buldum. Mükemmel bir sesi ile üzerindeki eskimiş basit elbisesinden başka bir şeyi yoktu. Ona lâzım gelen bütün ihtimamı gösteriyor ve bütün zamanımı ona hasrediyordum. Maria, dünya çapında bir şöhrete ulaşacak meziyetlere sahipti. Mesele, kendisini hazırlamaktan ibaretti. Böyle yaptım. Her geçen gün şöhreti arttı. Neticede ona âşık oldum ve evlendim. Tanıdığım zaman kültürsüzdü, 110 kiloydu. Bu gün okumuş, aydın bir kimsedir ve 62 kilo gelmektedir. Fakat bütün bunları anlatmak niye?... Yarattığım insan ile aramda artık her şey bitmiştir".

Talihsiz koca sustu, ama Il Messafero muhabirleri bir türlü susmak bilmiyorlardı. Onlar ve temsil ettikleri okuyucu kütlesi için, belki de en mühim nokta Maria, kocası ve Onassis arasında geçen hâdiseler şeridiydi. "Yatta ne oldu, neler cereyan etti?" suali yaşlı erkeği pek düşündürdü. Ama nefis müdafaası olan konuşmasına gene de devam etti: "Fazla bir şey olmadı, yahut her şey oldu" dedi. "Aristo kudretini, kuvvetini Maria'ya daha yakından göstermek imkânını buldu".

Maria Callas
Skandallar kraliçesi

Hâdise ilk defa Ajans haberleri arasına 8 Eylül günü geçmişti. Halbuki Meneghini'nin sözlerine bakılırsa Maria Callas ile bir hafta öncesinden ayrılmak kararını almışlardı. Hattâ hâdiselerin başlangıç tarihi daha da eskiye gidiyordu.

17 Ağustos gecesi Callas'ların Sirmione'deki villaları önünde gecenin geç saatlerinde muhteşem bir otomobil durmuştu. Arabayı kullanan Onassis'di ve ne olur ne olmaz kabilinden iri yarı şoförünü de yanında getirmeyi ihmal etmemişti. Hava sıcaktı, Maria ve kocası terasta bulunuyorlardı. Hayli içki almış olduğu halinden belli olan Onassis, Meneghini'ye zerrece ehemmiyet vermeden Maria'ya yaldızlı aşk sözleri söylemiş, kendisi için dünyayı yerinden oynatabileceğini iddia etmişti. Onassis işi o derece ileri götürmüştü ki, Battista polise haber vermek zaruretini hissetmişti. Bereket polislik olmamışlar, Onassis, Maria'nın ricası üzerine, gelmiş olduğu gibi, muhteşem arabasının direksiyonuna geçmiş, çekip gitmişti...

Battista bu hâdiseyi unutmaya çalıştığı bir sırada, bir akşam eve döndüğünde Maria'nın kendisine hitaben yazılmış kısa bir notunu buldu. Soprano "Onassis'in bir dâvetine icabet ettiğini, Milâno'ya gittiğini,

Scala operası için Milyonerle birlikte bâzı temaslarda bulunacağını" yazıyordu..

Anlaşılan artık modern Pygmalion'un yaratıcısından daha ziyade, muktedir âşığına ihtiyacı vardı..

İtalyan Sanayicisi Battista Meneghini bir taraftan hikâyesini anlatırken bir taraftan da, aşk ve evlilikte minnet ve vefa hissiniz kifayetsizliğini ortaya koyuyordu.

Bundan bir yıl önce Londrada Covent Garden'de Cherubini'nin Medea Operasını büyük bir başarıyla oynayan Maria Callas, işte şimdi ikinci bir Medea'yı da kendi hususî hayatı içinde canlandırmaktaydı. Bilindiği gibi Medea, Yunan Mitolojisinin kahramanlarından biridir ve ağır bir dramın kahramanıdır. Cherubini'nin operasında, kadın âşığını kocasına tercih ederse de, bu ona beklediği saadeti getirmez. Vefasızlık kadına pahalıya mal olur.

Meneghini basına kati kararı açıkladığı sıralarda, Callas Milânoda Onassis'in refakatinde ve muhteşem bir salonda "La Giocondo" operasının plâklarını doldurmakla meşgul bulunuyordu.

Bu arada ortada bir de "öbür kadın" vardır. Öbür kadın, yani Tina Onassis, hâlen Venedikte çocukları ile birlikte dinlenmektedir. Milyarderin güzel ve sevimli eşi, sanki hiç bir şeyden haberi yokmuş gibi günlük hayatını yaşamaktadır. Gazetecilerin suallerine cevap olarak gayet nazik bir tarzda, kocası ile görüşmelerini tavsiye etmiştir.

Milânoda başbaşa geçen saatlerden sonra Onassis - Maria Callas hikâyesi çeşitli haber ve tahminlere yol açmıştır. Maria'nın kocası Onassis için: "Bu adam gerçek ve büyük bir sanatkârın isminden faydalanarak, tankerlerini yaldızlamak hevesi içindedir.. Ama günün birinde bu heves geçecek, Maria ne kadar büyük bir hatâya düşmüş olduğunu anlayacaktır" derken, Battista'nın annesi "Çok şükür, oğlum, bu dişi kaplandan kurtuldu! Artık kimse onu Mösyö Maria Callas diye çağırmayacak" şeklinde memnuniyetini ifade etmiştir.

Birkaç gündür gazete sayfalarında Callas - Onassis isimlerine rastlanmaktadır. Çıkan haberler arasında Onassis'in sevgilisi için Napolide İtalyanın en muazzam opera binasını inşa ettireceği, Birlikte Amerikaya gidecekleri, Metrepolitan Operasını içinde bulunduğu malî krizden faydalanarak Onassis'in satın alacağı ve Maria Callas'ın bu operanın Primadonnalığını ifa edeceği de vardır...

Bilinmeyen tek nokta -İtalyada boşanma kanunen yasak olduğuna göre- Maria ile Meneghini'nin ayrılışlarının nasıl mümkün olacağıdır. Keza bu arada Battista'nın Onassis'e karşı bir dâva açıp açmıyacağı da malûm değildir.

Oyun oynanmıştır. Minnet hissinin ve vefanın yetersizliği bir kere daha kendini belli etmiştir.

SİNEMA

Filmcilik

A. B. D. : 1958 - 1959

Birkaç yıl öncesine kadar, kovboy filmlerinde sık sık rastlanan terkedilmiş şehir manzarasındaki Hollywood yeniden canlanmaya başlamıştır. Ama 1959 yılındaki Hollywood'un canlılığını sağlayan, artık sinemacılar değildir. Yarısı bomboş bırakılmış yabani otlar bitmiş stüdyo arazilerindeki tek tük petrol kuyuları gittikçe çoğalmaktadır. Faaliyette bulunan stüdyolarda ise harıl harıl televizyon filmleri çevrilmektedir. Hollywood'un asıl sâkinleri Amerikan sinemacıları Hollywood'tan çok, yabancı ülkelerde çalışıyorlar. Romada Zinnemann "The Nun's Story-Bir rahibenin hikâyesi"ni, Wyler "Ben-Hur"ü, Koster "The Naked Maja - Çıplak model"i, King Vidor "Solomon and Sheba - Hazreti Süleyman ve Saba melikesi"ni, Charles Vidor "A Farewell to Arms - Silâhlara veda"ı... meydana getirmişlerdir. Otto Preminger Riviera'da "Bonjour Tristesse - Merhaba hüzün'ü, Huston ile Zanuck Paris yakınındaki Fontaineblau ormanında kurdukları "Zanuckville"de "The Roots of Heaven - Cennetin kökleri"ni, Minelli Pariste "Gigi"yi, Aldrich Berlinde "Ten second to Hell - Cehenneme on saniye", Yunanistan'da "Angry Hills - Kızgın tepeler"i, Robson İngiltere'de "The Inn of Sixth Happiness - Altıncı saadet hanı"nı, Fleischer İskandinavya'da "The Vikings - Vikingler"i... çevirmişlerdir. Amerikan sinemacılarının durumu, ilk dünya harbinden sonra herbiri bir Avrupa başkentine dağılan "kayıp nesil" yazarlarını hatırlatıyor. Ama İtalyada, Fransada, Almanyada "gönüllü sürgün" hayatı yaşıyan bu kayıp nesil, iki dünya harbi arasındaki Amerikan yazarlarının en iyilerinden bâzılarını, Hemingway'leri John Dos Passos'ları, Faulkner'leri vermişti. Fakat sinemacılar, yazarlar kadar talihli çıkamadılar. Bunun sebebi de açıktır: Yazar nereye giderse gitsin, düşüncelerini, mevzularını beraberinde götürüyor, gezdiği yerler ancak tecrübesini, görgüsünü arttırıyordu. Kitabın şu veya bu başkentte yazılması, şu veya bu başkentte basılması fark etmezdi. Ama sinemacılar için durum aynı değildi. Sinemacı tek başına değil ekip halinde çalışmak zorundaydı; düşünceler, mevzular tek kafanın değil birçok kafanın mahsulüydü. Bu düşünceleri, mevzuları gerçekleştirmek birçok kimselerin elbirliğiyle çalışmasına bağlıydı. Bir Amerikan rejisörü "eski kıta"ya gittiği vakit iki şıkla karşı karşıya bulunuyordu: Ya tamamiyle Amerikaya has bir mevzu ele alacak veya gittiği yere has bir mevzu işliyecekti. Birinci durumda, bambaşka bir çevrede, değişik mizaçta ve düşünüşte insanların varlığı, Amerikan rejisörünün ça-

"Anne Frank'ın hâtıra defteri"

Mevsimin en iyisi

lışmasına tamamiyle "yabancı" damgası vuruyordu. İkinci durumda, birkaç aylık bir müşahede ve çalışma, bu yepyeni çevreyi tanımayı, meselelerini anlamayı imkânsız kılıyordu. Bundan dolayı her iki halde de "eski kıta"daki Amerikan sinemacıları, maruf tâbiriyle "sudan çıkmış balığı" andırmaktaydılar.

Bir efsanenin sonu

Fakat mühim olan, sinemacıların Hollywood'tan uzaklaşmasıydı. Hollywood'un terkedilmiş şehir haline gelmesi, bilhassa "Hollywood mitolojisi"nin yok olmasıydı. Gerçi sinemaların reklâm şubeleri vazifelerini yapmıya aynı hızla devam ediyorlar, dünya baskentlerini reklâm malzemesiyle beslemekten geri durmuyorlardı. Hollywood'un dedikodu yazarları yine sütunlar dolusu yazılar dolduruyorlardı. "Modern Screen"lerin, "Photoplay"lerin, "Screen-Story"lerin kaybettiği okuyucu sayıyısı, televizyon dolayısiyle sinema salonlarının kaybettiği seyirciden daha azdı. Ama artık yolunda gitmeyen birşey olduğu her an, her satırda seziliyordu ve eski zenginliğini kaybetmişti. Artık yerli ve yabancı turistler hususî otobüslere dolarak, hususî mihmandarların verdiği izahatı dinliyerek sinema başkentinde dolaşmak zahmetini göze almıyorlardı. Zaten böyle bir zahmeti göze alsalar görebilecekleri hemen hiçbir şey kalmamıştı. Eğer Hollywood mitolojisinin sona ermediğini iddia eden tek bir kimse varsa, geçen haftanın başında çok acıklı bir törenden haberdar olması fikrini değiştirmeye yeterdi. Bizzat Hollywood'lular, Hollywood mitolojisinin sona erdiğini hazin merasimle "resmen" ilân ettiler Hollywood'la ilgili herşeyin, rezaletlerin aşkların, çılgınlıkların, dedikoduların kaynaştığı "Allahın bahçesi" - The Garden of Allah-, 32 yıl her gece hiç ara vermeksizin çılgınca bir neşe ile dolup taşarken geçen haftanın başında ilk defa ciddî yüzlü, hüzünlü tavırlı, bir cenaze merasimindeki insanları andıran Hollywood'lularla doldu. Bir ay sonra, "Allahın bahçesi" ve etrafında bütün binalar yerle bir edilip bir petrol şirketinin yeni işhanına açılacaktı. "Allahın bahçesi"nin bir zamanlar cıvıl cıvıl yakışıklı erkek, güzel kadınla dolup taşan yüzme havuzu, Hollywood'luların matem işareti olarak yerleştirdikleri boş içki şişeleriyle dolmuştu. Mack Sennett'in "mayolu güzeller"i kılığında servis yapan genç kızlar, "Kesytone polisleri" kılığındaki garsonlar artık tarihe karışıyordu. Jean Harlow, Pola Negri, Charlie Chaplin, Gloria Swanson v.s. makyajına bürünmüş tanınmış yıldızlara artık rastlanmıyacaktı. Postacı bir gün Beverly Hills'teki bir kapıyı çaldığı vakit, karşısında çırılçıplak, omuzunda maymun taşıyan zamanın ünlü yıldızını görüp, telgrafı şaşkınlıkla maymuna uzatmıyacaktı.

Faydasız direnme

Aslında bu son, İkinci Dünya Harbi bittiği vakit kendini hissettirmişti. Ama bir İmparatorluğun yıkılmıyacağına inanan bütün eski kafalılar bu gerçeği inkâr etmişler, günü gününe alınmış tedbirler ,vücudu daha zayıf düşüren gençlik aşılariyle karşı koymağa başlamışlardı. Savaştan sonra Hollywood'u saran karanlık havadan sıyrılma çaresi ancak "yumurta kapıya geldikten sonra" aranmıya başlanmış, fakat geç kalınmıştı. Kara liste siyasetinden vazgeçilmesi, senaryocuların iadei itibar etmeleri, sansürün gevşetilmesi, geniş perde ve üçbuutlu usullerin denenmesi, Hollywood mitolojisinin yıkılmasını geciktirdi ama önliyemedi. Louis B. Mayer'in M.G.M.'den uzaklaştırılması, Hollywood için, Orta Doğuda Kral Faruk ların, Nuri Saitlerin devrilmesi kadar ehemmiyetliydi. Yıldızların, filmlerin kârları üzerinden yüzde istemeleri, bizzat film çevirmeğe girişmeleri, uzun yıllardan beri ilk defa 50-50 esası üzerinden petrolünü satmaktan vazgecen bâzı Orta Doğu memleketlerinin hareketi kadar stüdyo başkanlarını şaşırtmıştı. Hollywood buna ayak uydurmağa çalıştı, ama geç kalınmıştı. "Mohikanların sonuncusu", Columbia'nın başkanı Harry Cohn'un ölümü ile stüdyo başkanlarının hâkimiyeti tamamiyle sona ermiş, fakat rejisörlerin, oyuncuların veya senaryocuların iktidarı ele geçirmeleri de sadece anarşiye yol açmıştı. Daha fenası: Eskiler gitgide kötülüyor, yeniler ortaya çıkmıyordu.

Eskilerin iflâsı

Eskiler, yâni William Wyler'ler, John Ford'lar, Alfred Hitchcock'lar, Lewis Mileston'lar William Dieterle'ler, Walt Disney'ler...

William Wyler 1958-59 da "The Big Country - Büyük ülke" ile Stevens'in "Giant" modeli üzerinden buram buram sunilik kokan bir eser vermekten öteye geçemiyor, geri kalan bütün gücünü Cinecitta'da çevirdiği "Ben-Hur'da"de savaş arabaları yarıştırmakta harcıyordu. Ford, "The Last Hurrah - Son alkış"ta ancak Spencer Tracy ve iyi seçilmiş bir oyuncu takımı ile durumu kurtarabiliyor, hemen arkasından Scotland Yard memurlarının övgüsüne - "Gideon's Day - Gideon'un günü - veya kabak tadı vermiş iç savaş hikâyelerine - "The Horse Soldiers - Süvariler" - el atıyordu Hitchcock "Vertigo", Milestone "Pork Chop Hill" ile kendi kendilerini en can sıkıcı yoldan tekrarlamakla meşguldüler. William Dieterle bir "Omar Khayyam" bayağılığına kadar düşüyor, Walt Disney, "Pamuk prenses"ten beri en tesirli uyku hapını "Sleeping Beauty - Uyuyan prenses" ile veriyordu.

Hollywood'un en bağımsız en serbest düşünüşlü, en şahsiyet sahibi rejisörlerinden biri olan Huston bile, "The Barbarian and the Geisha - Barbar ve geyşa", "The Roots of Heaven - Cennetin kökleri" ile birbiri ardından hayâl kırıklığına yol açıyordu. En büyük hususiyeti bütün filmlerinin bir görüş bütünlüğüne erişmesi olan Nicholas Ray bile, birbiri ardından "Wind Icross the Everglades - Everglades rüzgârı" ve "Party Girl - eğlence kızı"nda tanınmıyacak ve tanınması hiç arzu edilmeyen bir hüviyete bürünüyordu. Bir göbek daha gençlerden Robert Aldrich, zaten pamuk ipliğine bağlı ümitleri "Angry Hills - Kızgın tepeler"de bayağı bir casusluk hikâyesiyle, "Ten Seconds to Hell - Cehenneme on saniye"de Clouzot'nun "Dehşet yolcuları"nın zayıf bir kopyasıyla hemen tamamiyle suya düşürüyordu.

"Meydan okuyanlar"
Kara listeye paydos!

Bütün bunları, her sanatçının zaman zaman uğradığı başarısızlıklardan sayacak olanlar ve bu kadar başarısızlığın bir araya gelişini tesadüfe hamledecekler çıkarsa, bir de Hollywood'un kendi ölçülerine göre "hatâ etmez" sayılan, hiç olmazsa hiç bir vakit ticarî başarısızlığa uğramadıklarını iddia edebilecek olan büyük, kendi başına buyruk prodüktörlerin son maceralarına göz atmak yeter. Selznick, şu on yıldan beri film yapmadığı için göz alıcı bir başarıyla perdeye dönmek isteyen, emrindeki rejisörlerine herhangi bir Sovyet liderinden daha bol, daha sert "memorandum"lar gönderen, Huston'la anlaşamadığı için Charles Vidor'u kullanan Selznick, "A Farewell to Arms - Silâhlara veda" ile tam bir fiyasyoka uğruyordu. Zanuck, "The Roots of Heaven - Cennetin kökleri" ile belki de bütün meslek hayatında zararla biten ilk filmini veriyordu. Elli yıllık tecrübesine rağ-

Güzel, kitap ve kandil"den bir sahne
Mevsimin en iyi komedisi

men Samuel Goldwyn, "Porgy and Bess"le, hem de yarıdan çoğu yanan filmi yeniden çevirmekte ısrar ederek, hayatında karşılaşmadığı zarara giriyordu.

Eski "büyükler"den ancak Capra, o da her halde yedi yıllık bir uzak kalışın verdiği tazelik ve zindelikle, "A Hole in the Head - Kafada bir delik" ile ümit verici bir yeniden başlayışa erişebilmişti.

Ayakta kalanlar

Bu çöküntüden uzak kalanlar, Amerikan sinemasının oldukça eski ve sağlam bir geleneğe dayanan müzikli komedi veya hafif komedi ile kovboy filmi çeşidinde çalışan sayılı birkaç sinemacıydı. Vincente Minelli, "The Reluctant Debutante - İsteksiz kız" ve en çok da "Gigi" ile, kendine has dekor, kostüm, koroografi ve müzik çerçevesi içinde seyircilerini peşinden sürükliyebiliyordu. Stanley Donen, tek başına "Indiscreet - Patavatsız", George Abbot'la "Damn Yankees" ile biri hafif komedi, diğeri müzikli komedi çerçevesinde vasatın üstüne yükselebiliyordu. Capra'nın beyazperdeden uzak kalışı, Preston Sturges'un ölümü ve George Cukor'un gerilemesi karşısında onlardan boşalan yeri doldurmağa namzet görülen Richard Quine de "That Jane from Maine - Maine'li Jane"de ve bilhassa tatlı bir büyücülük masalı olan "Bell, Book and Candale- Çan, kitap ve kandil"de seyircinin Amerikan komedisine olan güvenini haklı çıkarabiliyordu. Broadway'de sahneye koyduğu "Auntie Mame - Mame Teyze"yi Hollywood'a getiren Marton De Costa, bu talihliler kafilesine katılan son rejisördü.

Anthony Mann, Erskine Caldwell'in vaktiyle sansürle dağdağalı maceralar geçiren "God's Little Acre - Tanrıya adanan toprak"ına el attığı vakit, romanın sadece iç gıcıklıyan sayfalarını perdede seyretmek ümidine düşen seyircileri avlamak ister bir şekilde davranmaktan ileriye geçmiyor, fakat ihtisas sahibi olduğu kovboy filmleri sahasında "Man of the West - Batı adamı"nı verdiği vakit, daha sağlam bir zeminde çalıştığı belli oluyordu. Yine kovboy filmlerinde tecrübeli olan Howard Hawks "Rio Bravo" ile, bu sahadaki tecrübesi her zaman iyi netice vermiyen Edward Dmytryk ise "Warlock" ile belirli bir seviyeyi tutturabiliyorlardı.

Akıntının dışındakiler

Kendisine ağır, emin bir çalışma temposu seçen ve her adımını hesaplı atan, George Stevens'in belki de en güç tecrübesi olan "The Diary of Anne Frank - Anne Frank'ın hatıra defteri"nden yüzüncün akışıyla çıkışı bir yana bırakılırsa, 1958-59 mevsiminde Hollywood'lu sinemacıların diğer başarıları daha çok "mesut tesadüflere" borçlu olarak meydana gelmişe benzemektedir. Welles, yıllardan sonra Hollywood'da rejisörlüğe yeniden döndüğü vakit çevirdiği "Touch of Evil", daha çok teknik ustalığı, dinamik sinema anlayışıyla kurtarabilmektedir. Stanley Kramer'in "The Defiant Ones - Kader bağlayınca", bir yandan Little Rock olaylarının bir yandan senaryocularla MacCartyst'lerin mücadelesinin gelişmeleri yüzünden olduğundan fazla bir ehemmiyet kazanmaktadır. Aynı şekilde, Delbert Mann'ın "Separate Tables - Ayrı masalar"ı, "all-star" rol dağılışı ve Terence Rattigan'ın çizdiği bâzı tiplerin başarılı oyuncular tarafından canlandırılması alâka çekicidir. Richard Fleischer'in "Compulsion - Zorlama"sı "seyredilebilir" olma hususiyetini Orson Welles'in yıllardan beri yeniden bir "solo oyun" çıkarmasına borçludur...

Ancak şifa bulmaz bir Hollywood hastası olanlar, son yıllarda Hollywood'un geçirdiği sarsıntının ciddî olmadığını ileri sürebilir, ancak bunlar "1958-59 Hollywood tablosu"nun olduğundan çok karanlık resmedildiğini ileri sürebilir ve Hollywood'un ölmezliğini iddia edebilir. Fakat bunlar için yapacak birşey yoktur. Üstelik Hollywood hem bizzat kendisini hem de sadık taraftarlarını, sağlamlığına, gençliğine inandırmak için, normal insanlar için gülünç de gözükse bâzı suni usullere de başvurmaktadır. Nitekim geçen ay, Hollywood'un son buluşu, perdede bir korku filminin en heyecanlı görüntüleri gösterilirken, her seyircinin koltuğu altına yerleştirilen motorlarla seyircilerin suni olarak "titretilmesi" idi. Hollywood komedi filmlerini gösterirken seyircinin koltuk altına dokunan çubuklar, melodramlar gösterirken seyircinin gözyaşı dökmesine sebep olan gazlara da başvurabilir. Zira kendi kurduğu sistemin kurbanı olan bir sinema şimdi bu kadar zavallı çarelerden medet umacak duruma düşmüştür.

S P O R

Futbol

Şanssız Fenerbahçe

İstanbulun Mithatpaşa Stadı, kurulmuş olduğu günden beri geçen haftaki kadar büyük bir kalabalığa şahit olmamıştır. Tribünlerde boş yer değil, sahayı görebilecek, bir çift gözlük bir aralık dahi yoktu. Yapılan ilâve tribünler her dakika çökmek tehlikesi gösteriyordu. Nihayet kalabalık seyirci topluluğu sahanın içine de -bunlar daha ziyade dâvetiyelilerdi- sızmaya muvaffak olmuştu.

Avrupa Şampiyon Kulüpler Turnuvasının bu müsabakasında, karşılaşan takımlar Macaristan lig birincisi Csepel Vasas ile Türkiye Şampiyonu Fenerbahçe takımlarıydı.

İki takım on gün sonra Budapeştede Nep stadında karşı karşıya gelecekler ve iki müsabakanın neticesinde skoru lehine çeviren taraf, ayni turnuvanın ikinci turunu oynamak hakkını -Muhtemelen İspanyol Barcelona takımı ile- kazanacaktı.

Fenerbahçe için Csepel maçının ehemmiyet arz eden çeşitli tarafları vardı. Bu maçın, Budapeşte handikapı hesaba katılarak, Sarı - Lâcivertliler lehine açık ve net bir skorla bitmesi, Türkiye şampiyonuna en azından 500 bin lira menfaat temin ederdi. İdareciler kazanılacak zaferin şan ve şerefi kadar, işin bu tarafı ile de ilgiliydiler. Nitekim Başkan Agâh Erozan, keyfiyeti yarı kapalı bir şekilde, Fenerbahçe kampında oyunculara izah etmeye çalışmış, sonunda da: "Maçı kazanın, açık şekilde kazanın, Budapeştede vaziyeti idare edip gelin, sonra benden ne isterseniz dileyin.." deyivermişti.

Fenerbahçe bu güne kadar yabancı takımlar karşısında daima en iyi neticeleri almakla şöhret yapmış bir ekipti. Bu sebeple sahayı dolduran otuz bine yakın kalabalık, İstanbul şampiyonundan parlak bir maç beklemekteydi.

Csepel Vasas bir fabrika takımıydı. Elemanlar arasında yıldız futbolcular, millî takım oyuncuları yoktu. Sadece futbolün onbir kişi ile oynandığını iyi biliyorlardı. Bu yıl oynamış oldukları lig maçlarında parlak neticeler almamışlardı ama "anlaşmış" bir futbolün İstanbuldan kendilerini en azından bir beraberlikle döndüreceğini ümit ediyorlardı.

Bir anlık gaflet

Maçtan önce ileri sürülen tahmin ve görüşler, oyunun seyrine zerrece uygun düşmedi. Netice olarak birçok kişi muhtemel bir beraberlikten bahsetmişti. Ama gerçekte bu beraberliğin, maçın böyle bir seyir takip ettikten sonra vuku bulacağını önceden düşünen yoktu.

Bir anlık gaflet, Sarı - Lâcivert renkli Türk takımına fazla pahalıya mal oldu. Oyuna başlanalı henüz otuzbeş saniye geçmişti. İlk vuruşu Macarlar yapmışlardı. Santrfor topu sol içe, sol iç sağ hafa, sağ haf sağ açığa gönderdi. Sağ açık süratle Fenerbahçe kalesine indi, Basrinin üzerine çıktığı bir sırada da topu sağ için önüne yuvarladı. Fenerbahçe defansı uyumakla meşgulken, Macar sağ iç çok yakından sert bir şutla topu Fenerbahçe kalesine göndermekte güçlük çekmedi. Oyunun birinci dakikası henüz tamamlanmamıştı. Maç âdeta ikinci defa ve Fenerbahçenin 1 - 0 mağlûbiyeti ile tekrar başlıyordu.

"Oyundan berabere çıksak iyi olur" diyen Csepel'liler için müsabaka böylelikle tatlı bir sürpriz içinde açılmıştı. Sarı - Lâcivertliler bundan sonra olanca kuvvetleriyle Macar rakiplerinin üzerine çullandılar. Birinci devrenin hemen hemen tamamını, ikinci devrenin de büyük bir kısmını tek kale oynadılar. Lâkin neye yarar? Şuursuz ve telâşlı bir hücum sistemi, sol içlerini de geri çekerek kapalı bir müdafaa yapan rakiplerin oyunu karşısında erimeye, kırılmaya âdeta mahkûmdu.

Bu arada Fenerbahçe takımının gol kabiliyetine direkt olarak tesir etmeye muktedir iki insayt oyuncusu da -Can ve Lefter- inatla ayaklarında top tutup, çalım üzerine çalım yapınca, Csepel müdafaasının işi büsbütün kolaylaşıyordu. Fenerbahçe forveti klâsik bir beceriksizlik nümunesi halindeydi. Bu arada Yüksel, Can, Ergun en rahat pozisyonları bile hovardaca harcadılar. Oyunun gidişatı da Sarı - Lâcivertler için "şanslı" kelimesini kullanmaya imkân verecek gibi değildi. Zira atılan üç şut da kaleciyi geçmesine rağmen direkten dönüvermişti. Her geçen dakika, Fenerbahçeyi büsbütün sinirlendiriyor, takımın gol çıkartma kudretinden bir şeyler alıp götürüyordu.. Macarların sert, lâkin kasti faullerden uzak bir futbolleri vardı. Oyunu mümkün mertebe ağırlaştırmak gayreti içindeydiler. İlk saniyede attıkları gol, onları böyle bir maç çıkartmaya âdeta zorluyordu.

Maç devam ediyor, Fenerbahçe bastırıyor, gol atamıyor ve bir anlık gafletin kefaretini ödüyordu. İşte ilk devre böylece 1 - 0 Fenerbahçenin mağlûbiyeti ile bitivermişti. Akın üzerine akın, baskı üzerine baskı para etmemişti. Düzgün şut atmaktan mahrum bir forvetin, kapalı bir müdafaa tatbik eden rakibi karşısında nasıl bir ikinci devre çıkaracağı düşünülecek noktaydı. Nitekim haf-

Galatasaray - Kasımpaşa maçından görünüş

Takım kurtaran kaleci: Bülent

tayımda takımlar soyunma odasına giderlerken tribünlerde bir endişe kendini hissettirmeye başlamıştı.

Oyunun gidişi

Macar takımı bütün maç boyunca Fenerbahçe kalesine parmak ile gösterilecek kadar az akın yapmıştı. Bunlardan ikisini Özcan kurtarmış, üçünü de rakip forvet akıl almıyacak kadar kötü vuruşlarla dışarı atmış, biri de golle neticelenmişti. Halbuki Fenerbahçe, sayısız fırsat heba etmişti. Sağdan ve soldan atılan kornerlerin sayısı hatırda tutulamıyacak kadar çoktu. En kolay pozisyonlar ya ayakta top bekletmek, ya topa iyi vuramamak yahut isabetsiz atışlar yüzünden peşpeşi sıra heba olup gitmişti..

Ümitlerin kırılmaya yüz tuttuğu bir sırada, oyunun başından beri sayısız gol fırsatını öldüren Can, bir avut vuruşundan dönen topu yakalalattı. Top Csepel kalesine girerken dı, sürdü, kontrol etti ve şutunu patsaat, oyunun 78 inci dakikasını gösteriyordu. Halbuki aynı Can, bir dakika evvel çok daha müsait bir durumda topu dışarıya göndermişti.

Maçın son on dakikası, iki taraf için de çetin bir mücadele halinde geçti. Sert çıkışlar, itişmeler, topu taça atmalar, kaçırılan fırsatlar birbirini takip etti. Bu arada Macar sol açığı son derece müsait bir pozisyondan istifade edemedi. 89 uncu dakikada da Lefterin Naciden aldığı bir pasla onsekiz içinden savurduğu köşelemesine bir şut stadı dolduran 30 bin kişinin "Ah!."ları arasında kıl payı farkla dışarıya çıktı. Netice belli olmuştu: Çekişmeli, heyecanlı ama kalitesiz maç, böylelikle 1 - 1 berabere sona eriyordu.

Budapeşte yolunda

Fenerbahçe 90 dakikalık oyunun en azından 70 dakikasında oyuna hâkimdi. Ama böylesine oynayan bir forvetle gol atmak, daha ziyade tesadüfe kalıyordu. Yoksa, vasat bir kuvvete sahip görünen Csepel yenilmeyecek bir takım değildi. Bol deplâsman yapıyorlar, topu en müsait durumda olan arkadaşlarına geçirmeye gayret ediyorlardı. Birkaç mühim fırsatı pek cömert ve rahatça harcamışlardı. Ne var ki bu kaçırılan fırsatlar Fenerbahçeninkiler yanında, devede kulaktı. Fenerbahçe, aynı takımla bir defa da Budapeştede Nep stadında karşı karşıya gelecektir. O maç da berabere bittiği takdirde bitaraf bir sahada üçüncü bir karşılaşma yapılacaktır. Ümit edilir ki, Sarı - Lâcivertliler rakiplerinin kuvvetli ve zayıf taraflarını iyice görüp anlamışlardır. Bu takdirde Peşte maçını bir başka düzen ve hesap içinde oynamak zorunda kalacaklardır. Bu kere avantajın çoğu Csepel'indir. Fenerbahçenin silâhı "iyi futbol" olacaktır. Bunu da gösterdikleri zaman Peşteden iyi bir neticeyle dönmeleri pekâlâ kabil olur.

Millî Lig

Maraton devam ediyor

Nihayet 19 Mayıs Stadının maçlara hazır hale getirilmesiyle geçen hafta Milli Lig karşılaşmaları Ankarada da başlıyabildi. Cumartesi ve Pazar günleri başşehirde yapılan maçlar az seyirciye rağmen iyi hasılat yaptı. Zira Ankara Bölgesi de İstanbula uymuş, maç biletlerinin ücretlerini kabarık tutmuştu. Kapalı tribün için 10 lira vermek lâzımdı. Yani bir aylık maç tahsisatı olarak bir meraklının ayda seksen liraya ihtiyacı olacaktı. "Pahalı" sözüne içerleyen Bölge Müdürü ve Futbol Ajanı iddiayı politik bir cevapla savuşturdular: "Bu günkü devire göre ucuz bile sayılır" dediler.

Cumartesi günü ilk maçta Hacettepe biraz ofsayt kokan bir golle genç rakibi Şeker Hilâl takımını 1 - 0 yendi. Günün ikinci maçı iki ezeli rakip olan Gençlerbirliği ile Ankaragücü arasında oynandı. Bu maçı da Ankaragücü hâkim bir oyundan sonra 2 - 0 kazandı.

Pazar maçlarında garip bir tesadüf ilk günün mağlûpları ile galipleri karşı karşıya geldiler. Şeker Hilâl - Gençlerbirliği maçı Şeker Hilâlin 1 - 0 zaferi ile son buldu. Hacettepe - Ankaragücü karşılaşması zaman zaman hırçın ve çekişmeli geçti ve 1 - 1 beraberlikle son buldu.

İstanbulda yapılan müsabakalara gelince, haftanın maçı Perşembe günü oynandı. Fenerbahçe beraberliğinden sonra Kasımpaşanın şöhretli ve kudretli Galatasaray karşısında ne yapacağı merakla bekleniyordu. Maç mütevazi Kasımpaşanın sıkı bir müdafaa taktiği içinde oynandı ve Galatasarayın "gol makinesi" Metin çepçevre sarılınca maç golsüz ve beraberlikle sona erdi. Böylelikle Kasımpaşa, Fenerbahçe ve Galatasaray maçlarından iki puan kazançla çıkıyordu ki, bu kendisi için büyük başarıydı.

Cumartesi maçlarında Vefa, gayretsiz ve gayesiz görülen Adaleti bir de penaltı kaçırdıktan sonra 1 - 0 yeniverdi. Günün ikinci maçında genç Beşiktaş, gene genç oyunculardan kurulu Beykoz ile 1 - 1 berabere kaldı. Beykoz bu maçta Vefa gibi hareket etmedi ve verilen penaltıyı golle neticelendirmesini bildi.

Pazar günü tehir edilen Milli Lig maçları yerine Fenerbahce ile Csepel Avrupa Şampiyon Kulüpler Turnuvası için karşılaştılar.